

ПОЛИТИКИН

ЗАБАВНИК

6. II 1987. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА XLIX • 150 ДИН • БРОЈ 1832

ВАРЉИВО
ПУТОВАЊЕ
КОЛУМБА
МОРЕПЛОВЦА

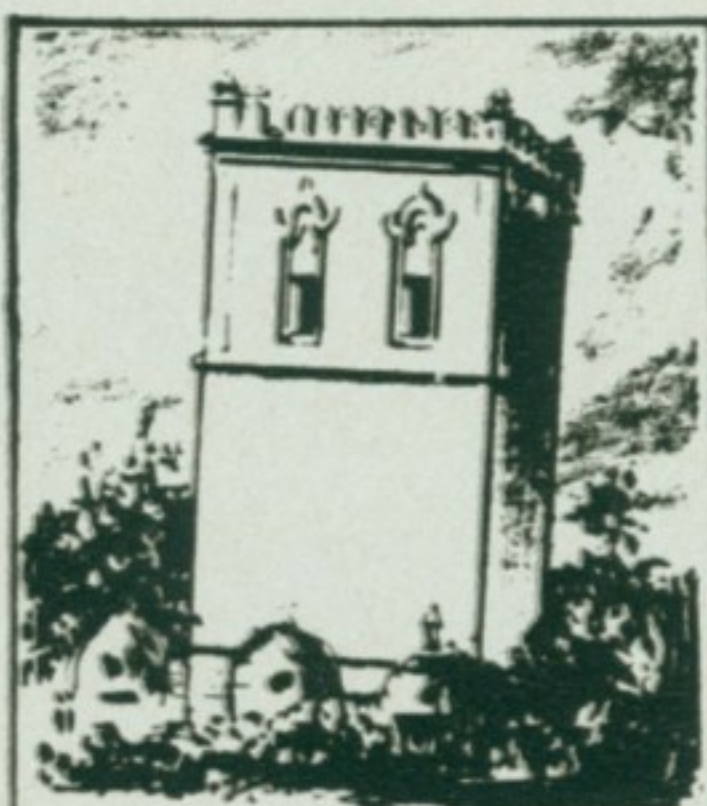
Фирма

Веровати или не!

Џеџи Лазарс

ИЗ ФЕРИБАЛТА У МИНЕСОТИ (САД), ПРЕСКАЛА ЈЕ НЕПРЕКИДНО 20 САТИ.

КРИВА КУЛА У АВИ

(БУРМА)

ЈЕ КАМЕНО ЗДАЊЕ КОЈЕ ЈЕ ЗА 76 ЦМ НАГНУТО ОД СВОЈЕ ОСЕ. КУЛА СЕ НАКРИВИЛА У ЗЕМЉОТРЕСУ 1859. ГОДИНЕ.

МОРСКИ ТЈУРЦИ

ПОД ВОДОМ МОГУ ДА ПЛИВАЈУ 10 МИНУТА.

ТРУБЕ

КОЈЕ У ВРЕМЕ СВЕТКОВИНА КОРИСТЕ ЛАМЕ (СВЕШТЕНИЦИ) ИЗ БУТАНА НА ХИМАЛАЈИМА, ИЗРАБЕНЕ СУ ОД ЛУДСКЕ БУТНЕ КОСТИ.

КАМЕНА ГРОМАДА

ВЕК ГОДИНАМА СТОЈИ НАГНУТА НА ВРХУ ЛИТИЦЕ У ПЛАНИНАМА ЕЛБУРС У БЛИЗИНИ ТЕХЕРАНА.

ЈЕСТЕ ЛИ ВЕЋ ЧУЛИ ДА

●●● Раул Перелес, двадесетогодишњи Перуанац, постао је светски шампион у непрекид-

ном причању. Он је пред микрофоном радио-станице из Арекипе слушаоцима непрекидно говорио 110 часова и тако за два часа надмашио претходни рекорд који је држао Колумбијан Вашингтон Хименес.

●●● у току двадесет четири часа човек удахне просечно 23000 пута.

●●● електрични сом пореклом из централне Африке који емитује електричне импULSE доприноси да пијаћа вода три немачка града, Гопингена, Вирибурга и Улма буде увек чиста и без штетних примеса. Једна оваква риба сваког минута има од 400 до 800 пражњења која трају по један хиљадити део секунде. Међутим, када је вода загађена, чак и у проценту који не штети људском здрав-

љу, учесталост импULSE се смањује. То је знак за техничаре да воду подвргну детаљној анализи.

●●● према неким тврђењима кокошке за споразумевање употребљавају око тридесет раз-

личитих гласова. Што је најзанимљивије, овај „кокошији језик” разликује се од земље до земље. Тако рецимо, кокошке из Француске не разумеју своје рођаке из Енглеске, и обрнуто.

●●● новатори из Чехословачке новинске агенције ЧТК изумели су начин преношења Брајове азбуке за слепе путем телепринтера. Текст се преноси

као и сваки други само што уместо слова телепринтер на папирну траку отискује рупице, односно Брајове знакове.

●●● и биљке могу да пате од стреса као људи и животиње. То тврде истраживачи из Ботаничког института Грузије и група аустријских ботаничара.

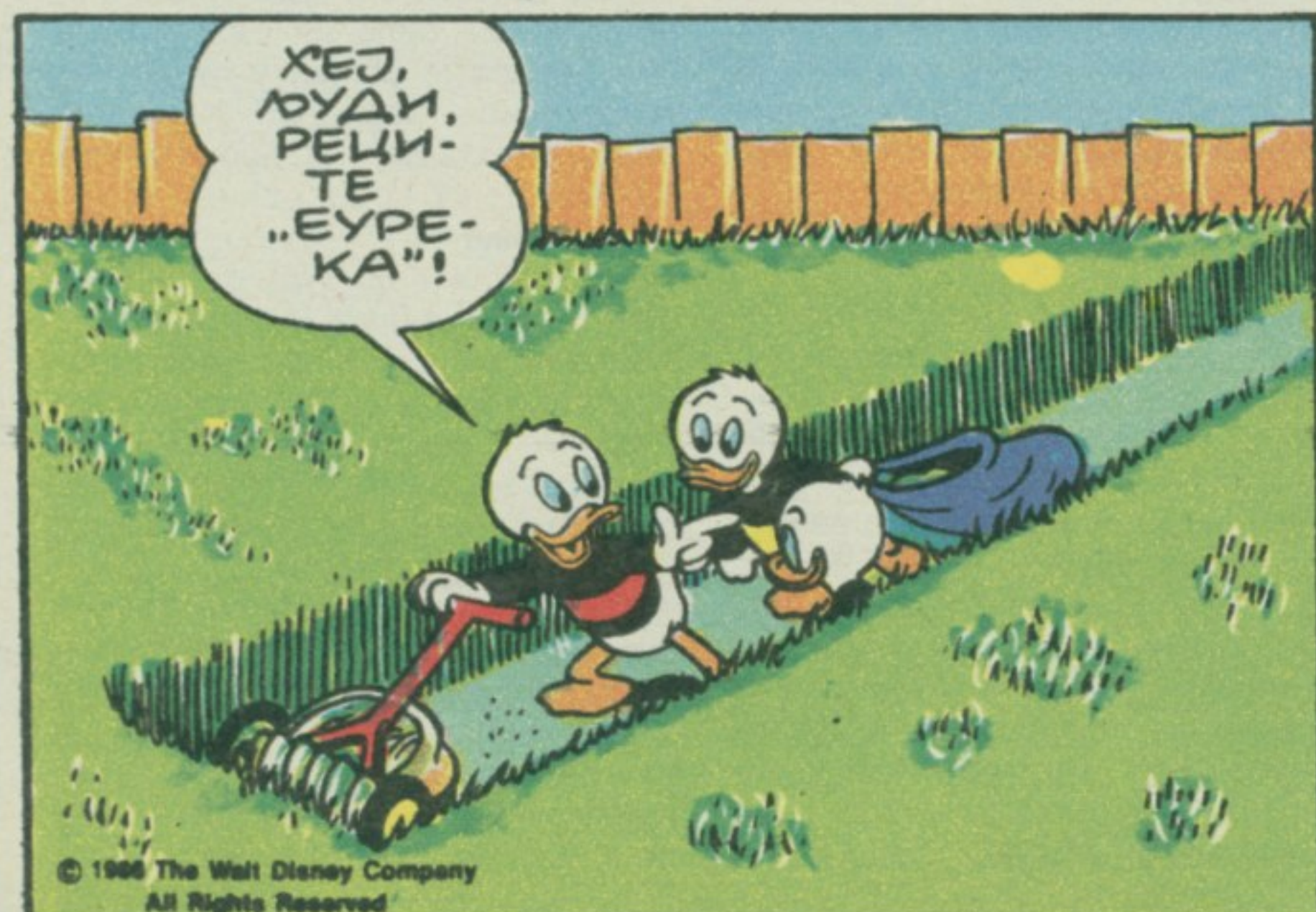
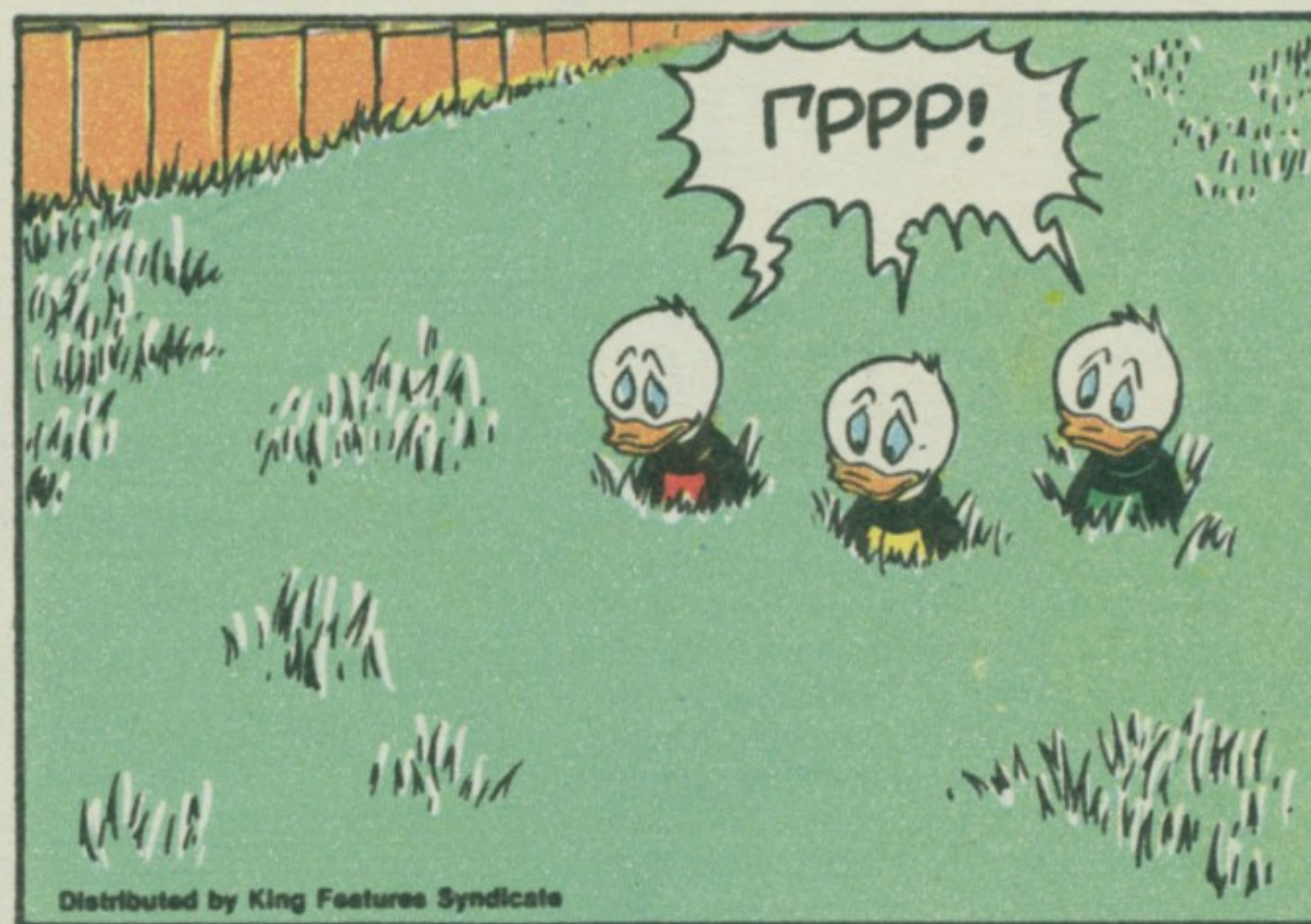
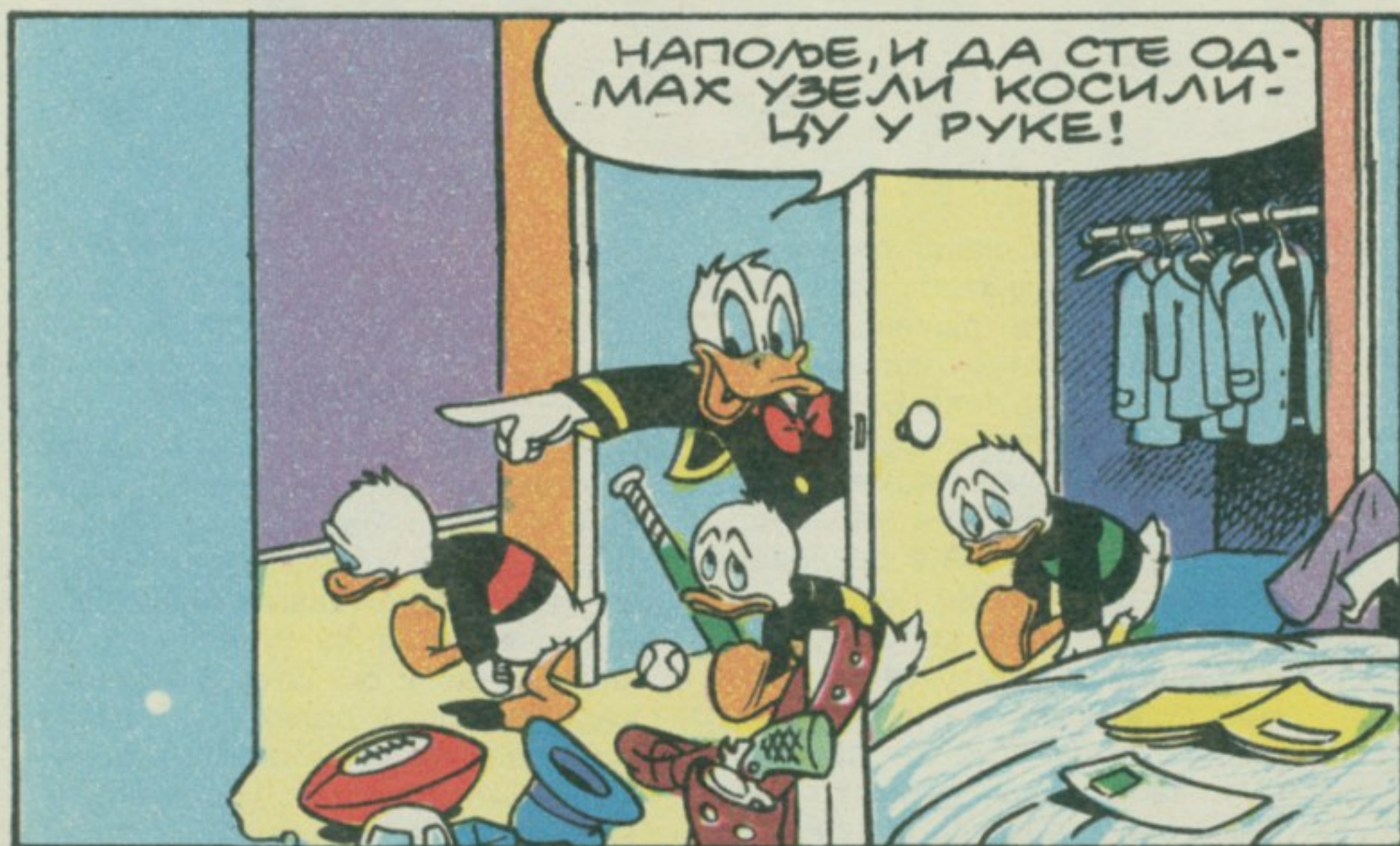
●●● дуго је као последњи пример изумирања једног европског језика навођен случај далматинског романског говора наше обале. Овај језик не-

стао је 1898. године смрћу Тонета Удине са Крка. Међутим, 1974. у деведесет осмој години умро је Нед Мадзел, последњи човек који се служио манским-келтским језиком острва Ман у Ирском мору, иначе сродним шкотском и ирском.

WALT DISNEY

ПАЈА ПАТАК

Од Гарибалдија наовамо нема личности која је машту овог света освојила као Че Гевара. Гарибалди је писао: „Сен-Симонови ученици доказали су ми да је човек који брани своју отаџбину врли војник, а који напада туђу, борац за неправду. Али, човек који постане космополита, усвоји туђу земљу за своју домовину и понуди свој мач и своју крв свакоме ко се бори против тираније, такав човек је више од војника — он је херој“. Че Гевара је постао херој за живота, а, о апсурда, легендом га је случајно, из брзоплетости, направила CIA.

Герилска експедиција Че Геваре стигла је седмог новембра 1966. године у Боливију. Сама идеја да са педесет два борца дигне устанак у тој земљи, по мишљењу Чеових пријатеља била је ризикантна и није обећавала лаке резултате. Тим пре што боливијска Комунистичка партија, као и синдикат рудара, који су били најјаче револуционарне снаге, нису

лижња компанија за испитивање нафте. У исто време подручје прашуме, за које су знали да крије герилце, пречишћавали су агенти у цивилу који су испитивали сељаке. Једна група коју је водио Порториканац Маргарито Криз, агент CIA-е, нашла је сељака Рохаса који је издао герилску групу под вођством Тамаре Бунке, зване Тања. То је било довољно да војска направи заседу код једне реке и да све герилце побије. Тања је била Немица, револуционарка која је у међувремену остала у другом стању па ју је Че са мањом групом послао безбеднијим путем. Обдукцијом је утврђено да је Тања била у четвртм месецу трудноће, болесна од деформације костију и да је због тога током марша малксала. Западни извори тврде да је била агент КГБ-а.

Осми октобар био је фаталан за герилце. Колона се кретала кроз ретку шуму, када су извидници установили да су улетели у замку. Че је командовао да се

Главнина герилаца је под вођством Интија Переда, блиског Чеовог сарадника, успела да се извуче из обруча... Но, за боливијске војнике и CIA-у ово је био неочекивани успех. Убили су тројицу герилаца и заробили тројицу међу којима је био Че.

Заробљени Че Гевара одмах је открио ко је, па је командант јединице која се с њим сукобила послао депешу у штаб у Ла Пазу: „500 кансада“. Дешифровано то је значило: „Че је ухваћен“.

У историју као целат

Герилце су затворили у једну школу у месташцу Игуерас. Гевара је био смештен у једној просторији, а његови другови Вили (који је покушао да га спасе) и Ел Чино у другој. Војни болничар превео је ране на Гевариној ноzi, а по некима, и на рамену. Но, ране нису биле тешке. Заробљеник је могао да говори. Хеликоптером су ускоро дошли виши официри. Један од њих, Селић, разговарао је са Че-

преводу је то значило: „Че Гевара треба одмах да буде ликвидиран!“

Телеграм је, према писању мексичког магазина „Контендо“, примио пуковник Мигуел Ароја Монтано, који је извршење овог крвавог задатка поверио потчињеном поручнику Паносу. Како ни овај није хтео да уђе у историју као целат, задатак је поверио нареднику Марију Терану Фортуну, који изгледа није имао могућности да врда.

Неколико година касније овај наредник је испричао како је убио Гевару.

— Луњао сам около четрдесетак минута пре него што сам извршио наређење. Надао сам се да ће га поништити. Најзад сам пришао Чеу, седео је на клупи. Кад ме је угледао, рекао је: „Долазиш да ме убијеш, зар не?“ — Било ме је срамота и спустио сам поглед. Нисам се усудио да пуцам. Учинио ми се да је Че врло висок. (Теран је био врло мали, слабуњав, тежак око педесет килограма.) Кад сам га узео на нишан осетио сам страх, мислио сам да ми једним покретом руке може отети оружје. Али, он ми је рекао: „Смири се! Само ћеш убити једног човека!“ Коракнуо сам натраг, зажмурио и насумице опалио први рафал! Че је пао. Лежао је на боку и јако крварио. Скупио сам храб-

ЧЕ ГЕВАРИН ПУТ У ЛЕГЕНДУ

ПРЕНЕСИТЕ

ПОЗДРАВ ПАПИЈУ

били спремни за акцију. Но, Че Гевара је био чврсто убеђен да ће народ да се дигне у борбу за слободу и да му је потребан само „добар фитиљ и кресиво“.

Агенти стижу

У Боливију није стигла велика група агената, али су сви били проверени организатори. Амерички генерал Вилијем Сејкер добио је задатак да створи боливијску антигерилску војну јединицу, јачине батаљона. Непосредно, тај задатак изводио је мајор Ралф Шелтон, звани „Пеппи“ иначе агент CIA-е. „Месо“ су му били млади Индијанци из племена Кечуа. Шест стотина Индијанаца завршило је за шест месеци обуку за командосе. Тек тада су боливијски официри, који су антигерилску тактику завршили у америчким школама, преузимали команду. Потом је ова прилично увежбана јединица прикључена 7. боливијској дивизији која је требало да учествује у потери за Че Геваром и његовим герилцима.

Операција хватања и ликвидације Че Геваре у режији CIA-е била је стручно вођена. Терен је из авиона сниман помоћу инфрацрвених зрака који су регистровале топлоту, ложишта ватри, груписање људи. Да не би изазивали сумњу, ови авиони су личили на летелице које је користила об-

ОСМИ ОКТОБАР БИО ЈЕ

ФАТАЛАН ЗА ГЕРИЛЦЕ.

КОЛОНА СЕ КРЕТАЛА КРОЗ

ШУМУ, КАДА СУ

ИЗВИДНИЦИ УСТАНОВИЛИ

ДА СУ УЛЕТЕЛИ У ЗАМКУ...

замаскирају, рачунао је да можда нису откривени. Примирили су се цело пре подне. Тек око пола два шуме су почели да претражују боливијски командоси које је обучила CIA. Дошло је до пуцњаве која је постајала све жешћа, и приближавала се рањеницима. Че је решио да привуче ватру на себе како би се другови повукли у бољи заклон. Осуо је паљбу по војницима, али је његова аутоматска пушка ускоро отказала. Метак ју је погодио у цев и деформисао је. Тренутак касније један рафал га је ошинуо преко ногу. Није више могао да се креће. Да је командант погођен, први је приметио Вили који се под ватром провукао до Чеа и узео га на леђа. Покушао је да га извуче. Није успео, заробили су их. Пуцњава је и даље трајала.

ом два сата. Дијалог се завршио свађом. Че није хтео да прича оно што се од њега тражило.

Ноћ је пала изнад Ла Паз. Председник државе Боливије генерал Рене Барриентос био је на мукама. Са војним командантима свих родова војске и, наравно, са представником CIA-е расправљао се о судбини Че Геваре. Било је предлога да се за почетак остави у животу а затим изведе на суд. Но, тада у Боливији није било смртне казне, па би за државу то било као држање жара у рукама. Само суђење могло је да изазове супротан ефекат, да скрене пажњу светске јавности на војну диктатуру, па и притиске да се Че пусти. Недоумицу је, према неким казивањима, прекинуо агент америчке тајне службе речима:

— Ако је пас мртав, нестаће и беснило!

То је значило да је убиство Че Геваре најкраћи пут за решавање револуционарне напетости у Боливији, па и у целој Јужној Америци. Ову идеју подржали су готово сви генерали, осим команданта ваздухопловства Леона Колеа Куета, чији је брат Орхе био један од вођа КП Боливије. Међутим, идеја о поштомом суђењу одбачена је и одлучено је по упутствима агента CIA-е. Ујутро је у место где је Че био заточен стигао телеграм: „Пренесите поздрав Папију“. У

рост и опалио други рафал који га је погодио у руке, рамена, и срце“.

CIA уклања трагове

Че Гевара је успешном акцијом боливијских војника ликвидиран и CIA је била задовољна јер је прљав посао обављен без њеног директног ангажовања. Чеов леш пребачен је из Ла Игуере у град Валегранде и смештен у мртвачницу тамошње болнице. Новинарима је показан 10. октобра. У хотелу „Санта Терзита“ одржана је конференција за штампу. „Патка“ која је требало да буде „уваљена“ новинарима била је једноставна: „Че Гевара је убијен у сукобу са боливијском војском!“ Није требало причати да је зверски убијен по наређењу председника владе и саветника из CIA-е. Но, судбина многих тајни је да буду откривене, а међу јужњацима је тешко наћи ћутљиве, па је истина у врло кратком року обишла свет. Мученичка смрт Че Геваре створила је од њега легенду. CIA је на крају испала насамарена. Мртве хероје тешко је ликвидирати.

Конференција за штампу била је бурна. Новинари су били сумњичави. Тражили су ситне грешке званичних представника које ће их довести до праве истине. Генерал Жоакин Зентено Анаја, командант Седме дивизије, показао је

Чеов дневник, нађен у његовом руksаку. Но, садржај је једно време остао добро чувана тајна која је голикала машту радозналаца, али и неких обавештајних служби.

Почетком лета 1968. године у Хавани је објављена сензационална вест: „Дневник Че Геваре је на Куби!“ Убрзо се „сазнало“ како је добро чувани дневник стигао у прву социјалистичку земљу Латинске Америке из архива боливијске тајне полиције. Дневник је „украо“ нико други до тадашњи боливијски министар унутрашњих посло-

јадања верујући, у том тренутку, да је човек пред њима један од оних који се отргао са узице обавештајних служби и да им прича истину. Догађаји који су следили полако су мењали прве утиске. Аргедас се изненада вратио у Ла Паз, где је одмах ухапшен, а брзо потом одржао је конференцију за штампу, седећи иза паравана. Новинари га нису видели, чули су само глас који је подсећао на његов. Посумњали су да је у питању превара.

Годину дана касније у Ла Пазу

века који је као министар унутрашњих послова „украо“ дневник Че Геваре и потом га дотурио на Кубу, после пуштања на слободу добија чудан завршетак. По неким изворима он је на тајанствен начин погинуо две године касније у иностранству. По другим, он је као агент CIA-е после обављеног посла дискретно повучен и дат му је други идентитет. Трик са дневником је био успешно изведен, јер су неке стране дотеране у лабораторијама CIA-е, или једноставније речено, биле су фалсификоване.

зије, која је ликвидирала Че Геварине герилце. Одговорност за ту акцију преузели су до тада мало познати „Чеови осветници“... Од револверских метака настрадао је пуковник Селић, који је последњи пропитивао заробљеног Че Гевару. Официр Кинтиљана, који на чувеној слици руком показује места где су меци прошли кроз Чеово тело, погинуо је као жртва атентата у Хамбургу где је био конзул. Убијен је и сељак Рохас који је „оцинкарио“ групу герилаца Чеове другарице Тање. Председник Бо-

Илустровао Брана Јовановић

ва Антонио Аргедас, који је побегао из своје земље незадовољан политичким догађајима.

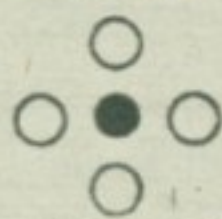
Крађом добро чуваног дневника свет је био изненађен. Позвани су страни новинари на Кубу да се увере у веродостојност записа легендарног Че Геваре. Одржано је низ конференција за штампу на којима је говорио „јунак“ који се усудио да украде полицији ово историјско сведочанство. Антонио Аргедас са уживањем се удубио у улогу главног глумца.

Новинари су бележили оваква

је одржан ништа мање кошмаран процес Аргедасу. Официри који су приступили пороти говорили су о деловању CIA-е у Боливији, као на пример генерал Зентено Анаја. Очигледно је било да је организација дошла у сукоб са неким струјама у армији и да је ово суђење требало да искристалише неке ствари. Аргедас је ту био само повод па је затворска казна била са ограниченим деловањем. Осуђени је амнестиран после неколико месеци.

Судбина Антонија Аргедаса, чо-

Аргедас је послужио само као катапулт који је дневник лансирао у јавност. Цела прича с његовом крађом и бекством из Боливије била је смишљена да би светска јавност лакше прогутала мамац.

Како су прошли остали актери ликвидације Че Геваре?

У Паризу је 1976. године убијен амбасадор Боливије Зентено Анаја, бивши командант Седме дивизије,

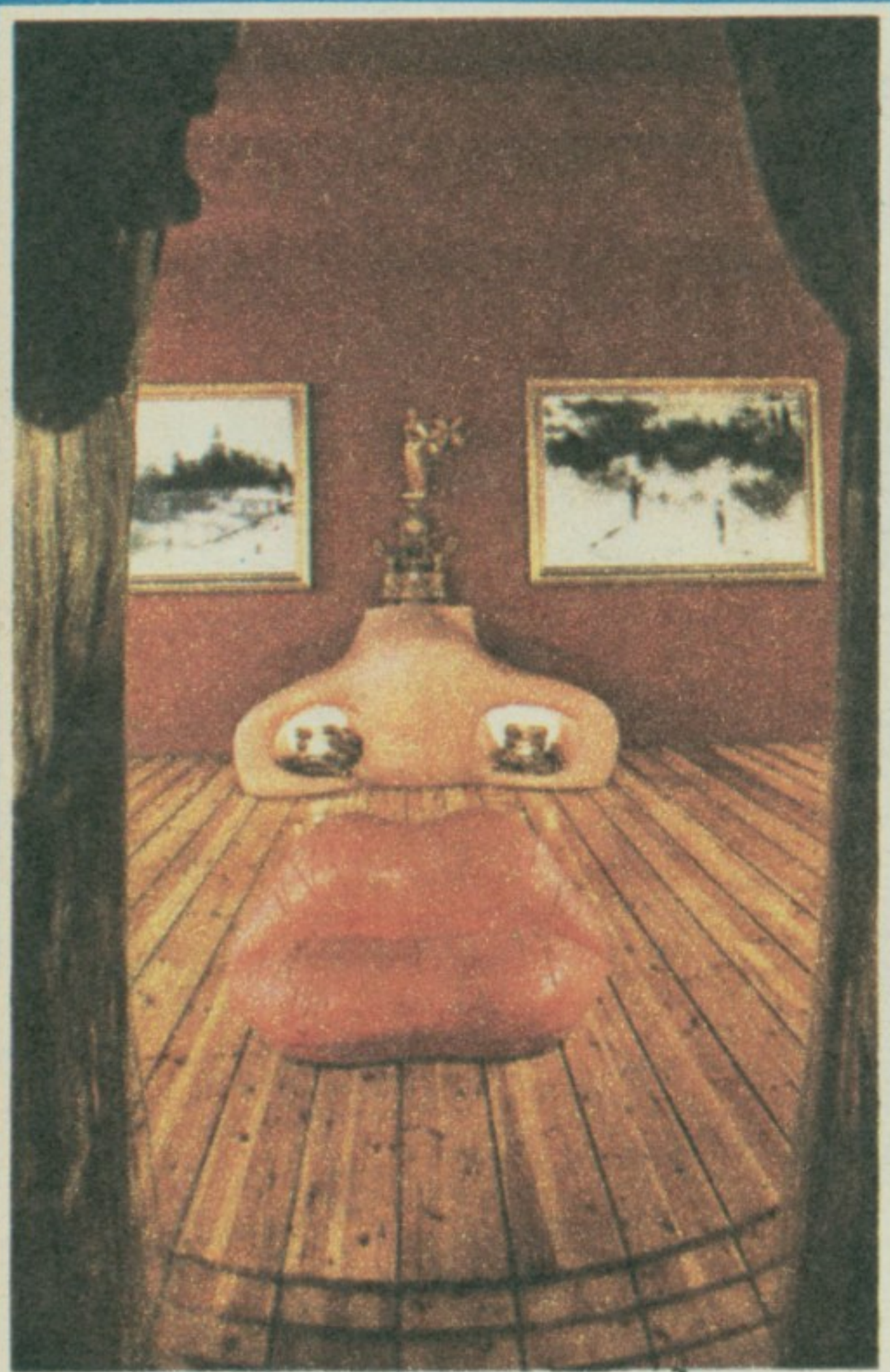
ливије, који је уз помоћ CIA-е организовао операцију хватања Геваре, настрадао је у удесу хеликоптера. Налаз комисије је био површан и само малобројне је разuverио да иза тога не стоји саботажа. Да ли је ово чишћење непожељних сведока ликвидације Че Геваре организовала агенција која се бавила режијом овог teatra или је у питању заиста освета присталица погинулог „герилеро-са“ још се не зна.

Дејан Лучић

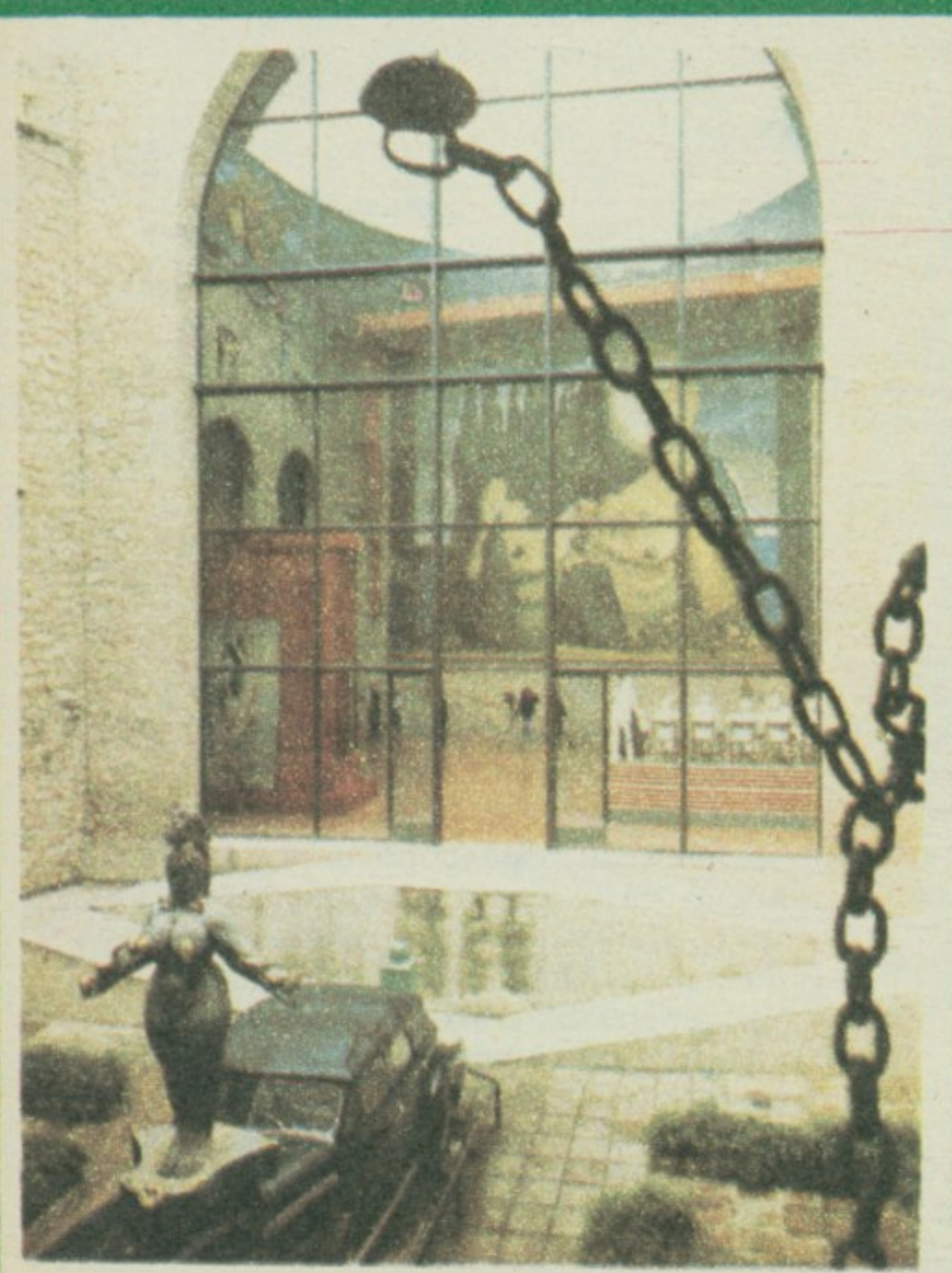
ОД ДЕТИЊСТВА ЈЕ ГОВОРИО:

ЈА САМ

Чувена слика-објект у Далијевом музеју „Ме-Вест”.
Слике као очи, камин као нос, софа као очи.

У дворишту музеја смештен је „кишни такси”. Овај стари „кадилак” некада је припадао сликару. Изложно га је први пут 1938. године на париској изложби надреалиста. Убаца се новчић и у унутрашњости кола почиње да пада киша.

6 ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК 6. 2. 1987.

СА ШЕСТ ГОДИНА ЈЕ ЖЕЛЕО ДА БУДЕ КУВАР, У СЕ ПОСТАНЕ – ДАЛИ

Није га мрзело да сатима стоји испред кухиње и чека тренутак да куварица некуд изађе да би се ушуњао и украо комад меса. Салвадор Дали није знао за забрану. Његови болешавни родитељи који су изгубили седмогодишњег сина пре него што се родио Салвадор (и његов прерано умрли брат имао је исто име) малом Далију су буквално све дозвољавали. Једино није смео да уђе у кухињу. А пошто је забрањено воће слатко, Салвадор је прибегавао свим могућим смицалицама само да допре до забрањене просторије. Чак је одлучно тврдио да ће постати кувар.

Салвадор Фелипе Хасинто Дали, рођен 11. маја 1904. у малом месту Фигерасу крај Барселоне, био је прави тиранин. У другој години изгребао је ладицу по лицу само зато што је радња са слаткишима, поред које су пролазили, била затворена. Једном приликом, возећи се бициклом с друговима, гурнуо је неког дечака у реку. Друг му се умало удавио.

Једном су му родитељи за рођендан поклонили право краљевско рухо и златну круну. Тада је Салвадор променио одлуку и, уместо да размишља о позиву куvara, одлучио да му више одговара да постане Наполеон.

Продавао је и – новац

Рано је почео да црта. Кад му је у дванаестој години неки очев пријатељ понудио да га подучава сликању, Дали му је самоуверено одговорио да не треба учитеља јер је он импресионистички сликар. Полако, али сигурно, у Салвадору се рађа одлука

да је за њега најбоље да постане – Дали. А Дали је био синоним за – генија.

Одвек је збуњивао свет око себе. Тако је, на пример, друговима нудио новчић од десет сентимоса за новчић упола мање вредан. Смејао им се у брк и понављао: „Будале, нису ни свесни да сам опет зарадио, на свој начин!”

У четрнаестој години прави плакате за локалне свечаности, почиње да издаје ревију „Студиум” где објављује своје цртеже и прве написе о сликарству. Када је напунио седамнаест година, отишао је у Мадрид на припремну Академију. Никад је није завршио. Прича се да је рекао комисији:

– Не желим да одговарам јер сам паметнији од вас и о сликарству и свему знам много више од вас. Тиме се и завршава школовање Салвадора Далија. Почине живот. И чудесно сликарство апсурда у коме Дали бележи стања транса, хистерије, неуротичних испада, скривених комплекса, симболично сликарство подсвести и снова.

Волим Галу више и од новца

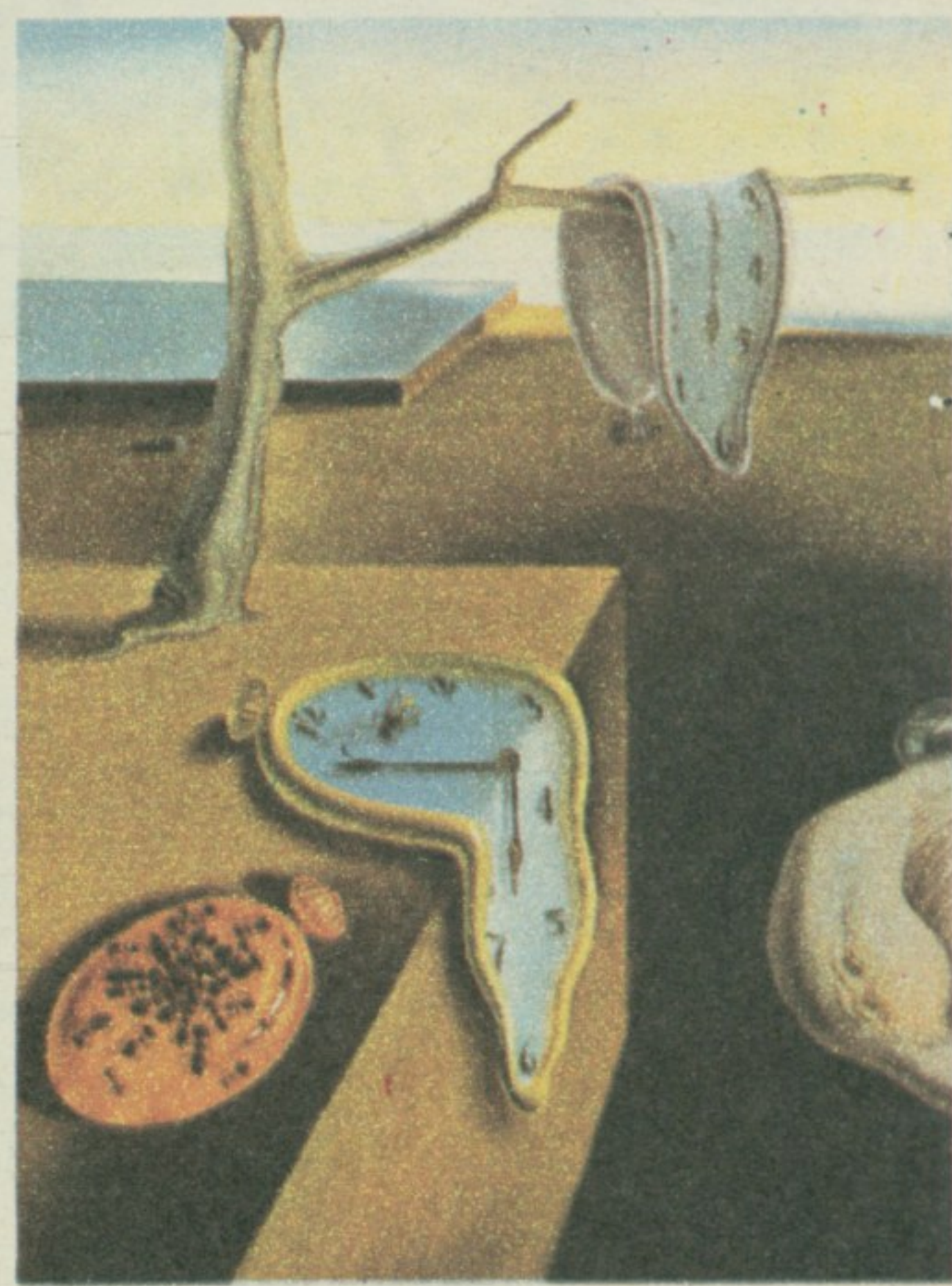
Дали се дружио с Луисом Буњелом који је постао један од најзанимљивијих режисера нашег доба. С њим ради познати седамнаестоминутни филм „Андалузијски пас”. Друговао је и с песником Федериком Гарсијом Лорком који га и наговара да купи кућу у Порт Лигату код Кадакеса, у родној Каталонији.

Порт Лигат постаје судбоносно место за Далија. Ту ће му у посету, 1929. године, доћи француски

ОДЛОМАК ИЗ ИНТЕРВЈУА КОЈИ ЈЕ ДАЛИ ДАО НА 80. РОЂЕНДАН

- Маестро, шта бисте купили кад бисте били тако богати да бисте могли себи све да приуштите?
- Купио бих Далију.
- Шта бисте у неком евентуалном „другом” животу пожелели да будете?
- Наравно – Дали.
- Да сте имали деце, шта бисте волели да она буду?
- Риба лист, с кожом од хермелина, и два рубина уместо учију.
- Што се тиче стварања, шта имате у плану?
- Могу да најавим да ћу бити први уметник који ће насликати четврту димензију. Наравно, она се неће видети. Тростимензионим сликањем се већ бавим... Једна група америчких научника врши испитивања за мене. Резултат ће бити једно пластично дело, „Коњи”, дуго 35 километара. Изложићу га у Румунији.
- Као богат човек, какав бисте савет дали сиромашном човеку.
- Да постане богат. Али брзо. Треба брзо знати шта се жели. Најкасније у петнаестој години.
- Да ли постоји неки тренутак у животу који бисте желели да оживите?
- Да, има неколико. Први, када сам упознао Галу, своју супругу. То се догодило пре три и по милиона година. Други, кад сам разбио излог једне радње у њујоршкој Петој авенији. Свидело би ми се да поново разбијем неки излог.
- Да нисте изабрали пут уметности, шта бисте били?
- Све би било исто. Ма чега да сам се прихватио, постао бих Дали. С изузетком можда каријере фудбалера. Био сам голман тима из Фигераса и не верујем да бих даље од тога много одмакао.

Чувена Далијева слика из 1931. „Време које тече”. Кад се погледа ово платно, разумљива је његова реченица: „Надреализам, то сам ја!”

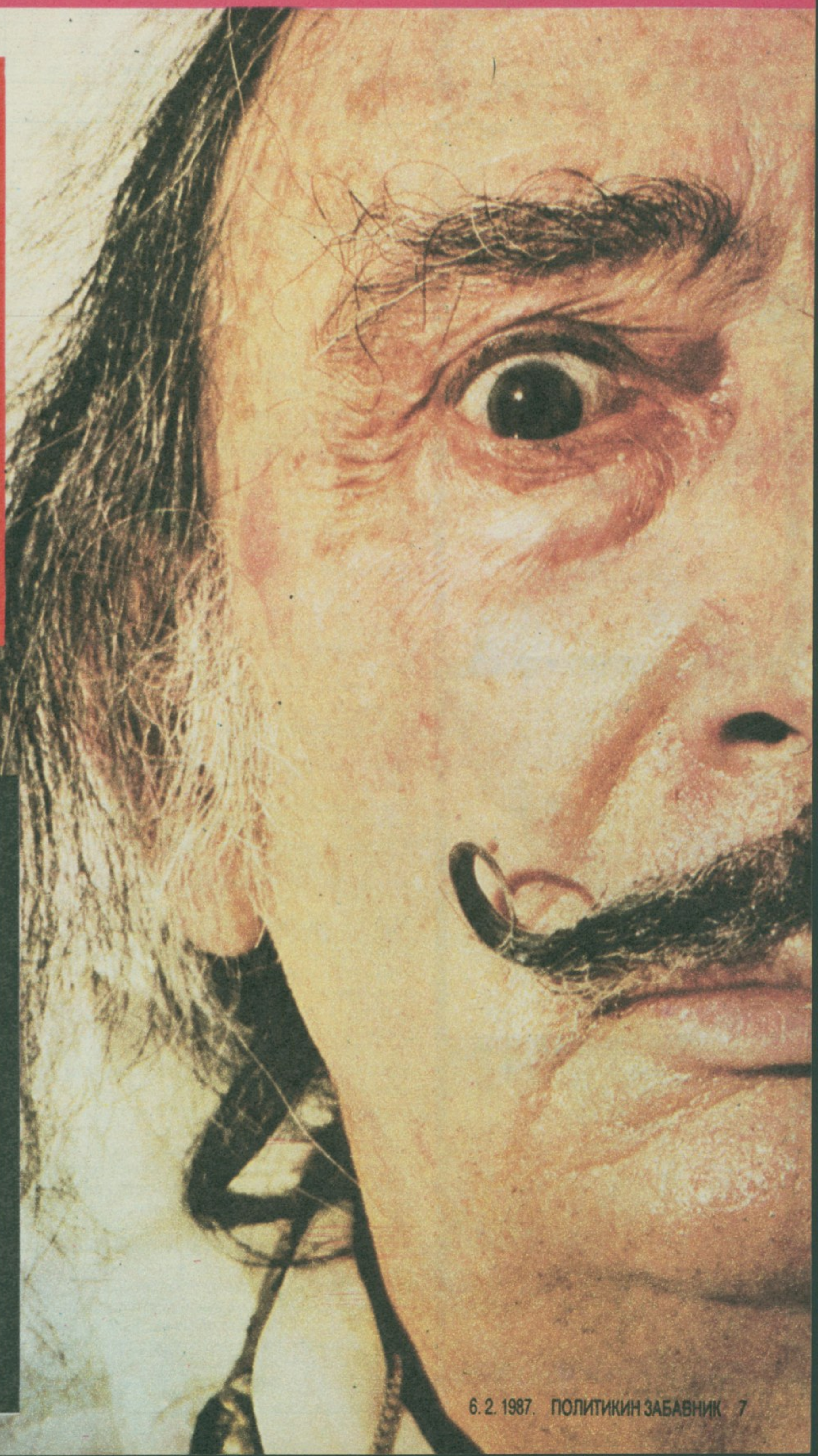
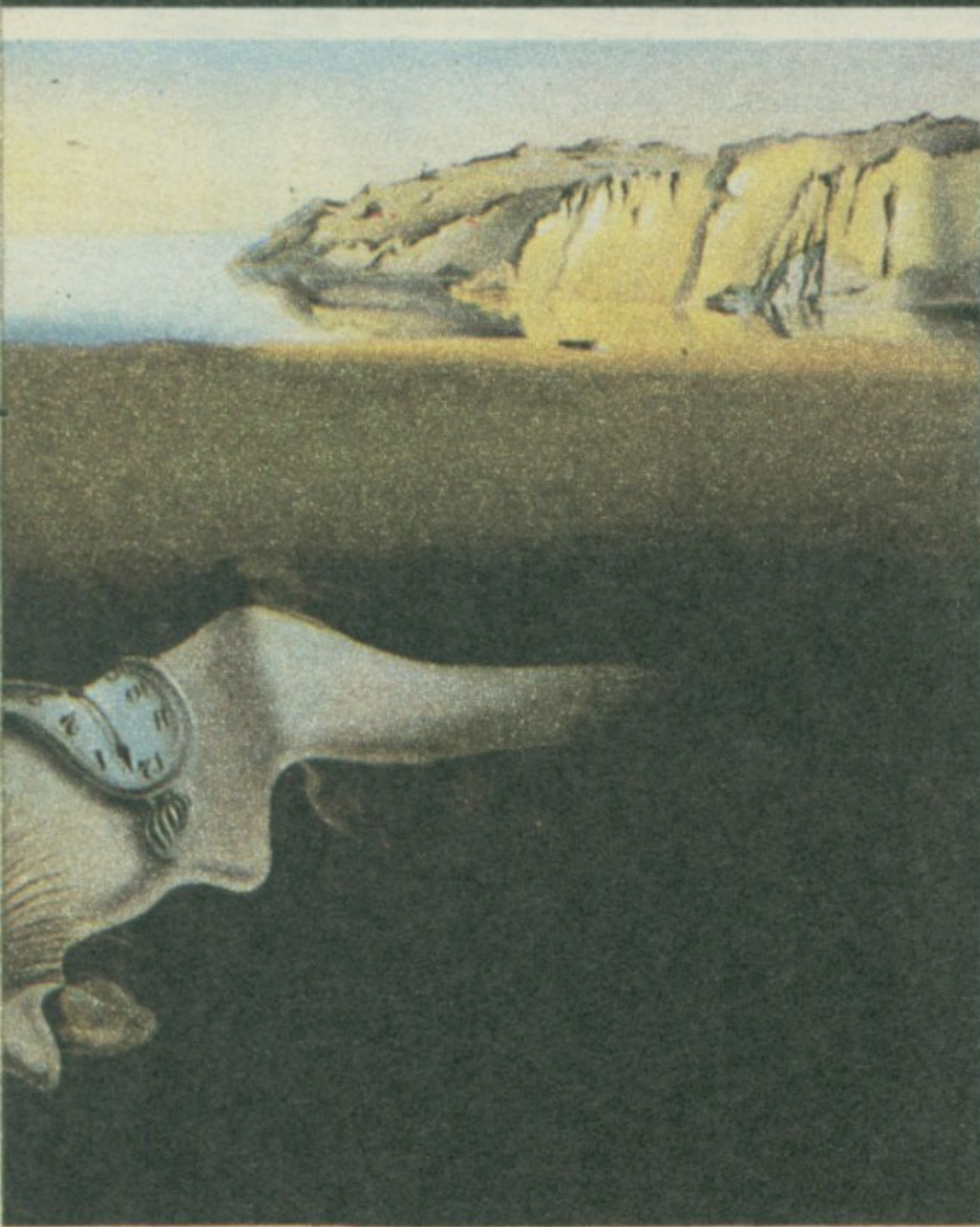

ГЕНИЈЕ!

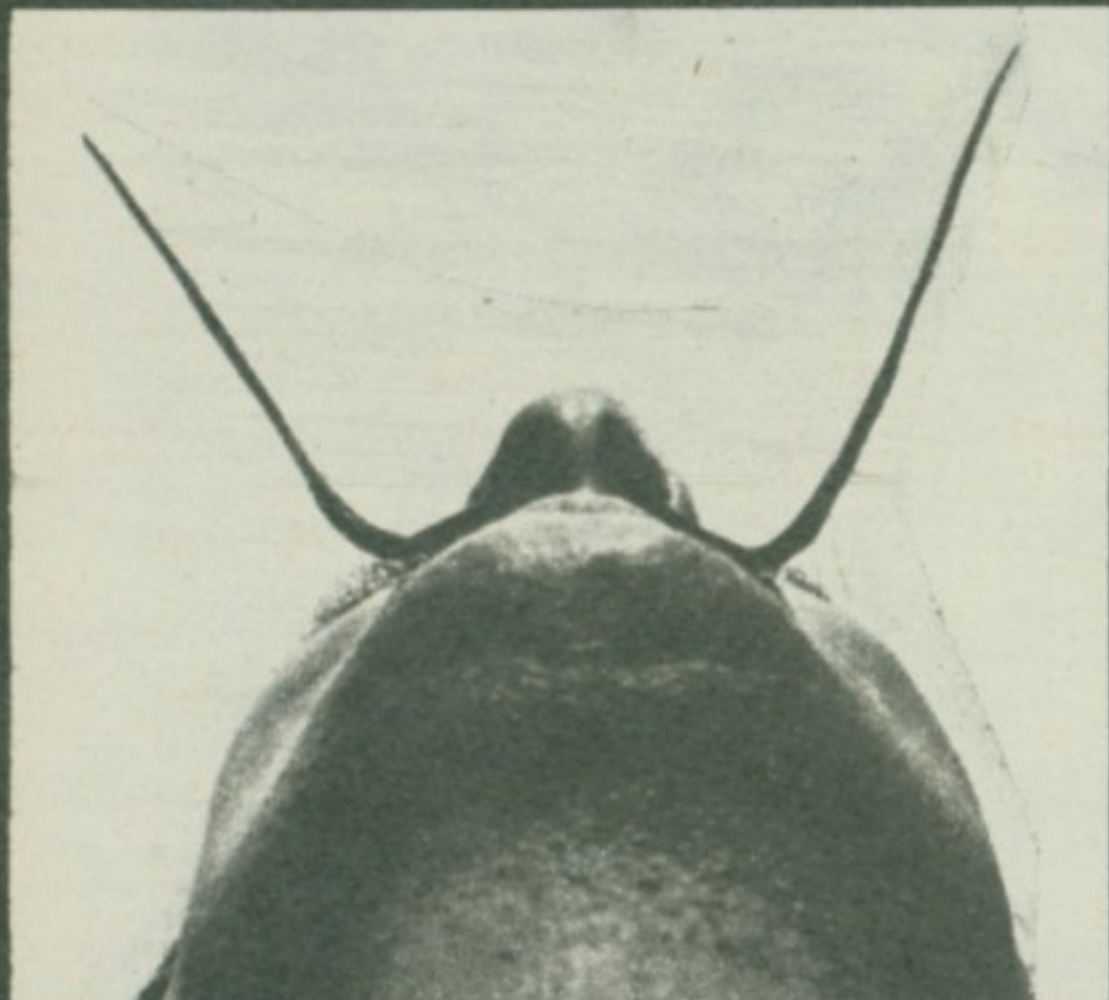
ДМОЈ ЈЕ МИСЛИО ДА ЈЕ НАПОЛЕОН, А ОНДА СЕ КОНАЧНО ОДЛУЧИО ДА

Гала и Дали 1974. године, у току припрема за отварање музеја у Фигерасу. Салвадор се толико поистовећивао са својом женом да је често слике потписивао: Гала Салвадор Дали или, скраћено, Гали.

У сарадњи с фотографом Филипом Халсманом Дали је 1954. направио свој познати интервју с брковима.

песник Пол Елијар. Био је у друштву своје супруге Елене Диараноф, познатије под именом Гала. Између Далија и Гале рађа се љубав на први поглед. Она одлучује да остане са Салвадором. Постаје му муза, вечита инспирација, другарица, жена, мајка.

– Волим Галу више од мајке, више од оца, више од Пикаса и чак више од новца! – спремно је изјављивао.

Дали је свој раскошни таленат испитао на различитим пољима. Био је изузетан песник, успешно се бавио сценографијом, костимографијом, кореографијом, био је добар сценариста, писац мемоара врхунски илустратор дела Шекспира, Дантеа. Чег год да се прихвати, бриљирао је. Али, свој гениј „утрошио“ је, пре свега, на – живот.

Обожавао је да запрепашћује све око себе. И за то му је Гала била права дружбеница и стална инспирација. Венчавали су се три пута.

Претеча хипи-покрета

Још на Академији у Мадриду издвајао се својом појавом – носио је дугачку косу и огроман црни шешир. Касније је понављао да је он, у ствари, био претеча хипи-покрета.

Касније је од својих бркова створио култ. Постали су му заштитни знак. Каткад их је „армирао“ танком жицом да би стајали што усправније, бојио их у зелено, плаво...

„Бркови су ми отпремно-пријемна антена. Преко њих ступам у контакт с универзумом и надахнућем, са небесима и вишим силама.”

Салвадор Дали постао је врло рано познат. Већ у тридесет другој години изашла му је фотографија на насловној страни часописа „Тајм”. Чак и људи који нису знали његово сликарство, знали су ко је Дали. Он се трудио да на најоригиналнији начин буде непрекидно присутан у јавности.

На изложби надреалиста у Лондону 1936. године појавио се у роничачком оделу. Желео је да одржи предавање о подсвесном. Заронио је. Окупљена публика чекала је шта ће се догодити. Ова лудорија могла је скупо да га кошта. Да присутни нису спремно реаговали и извукли га из базена, могао је да се удави.

Другом приликом довео је пред Сорбону у црно-жутом ролс-ројсу. Кола је натрпао карфиолом. Париским студентима одржао је предавање – „Уметност почиње од карфиола”. Пред мадридским зоолошким вртом појавио се упараћен као тореро, сав у сјају и штрасу. Дошао је водећи на каишу свог личног слона. Желео је да га поклати зоо-врту јер је његова Гала изразила жељу да јој, уместо слона, купи пар носорога.

Музеј – театар

Током седамдесетих година Гала почиње да поболева. Старија од Далија једанаест година, није више спремна да учествује у Далијевим лудоријама. Живела је у одвојеној кући у Пуболу, неколико километара од његовог дома у Порт Љигату. Постала је мрзовољна, чак ни њему више није дозвољавала да јој дође у посету док се не најави.

Салвадор Дали често је у то време западао у депресије, данима одбијајући да једе. Мучиле су га непрекидне свађе с Галом. Умрла је 1982. године у осамдесетседмој. Сви су мислили да њен нестанак Дали неће преживети, тада је имао четрдесетак килограма. Живуо је тек на свој осамдести рођендан.

Велики уметник сада живи у кули Торе Галатеа у близини свог музеја који је 1974. године основао у родном Фигерасу. У старој згради, некадашњој општини, основао је такозвани музеј-театар који је, после чувеног мадридског Прада, најпосећенији музеј у Шпанији. Годишње кроз њега прође око петсто хиљада посетилаца.

В. Софреновић

У даљини се белела варош, високи минарети крочили у небо. Бухара-и-Шериф, благословена Бухара, у преводу. Најснажније упориште исламског фанатизма у средњој Азији. Ако би се у време каквог муслиманског празника странац задесио у Бухари и успео да изнесе живу главу, могао је за то мирне душе да благослови Алаха, или неког другог бога.

У јесен 1885. празника није било. Знао је то Павле Љесар, млади инжењер и истраживач. Сад, у служби генерала Комарова, команданта Закаспijsког округа, и дипломате. Праћен неколицином козака, приближавао се Бухари. Сам је донео одлуку да пође у „непријатељски град”, и поред противљења генерала Комарова. Рачунао је да ће му у томе, као и много пута дотад, помоћи дрскост.

Прштала је калдрма под копитама коња на којима су „неверници” ујахали у Бухару. Препун базар трговаца и купаца у страху се прибио уз оближње зидове. Као да су и четири мујезина с врха минарета Каљан, највишег у граду, за тренутак одложили молитву која је била знак да се и свештеници с осталих двеста џамија обрате Алаху, трећи пут тог дана.

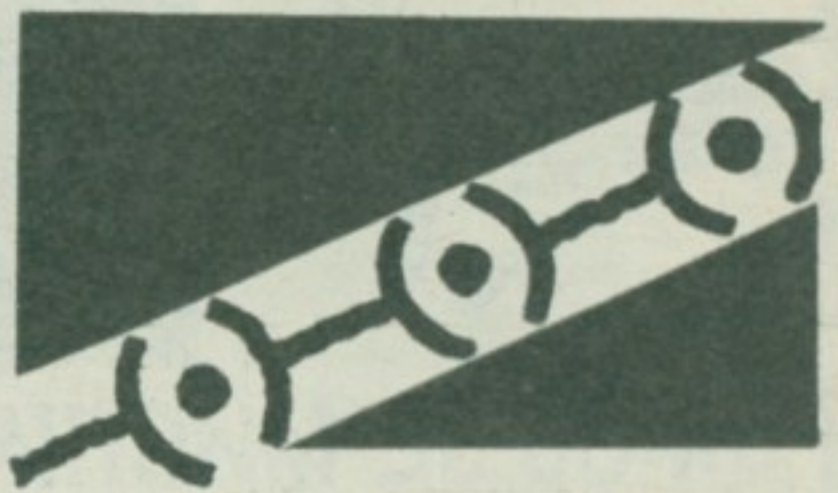
Одмах пошто се краљевски сместио у најрепрезентативнијем хану, Павле Љесар упутио је позив двојици емира из владајуће династије Мангита да га посете. Нагласио је да их зове опуномоћеник руске владе. И емири су стигли, одмах после четврте молитве.

Разговор није дуго трајао. Уз помоћ аргумената силе и силе аргумената успео је да добије оно што је, бар у том тренутку, желео: да војску опскрбе провијантом и осталим потрештинама. За ту услугу емири су краљевски награђени што ће се, показавши наредни догађаји, и Љесару и Русији и те како исплатити.

Мост на реци Прут

Откуд, у то време, наш човек тамо далеко и ко је заправо Павле Љесар?

Прича би, за почетак, могла да крене с краја. О нашим просторима и свакојаким обећаним земљама, сеобама зарад „трбуха и круха”. Данас путеви воде спрам запада. Негда, углавном у прошлом столећу, „обећана земља” била је Русија, посебно за Црногорце. Уосталом, тада су Црногорци свог човека за свог владара при-

знавали тек кад дотичног благослови руски цар.

Почетком прошлог века из села Жањев До са Његуша а испод Ловћена у „обећану земљу” кренуо је Лука Љесар. Стигао је до Одесе и ту остао, лепо се снашао. Већ је свог сина Хахаила успео да ишкољује на познатом Ришељевском лицеју у Одеси, школи затвореног типа, што ће рећи за децу племића. Његов син Павле бриљантно је свршио Николајевску инжењерску академију у Петрограду и започео блиставу каријеру инжењера, истраживача и дипломате.

Прво се збио мост на

КАКО СМО
ОСВАЈАЛИ
БЕЛИ СВЕТ

ЛЕЊИР

ОШТАР КАО МАЧ

Авганистан се данас налази на првим странама светске штампе, а уз помоћ Совјета и њихове интервенције. Мало је, међутим, познато да је један наш човек – именом Павле Љесар – својевремено обележио границу између ове две земље

реци Прут, година 1877, време руско-турског рата и време кад код нас почињу ослободилачки ратови против Турака. Заподенуо се крвав (а и какав би друго) бој између руске армије генерала Гурка и турских јединица. Једини начин да непријатељу коначно стане за врат, генерал Гурко је видео у форсирању Прута. Само како? Река широка и набујала, а ваља преко реке и артиљерију отпремити.

Двадесет шестогодишњи инжењер Павле Љесар прихвата посао који су многи искуснији одбили: да за кратко време изгради мост. Генерал Гурко је

потом однео блиставе победе ослободивши Софију и потукавши Турке код Филипоља. Љесару поверавају изградњу луке Поти на Црном мору.

Наши историчари то још нису сасвим одгонетнули, али се на основу докумената којима сада располажу може, с приличном дозом, сигурности, тврдити да је Павле Љесар био главни пројектант Закаспијске железничке пруге, првих корака у изградњи чувене Транссибирске железнице дугачке 7416 километара, оне од Москве до Владивостока. Истраживања у московским и лењинградским архива-

ма, која су у току, даће, надамо се, прецизнији одговор о правој улози Павла Љесара у највећем грађитељском подухвату прошлог века.

Пре и после молитве

Извесно је, међутим, да је у то време почело занимање Павла Љесара за живот и обичаје народа Туркменије и Авганистана. Ходољубља пустињама Кара-Кум и Кизил-Кум што се протежу стотинама километара као пешчани таласи које, попут морских, тера ветар донели су потомку ловћенског горја славу сјајног познаваоца

тог краја. Касније и дипломате.

Кавгу су, још тада, око Авганистана приметили Русија и Енглеска. По оној, да је империјализму увек тесно. У првом тренутку Енглези су били вештији те су авганистанског емира Абдурахмана запутили у Туркменију да подигне устанак чије је средиште било у граду Мерву. Није дуго издржао Абдурахман, руске трупе генерала Комарова освојиле су Мерв и кренуле према Авганистану. (Неко је рекао да се историја понавља?!) Одлучујућа битка збила се 16. марта 1885, у историји позната као бој код Таш-Кеп-

ри. Био је то, и званично, крај побуне, а Руси су без неког посебног напора заузели сва важнија упоришта у Туркменији.

На том простору једино је Бухара остала своја, задржавајући самосталност. У таквим приликама Павле Љесар, с почетка приче, стиже у варош стару преко две хиљаде година, подно минарета Каљан – високог 46,5 м – који су звали и Стуб смрти јер су с њега мујезини, пре и после молитве, бацали осуђене на смрт.

Парализовани путник.

Прва посета Павла Љесара Бухари умногоме је допринела да, опскрбљена, руска војска угуши побуну у Туркменији, па „и шире“. По систему „дај шта даш“, Руси и Енглези су се споразумели о регулисању нове границе између Туркменије, односно тад већ Русије, и Авганистана.

Први човек преговора био је Павле Љесар. Као изврстан познавалац и људи и рељефа, на граници је провео годину дана. На његов предлог, протоколом од 10. јула 1887. озваничена је граница између Русије и Авганистана. И данас важећа. Бар за политичку карту света, ону у школским уџбеницима.

Бухара, очигледно, није могла без Љесара, односно Љесар без ње. Ко зна?! Тек, чим је утаничио границу, наш човек је као руски дипломата упућен у Бухару, и даље самосталну. Не задуго. Човек кога су, и пријатељи а још више непријатељи, звали „неустрашиви инжењер“ успео је оно што, дотад, није успело оружје. Успео је мирним путем да Бухару припоји Русији. За сваку важнију тешкоћу унутрашње и спољне политике Бухарског емирата, месни владари су долазили код Љесара – по савет.

Путештствија по пустињама Кара-Кум и Кизил-Кум, научне експедиције висовима Парапамиза нису могле да прођу без последица: Љесару је оболела кичма и ноге се парализовале. Болест га, међутим, није спречила да стигне до Пекинга, на положај руског амбасадора. Покушај да нађе лека у кинеској древној медицини био је трагичан. Умро је 25. априла 1905.

За собом је оставио траг и у географским друштвима Петрограда и Лондона. Многи објављени радови и данас служе као драгоцен научна грађа.

П. Милатовић

DIK
BROWNE

ХОГАР СТРАШНИ

ШЕХЕРЗАДИНА 1002. ПРИЧА

НИЈЕ – НЕГО

Давно, давно некада, велики калиф Ал Кохол ратовао је с краљем суседне државе, који се звао Карам ел Крем. Пуне три године водиле су се борбе, и ко зна колико би још трајале да северну границу калифата не нападоше дивљаци из племена Хул и Гани. Не могући да ратује на две стране истовремено, калиф закључи примирје с Карем ел Кремом.

Земља Карам ел Крема бејаше сува и пустињска, а калиф је имао диван летњиковац на обали Мокрог мора. Помисли стога да ће учврстити мир ако Карам заједно са женом позове у госте. Не часећи ни часа, написа му овакво писмо:

„Моћни Ал Кохол, калиф по милости божјој, позива силног Карам ел Крема да му учини част и да дане одмора од државничких брига проведе на обали мора, у дворцу Хот ел Гранд, заједно с његовом премилостивом супругом.“

Одјури гласник на хитром коњу и врати се за неколико дана, јављајући да Карам захваљује на позиву и да ће одмах доћи.

У заказани дан, калиф се свечано обуче и седе у престону дворани, а крај себе постави своју младу жену, прелепу Оранзиду. Док су се напољу ориле трубе и војници у строју поздрављали високог госта, калиф шапну жени:

– Пази, кад уђе Карам, ја ћу поздравити њега, а ти његову жену.

– Не брини – одговори Оранзида.

Отворише се врата и уђе Карам ел Крем, без друге пратње осим својих слугу. Пришавши престолу, он рече:

– Ал Кохоле, захваљујем ти на братском позиву. Признајем да сам уморан, и боравак на мору добро ће ми доћи.

– Карам ел Креме – одговори калиф – буди ми добродошао. Моји људи, ако желиш, одмах ће те одвести у летњиковац.

– Важи – рече Карам, приђе Оранзиди и узе је за руку, као да хоће да је води са собом.

Запањени калиф скочи на ноге.

– Еј! Куд вучеш моју жену?

Карам га изненађено погледа.

– Ал Кохоле, ваљда нећеш по-
вући дату реч?

– Какву реч?

Карам узе из руку свог штито-

ноше велики свитак пергамента и размота га.

– Ево твог писма. Слушај шта си написао: „позива Карам ел Крема... да проведе дане одмора... заједно с његовом премилостивом супругом.“

– Па што ниси довео твоју супругу? – љутито рече калиф.

– Ваљда: своју! Ако си то мислио, требало је да напишеш „да проведе дане одмора са својом супругом“, а не „с његовом“! Ово „његовом“ може да се односи само на твоју жену!

– Караме – узвикну калиф – ти си ме тешко увредио! Можда су такви обичаји код бедуина, али знај да ја моју жену ни у сну...

– Своју жену! – исправи га Карам. Ал Кохоле, твоје незнање

граматике је недопустиво! Онај ко влада мора и да...

– Ти ћеш мене да учиш граматици?! – дрекну калиф и одгурну

рам ел Крем, сав бесан, врати се на свој двор, и између двеју земаља поново изби рат. Ускоро Ал Кохол остаде без војске и без новца и би приморан да потпише предају. На истој седници државног савета на којој је прочитано саопштење о предаји, био је изгласан и следећи закон:

„По наредби моћног Ал Кохола, калифа по милости божјој, одсад ће се у нашој царевини употребљавати заменица свој за

све оно што припада субјекту реченице. Субјект реченице, по одлуци моћног Ал Кохола, калифа по милости божјој, јесте онај ко врши радњу у реченици. Заменице његов, њен и њихов, као и мој, твој, наш и ваш, смеју се употребљавати само за оно што НЕ припада субјекту реченице. Овакву одлуку владар је у својој премудрости донео да би се убудуће спречили неспоразуми који су нашој вољеној отабини донели велика страдања и губитке...“

Иван Клајн

РАЗБИЋУ ТЕ!

**ДЕТЕКТОР ЛАЖИ СЕЈЕ
ПАНИКУ И ИЗАЗИВА БУНТ**

И САМ СИ

**ПРАШИНА ЈЕ ДИГНУТА, ЧАК
И У АМЕРИЧКОМ ВРХУ. КАЖУ ДА ЈЕ
МНОГЕ НЕВИНЕ ПОСЛАО У ЗАТВОР И
МНОГИМ ПОЛИТИЧАРИМА
УНИШТИО КАРИЈЕРУ. МОЖДА ЗАТО
ШТО НИСУ УМЕЛИ ДА ГА ПРЕВАРЕ!**

ЛАЖОВ!

„Не дозвољавам да ме проверавате тим глупим апаратом! Радије ћу дати оставку, и одлазим!” – пре неколико месеци одбрусио је Регану увређени секретар Џорџ Шулц. А та „глупост” о којој Шулц говори јесте апарат који обједињује три различита медицинска инструмента. Име му је детектор лажи или полиграф. Њиме се, у својим истражним поступцима, већ годинама служи америчко законодавство. Али, од недавно користе га и тајне службе CIA, FBI и NSA (Агенција за националну безбедност) – за проверу поштења и поузданости службеника америчке државне администрације.

И сам председник Реган био је одушевљен том идејом, тако да је новембра 1985. одобрио употребу полиграфа у свим федералним бироима САД. Противљење државног секретара само је накратко одложило план његове примене.

Пинокио у сваком од нас

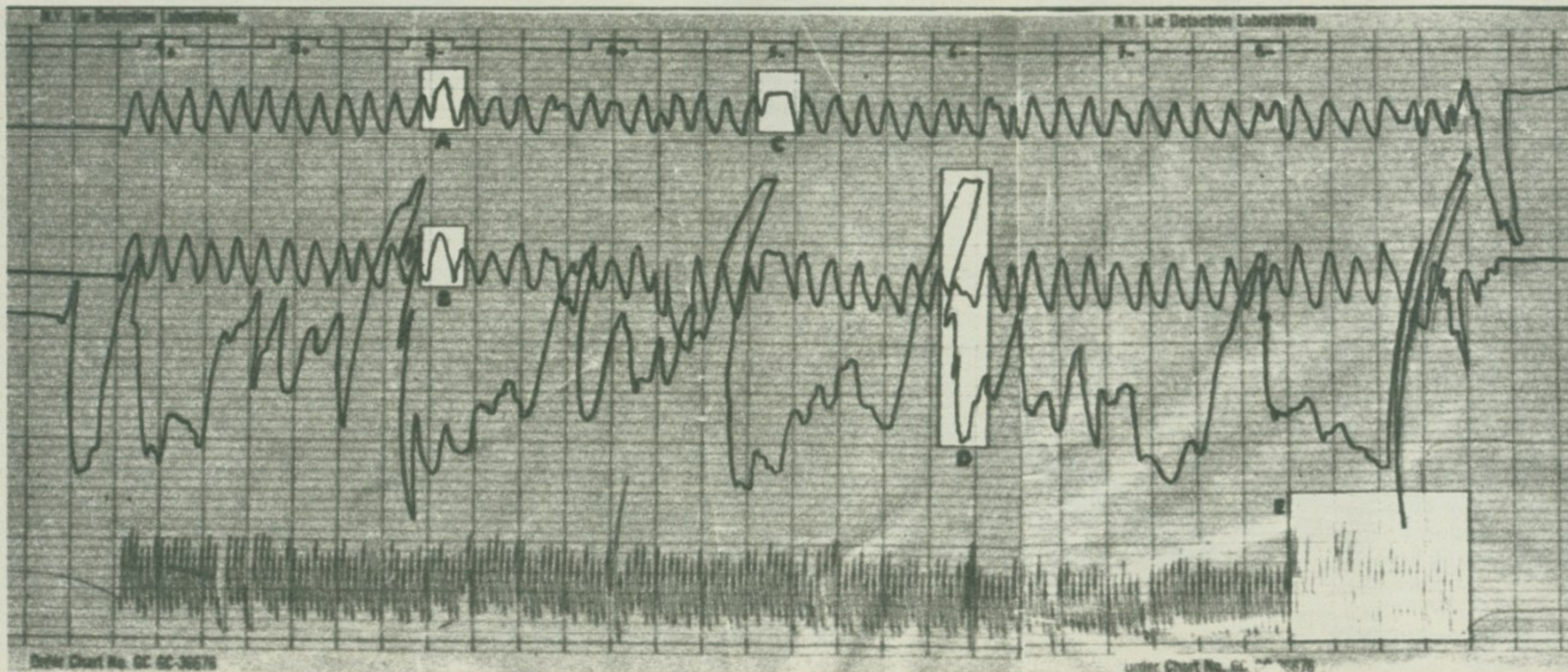
Провере федералних службеника, по одобрењу владе, упетостручене су по броју у последњих пет година. А у порасту је и број предузећа која се, приликом пријема нових радника, такође користе полиграфом. То је и разлог да се о апарату који открива лаж у последње време навелико прича. Расправља се о оправданости његове примене и веродостојности резултата које даје. Неки чак иду

толико далеко да тврде како полиграф представља највећу опасност по демократију у овој земљи.

– Детектор лажи није ђаволска направа. То је сасвим обичан регистратор – каже Френк Хорват, професор школе за криминологију у Мичигену и директор Удружења америчких полиграфиста – Принцип његовог рада заснива се на чињеници да свака особа кад изговори лаж емитује јасне физиолошке сигнале које он може да забележи. Јер, сви смо ми, помало, као Пинокио коме је растао нос увек кад би изговорио неку лаж.

Полиграф је тако пројектован да бележи три функције организма: крвни притисак, ритам дисања и брзину знојења. Зато се и особа на провери повезује са три инструмента. Дубину и брзину дисања бележе две пнеуматске цевчице причвршћене за стомак и грудни кош. Крвни притисак контролише се преко траке обавијене око надлактице а знојење – уз помоћ електрода постављених на јагодице прстију, одакле шаљу сигнале везане за промену електричне проводљивости коже. А она зависи управо од количине зноја.

Подаци добијени преко ова три инструмента претварају се у електричне импулсе. Ови импулси покрећу оловчице које исписују траг на покретној папирној траци. Пратећи овај траг оператер је у стању да примети одређене промене, односно, утврди да ли испитаник

Бележење физиолошких функција на покретној траци. Бела поља означавају границе унутар којих линије имају одређено значење.

Испитаник кога су подвргли провери уз помоћ детектора лажи

КАКО ПРЕВАРИТИ ДЕТЕКТОР ЛАЖИ ИЛИ ПРАВИЛО ПРВО: ПОНАШАТИ СЕ КАО ЛОПОВ

Довољно је пет до седам секунди стезати мишиће аналног отвора да би се моментално повећавао крвни притисак. Ако би се овај трик искористио приликом одговарања на неважна питања (На пример: „Које је боје небо?“) комплетно тумачење података било би нетачно. Сваки следећи одговор могао би да се схвати као лаж.

Ова техника се назива „пакер-фактор“ (pucker на енглеском значи стезати или скупљати). То је једна од многих досетки човека који је објавио рат детектору лажи. Име му је Даглас Џин Вилијамс, а био је полицијски полиграфиста Оклахоме. Он је стотине људи научио како да преваре полиграф. „Машина не схвата разлику између праве и лажне узнемирености!“ — каже он.

— Неходно је препознати врсту питања које поставља полиграфиста, да ли је важно или неважно. На једно важно питање („Јеси ли икад украо ауто?“) треба одговорити крајњем мирно. Кад буде постављено неважно или контролно питање, неопходно је да се убрза дисање — објашњава даље Вилијамс.

Осим уз помоћ ових „физиолошких“ система, апарат се може преварити и уз помоћ лекова за смирење што, међутим, Вилијамс не препоручује.

Игра може да буде опасна зато што добар полиграфиста може да наслути намеру да се превари детектор лажи. Највештији оператери, да би избегли ризик те врсте, у столицу испитаника постављају сензоре који су у стању да региструју стезање аналног мишића или му наређују да се испружи, јер је у том положају готово немогуће да се изведе превара.

— Уз мало вежбе увек ћете успети — закључује Вилијамс. Ми смо остали без речи.

говори истину или лаж. Логика која стоји у основи ове операције је врло једноставна. Ако апарат beleжи појачано знојење то значи да је особа узбуђена и узнемирена, из чега произлази и логичан закључак да је изговорена лаж.

Које је боје украдени телефон?

Специјализовани оператери у свом раду користе три технике.

Метод Р/1 (важно/неважно) заснива се на принципу да сваки човек спреман да лаже доживљава снажну физиолошку реакцију кад му се постави питање везано за преступ који је заиста учинио.

Други метод подразумева такозвану контролну питања. Другим речима, уз уобичајена питања постављају се и нека друга, формулисана тако да могу да изазову јаку реакцију чак и код особа које су потпуно недужне. На пример питање: „Јеси ли се бавио крађом пре двадесете године?“ При том, особа коју испитују не зна која су од ових питања важна а која неважна.

Трећи метод називају „скривена провера података“. Циљ је да се утврде детаљи које може да зна само починилац прекршаја. („Да ли је украдени телефон био црвене, зелене или беле боје?“)

Они који подржавају употребу полиграфа тврде да је његова прецизност максимална, чак 95 посто. Чињеница је, међутим, да истраживања оповргавају ове податке. И сам Френк Хорват је утврдио да апарат постиже прецизност од само 75 процената кад је у питању откривање лажова. И да је још мање поуздан у случајевима кад треба да се утврди нечија невиност, јер се ту ова бројка креће око 51 посто. Бар у овом другом случају који далеко више забрињава, с обзиром на последице, употреба полиграфа, кажу, граничи се са игром на срећу.

Биро за проверу технолошке ваљаности, који у САД називају ОТА а представља орган Конгреса, потврдио је ове податке. Зато и није чудо што се Американци питају да ли треба наставити с употребом полиграфа.

— Детектор лажи мора да буде инструмент истраге, а не да се уз његову помоћ одлучује о судбини неке особе — објашњава Леонард Сакс, професор на Бостонском универзитету и аутор једне студије о полиграфу припремљене за поменути биро. — Тај апарат, у ствари не открива лаж — наставља он — већ региструје знаке узнемирености као познату реакцију на страх. Или, можда, нешто друго. Рецимо, покушај да се апарат превари.

Уз ово следи и чињеница да се детектор лажи користи још само у Јапану, Израелу и мало других земаља, међу којима смо, одскора и ми.

Ни глас није поуздан

Полиграф се појавио 1906, а користили су га само као медицинско помагало. Десетак година касније, амерички психолог Вилем Мултон Марстон допринео је популаризацији овог инструмента тврдећи да њиме може да се провери говори ли неко истину или

не. Узгред је успео да издејствује да се овај апарат уведе као помоћно средство у полицијским истрагама. Од тада се детектор лажи много користи, понекад и злоупотребљава. Али, једно је сигурно: може веома лепо да послужи озбиљним и искреним истраживачима.

Седамдесетих година Клив Бакстер је, уз помоћ полиграфа, вршио неке експерименте на биљкама, верујући да оне имају нервни систем који може да реагује на јаке утицаје споља.

Од времена Марстона до данас, код апарата се није готово ништа изменило. Осим цене. Они мало осетљивији и савременијег изгледа коштају и више од пет хиљада долара (1 долар = око 460 динара).

Данас је у Америци проверавање запослених и кандидата за пријем у радни однос, уз помоћ детектора лажи, веома уобичајено међу трговцима који обрћу велике паре и у фирмама где је велики проток радне снаге. Али, тестови које изводи приватни полиграфиста веома су сумњиви, нарочито у односу на оне које спроводе стручњаци владе.

Такозвани комерцијални тест траје око 15-20 минута. Политички и судски — чак више часова. Приватни оператери узгред користе и

ХВАЛА, НЕМАМО ПРАВО ДА ГРЕШИМО

То каже закон у суседној Италији који је забранио употребу детектора лажи. Објашњење гласи:

Наука не признаје принципе на којима ради овај апарат. Осим тога, повређује човекову интиму и може да се превари. А то ће пре учинити преступник него поштен човек.

вокални анализатор који наука никако не сматра вредним. Само у Вашингтону има седам удружења за откривање лажних гласа (чак и телефоном!) који, на том послу згрћу огромне своте.

Дакле, детектор лажи је у Америци тренутно хит. За његову употребу гласала је CIA, чак и председник Реган. Већ је одлучио да повећа буџет владине Школе за полиграфисте у Форт Меклелану. Одатле се региструју стручњаци FBI и NSA (Агенције за националну безбедност) који сада „злостављају“ државне функционере. Ради се на томе да се обезбеди што више ових људи како би се што лакше нађушили „они који представљају претњу националној безбедности или су сарадници шпијуна из иностранства“.

„Вашингтон пост“ је овај потез америчке владе критиковао више пута. А да би објаснио зашто је секретар Шулиц био против проверавања своје искрености један новинар се послужио обичним рачуном.

— Ако, на пример — каже он — међу хиљаду службеника постоји засигурно један „грешник“ и ако је прецизност апарата 95 одсто, мада то није потврђено, било би бар педесет невиних оптужених на сваког откривеног преступника.

Д. Варагић

Да се звезде, уместо што сјаје увек над нашим главама, могу видети само са једног места Земљине кугле, људи би у великим групама непрестано онамо путовали да мотре и да се диве чудесима неба", рекао је давно Сенека. Премда би се већина обичних људи, без много размишљања, сложила са чувеним римским мислиоцем, постоје и они други. „Јесте лепо“, вероватно би признали, „али није правилно“.

Астрономи већ дуго настоје да одговоре на једно, на изглед једноставно, питање: зашто је васиона „громуљаста“, тј. због чега материја, у огромном космичком пространству, није равномерније распоређена? Као да нема довољно места за све, или као да не воле самоћу, звезде се групишу у звездана јата, јата се групишу и чине галаксију, а и галаксије се групишу. И тако, док су поједине области васионе претрпане галаксијама, неке друге, широке милионима светлосних година, немају ни тунчицу материје. Збиља неправилно. Не налазећи друго објашњење, паметним главама је преостало да неуједначеност у распореду материје припишу неуједначености Великог Праска – такозваног Биг Бенга – из кога је, према многим мишљењима, пре 10-20 милијарди година овај наш свемир и настао. Али та највећа од свих експлозија била је идеално правилна – као што су правилни концентрични кругови кад камен падне у мирну воду – што се може закључити из преосталог зрачења које радио-телескопи и данас региструју. Како је онда могуће да из нечег тако складног и правилног произађе нешто овако незграпно и неправилно?

Одговор, који стиже из Принстона, скида са Великог Праска сваку одговорност. Васиона јесте првобитно била у реду али се временом покварила.

Свемир је испуцао

„Узрок лежи у сили електромагнетног зрачења“, тврде физичар Едвард Витен, астрофизичар Церемаја Острајкер и доскорашњи студент Крис Томсон, „односно у јако збијеним, влакнастим творевинама, названим „свемирске струне“, које су извор електромагнетних таласа“.

Њихова теорија даје нове одговоре на нека стара питања, али и поставља нова. Најзанимљивији и најфантастичнији део теорије је онај који говори о чудним и загонетним творевинама – свемирским струнама – које се протежу с краја на крај космоса а тање су од језгра атома и које су толико згуснуте да километар свемирске струне тежи колико цела наша планета.

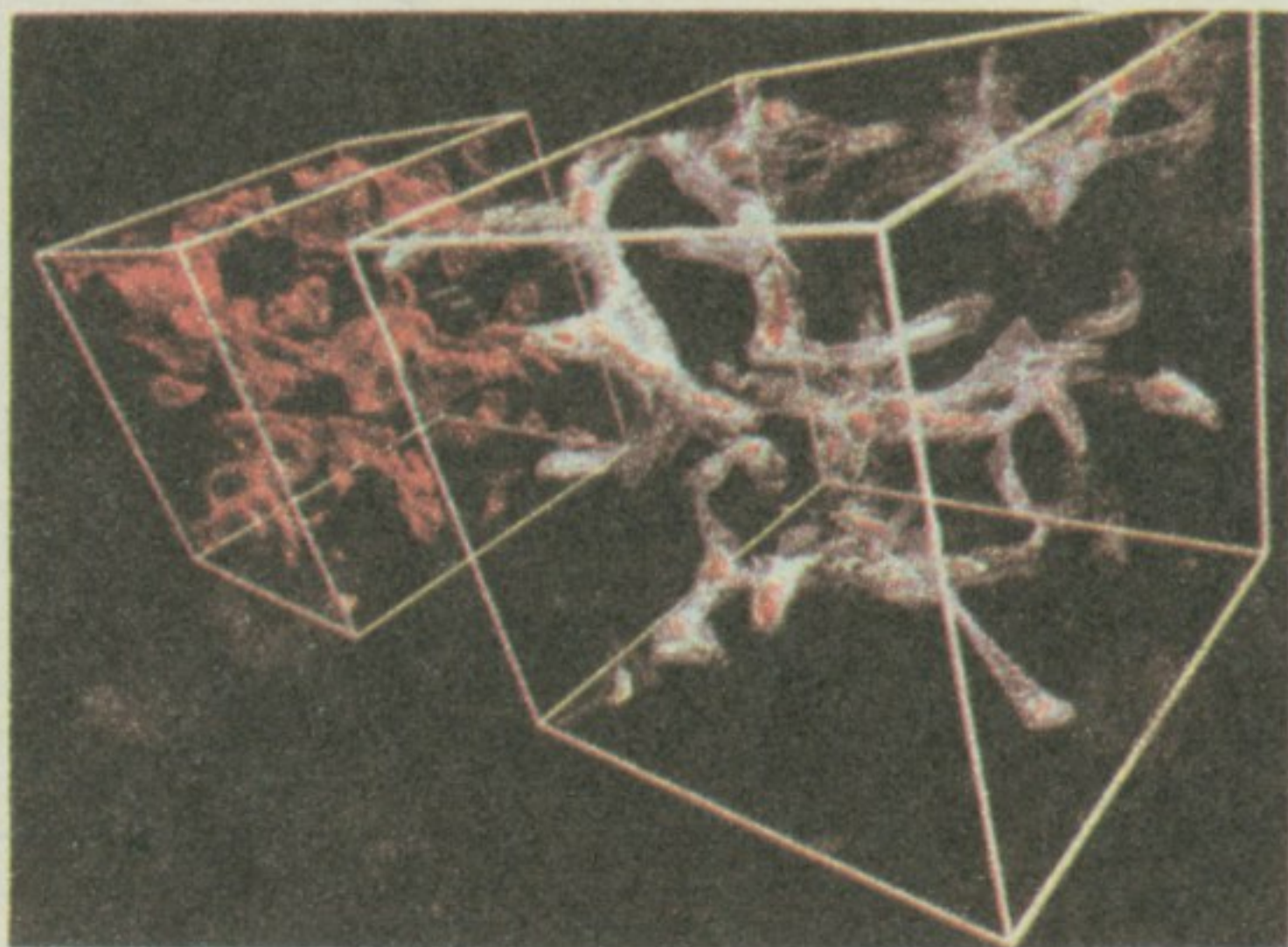
Свемирске струне су се први пут појавиле као претпоставка у математичким моделима света. Наводно су настале овако: одмах након Великог Праска, нагло се хладећи, васиона је прошла кроз промену сличну оној која се збива кад се вода мрзне. И као што лед чес-

каже теорија. Кад се деси да се струна укрсти сама са собом, ствара се петља која потом трепери за свој рачун.

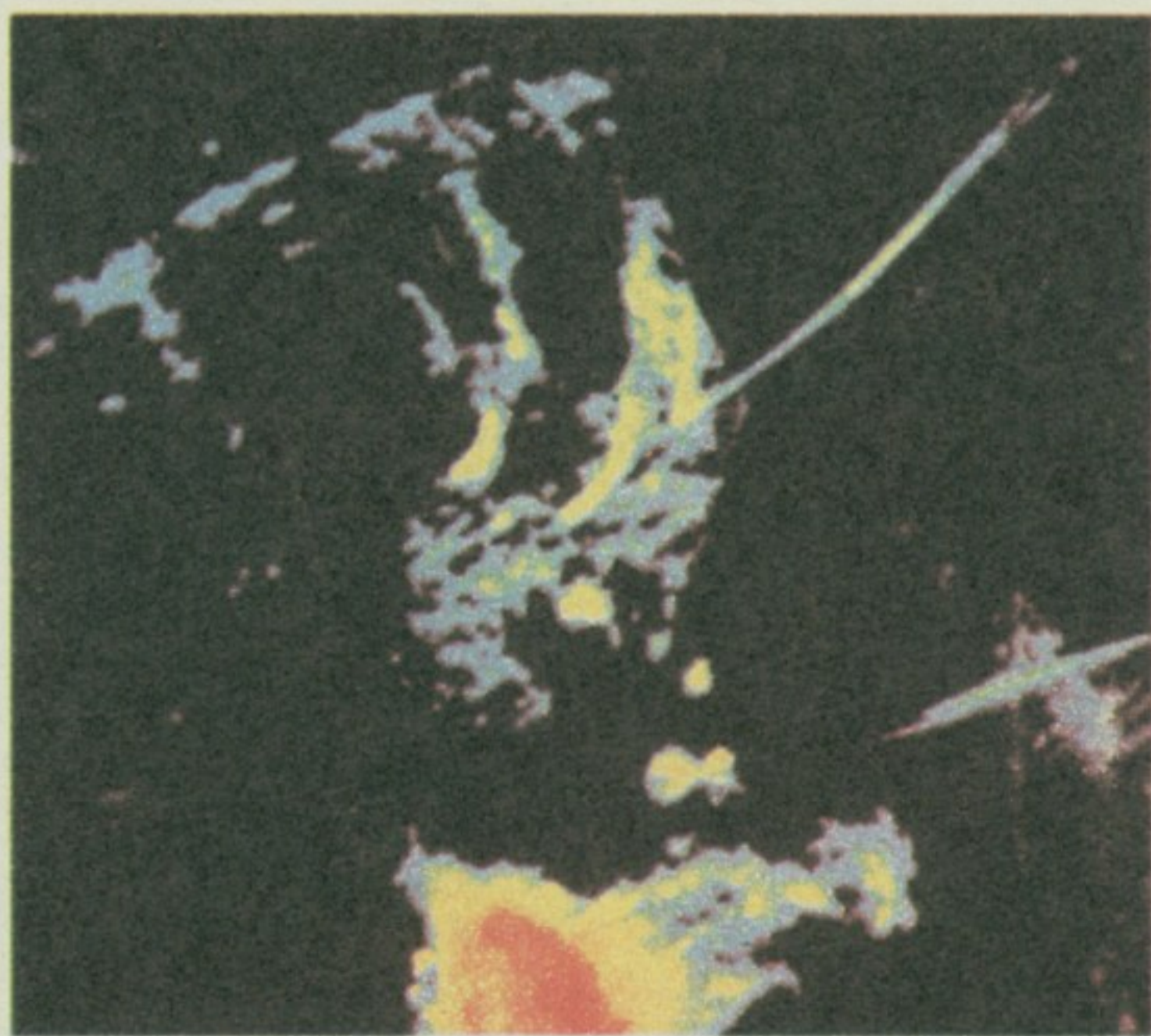
„То је она карика која је недостајала“, тврди Острајкер.

ВАСИОНА
КАО
ШВАЈЦАРСКИ
СИР

ТЕШКЕ СВЕМИРСKE СТРУНЕ

На компјутерској мапи васионе виде се гроздови галаксије

„Влакна“ у средишту Млечног Пута

то буде ишаран напрслинама насталим од неравномерног и брзог мржњења, и свемир је испуцао. Управо те напуклине су наше свемирске струне. Струне као струне, трепере. Понекад се замрсе и запетљају,

Наиме, кад је почетком 1986. године тим научника из Харварда обелоданио резултате својих истраживања – из којих се видело да је космос пун огромних мехурастих шупљина, потпуно празних, и

да, сликовито говорећи, галаксије леже на површини тих празнина – поставило се питање њиховог порекла. Острајкер у то време о свемирским струнама није ни сањао. Бавио се проблемом настајања галаксија и покушавао је да објасни новооткривене мехурасте празнине.

Грешке нема па нема

У исто време, Едварда Витена није бринуло што васиона подсећа на швајцарски сир. Пошавши од претпоставке да свемирске струне постоје и у стварности, а не само у машти математичара, он је покушавао да нађе начин како би се оне могле посматрати, узимајући у обзир космичке раздаљине.

„Имајући у виду услове који владају у свемиру, помислио сам да би хипотетичке струне у стварности лако могле да буду супрапроводници; то значи да би електрична струја, кад једном потече неком од струна, текла њоме готово заувек. Ако би то био случај, онда би се радило о струји од сто квинтилиона (100 са 18 нула) ампера. Толика струја изазвала би око проводника снажно магнетно поље и околне честице би светлеле.“

И заиста, на радио-телескопским снимцима средишта Млечног Пута које су прошлог пролећа направили Марк Морис и Фархад Јусеф-Задих разазнају се нити за које неки астрономи сматрају да су управо свемирске струне.

„Чим сам видео Едове радове, знао сам да порекло џиновских празнина више није тајна“, сећа се данас Острајкер. „Знао

сам, јер све је дошло на своје место: запетљана свемирска струна која трепери док проводи електричну струју истовремено је и радио-одашиљач, и ако је струја довољно велика, радио-таласи које запетљана струна емитује били би изузетно снажни – снажни довољно да одувају околне гасове и прашину на огромну удаљеност. Ето објашњења откуд толиких пространстава без иједног атома.“

Тад су Острајкер и Витен ступили у везу и, пошто су удружили резултате ранијих, самосталних истраживања, нова теорија је била на помолу. Појачали су да се доскорашњим студентом Крисом Томсоном и бацили се на прорачунавање и проверавање.

„Много пута смо помислили да смо на погрешном путу, али наше стрепње, барем досад, биле су неоправдане. Грешке нема па нема“, каже задовољно Острајкер.

Премда свемирске струне, засад само теоретски, свирају своју музику без погрешних тонова, аутори теорије, астрофизичар Острајкер, физичар Витен и дојучерашњи студент Томсон, задржавају суздржан научни став: „Ми заправо још не знамо да ли творевине као што су свемирске струне доиста постоје“, додаје Острајкер, „и ако постоје да су супрапроводници, и ако су супрапроводници да кроз њих теку велике струје – али све то је врло могуће. Једно је сигурно: кроз неколико година идеја о свемирским струнама ће или променити наш поглед на космос или – бити заборављена“.

Милорад З. Иванић

Аустралијски крокодил

ПРАВИ РАЗЛОГ ЗА КРОКОДИЛСКЕ СУЗЕ

ВАЉАЈ МЕ НЕЖНО

Завршни штеп после пуњења малог кајмана из Гвајане

Коже кајмана из Гвајане прво се овако растегну да се осуше, а затим иду на штављење

Кајман је симбол Гвајане. Свуда може да се види. Заправо, свуда сем у природи. Највише га има на пијацама и у продавницама сувенира. Стакласте очи светlucaју по изложима, напуњене животиње обликоване су да стоје у свим могућим и немогућим положајима: склупчане или стојећи на две ноге, чак и у ставу мирно уз војнички поздрав. Посвуда се могу видети коже како се суше на сунцу и људи који их обрађују.

Све се, наводно, одвија у оквирима закона за заштиту животиња. Ипак, црном кајману, највећем у породици, прети опасност од истребљења. Заштићен је само формално. Вашингтонском конвенцијом. Кајман наочарац и кајман

глатког чела не уживају чак ни овакву заштиту. Наочарац и црни кајман најугроженији су јер живе у мочварним пределима који су данас постали приступачни.

Ноћу се догађају праве „кајманске“ рације по мочварама и рекама у Гвајани. По један ловац отисне се у кану са још два домороца. Један весла, други држи секиру, за сваки случај, а ловац напету пушку. Чим угледа очи крокодила које у мраку светlucaју као свици, он пали јаку батеријску лампу, заслепљује га а затим имитира глас кајмана мужјака.

Убеђен да му је на путу супарник, рептил се приближава да би започео борбу. У том тренутку ловац оспе паљбу из пушке,

обично смртоносно. Ако меци не погоде циљ, постоји опасност да ова лукава животиња репом преврне кану. Тада ступа у акцију домородац са секиром који вештим ударцем погађа звер право у базу лобање. То је за кајмана крај.

За Гвајану нема статистичких података, али они за Колумбију, где је ситуација слична, кажу да је у току само једне године извезено 26.765 кожа *Caimanus crocodylus*. Овај податак односи се, дакле, на само једну врсту и не укључује број кожа које из земље излазе разним тајним каналима, као на примерке који се продају локалним занатлијама.

Дружељубиви крокодили

Кајмани достижу сексуалну зрелост око петнаесте године, али ловци зато не хају. У продаји могу да

ЛОВ ЈЕ НЕМИЛОСРДАН: ПУШКАМА, СЕКИРАМА, НОЋУ, ДАЊУ. ВЕЛИЧИНА И ВРСТА НИСУ ВАЖНЕ. А ОНДА СЕ НЕКО ДОСЕТИО ДА ИХ ОДГАЈА. ИЗ САМИЛОСТИ? НЕ, НЕГО ЗБОГ УНОСНОГ ПОСЛА...

се виде хиљаде препарираних кајмана напуњених сламом, дугачких мање од 50 центиметара. Те младе лакше је уловити живе. Да им се не би оштетила кожа, убијају их инјекцијом формалина у мозак. Животиња умире у спорој и страшној агонији. Управо то уништавање младих и сексуално незрелих животиња највећа је опасност која прети врсти.

Зоолози су забринути за судбину ових рептила, у које поред кајмана, спадају и алигатори, гавијали и крокодили. Они су типични становници влажних тропских и суптропских области и имају за собом дугу историју: појавили су се пре 200 милиона година. Међутим, било је довољно свега неколико деценија да се њихов број десеткује. Из два разлога: лов (због коже) и уништавање њихове природне околине.

Наставак на стр. 16.

ДОЖИВЕТИ СТОТУ

БЛИСКИ
СУСРЕТ
С ДУГОВЕЧНОШЋУ

ЧОВЕК ЈЕ КАЖУ
НАУЧНИЦИ, СТВОРЕН
ДА ЖИВИ ИЗМЕЂУ 110
И 120 ГОДИНА ПА ЧАК
И 140 ГОДИНА.
СТАРЕЊЕ, ИАКО СЕ
НЕ МОЖЕ ИЗБЕЋИ,
МОЖЕ ИЗГЛЕДА,
РАЗЛИЧИТИМ
НАЧИНИМА ДА СЕ
УСПОРИ АЛИ И
УБРЗА!

Свако од нас има шансу један наспрам два милиона да умре као стогодишњак, а то више личи на лутрију него на озбиљну могућност. Па ипак, стогодишњака не само да има

њих деценија и повећава. Тако је јапанска влада прошле године објавила податке да се број стогодишњака у Јапану удесетостручио у последњих двадесет година. До сличног закључка долазе и научници у САД, скандинавским земљама, као и неким западноевропским. То значи да више није реткост видети неког ко живи дуже од сто година као и да то нису само они који живе искључиво на планинама, једу биљну храну, не пуше и не пију. Свет су заиста небројено пута обишле фотографије старих Грузијаца који су читав живот провели у својим кавкаским селима, али сада је очигледно нешто ново на помолу.

А пре само пола века могло се умрети са 30 година од грипа, да не помињемо друге болести. Током векова, просечна дужина живота се полако али стално продужава. У римском царству је то било 18 година, у средњем веку већ 25 година, а у 18 веку се на пример живот продужио за још пет година. Човек који живи у Европи могао је 1945. године очекивати бар 45 година просечног живота, у 1963.

години око 69 година а у 1975. преко 70 година.

Међутим, то не значи да у свим вековима није било и стогодишњака: сматра се (није на жалост могуће поуздано утврдити) да су стогодишњаци били Софокле и Демокрит, отац медицине Хипокрит, затим Атила. Можда године и нису важне већ степен способности за стваралачки рад: тако је Софокле имао сто година када је написао трагедију „Едип“, немачки композитор Вагнер је у својим седамдесетим још активно стварао, а Ђузепе Верди који је умро у 88. години створио је чувени „Реквијем“ када је имао тек 61. годину.

Зашто се то истиче када нису сви међу њима доживели стоту. Због тога што човек, како кажу, има онолико година колико је „стар“ његов мозак, па тек остали делови тела. Неки стручњаци сматрају да се интелектуални развој достиже између 15 и 25 године, затим се он „одржава“ на истом нивоу до 45 или 50 година и потом стално опада. Други научници се баве утицајем болести и околине али сви трагају у суштини за једним: како

омогућити човеку да проживи што дуже, рецимо најмање стотину година.

У кристалу ока

Не престајемо да старимо: старим, стариш, стариш... одбројавање почиње још код фетуса. Људско биће је неизбежно повучено низ падину старења и то је неодољан процес чија спољна обележја познајемо али не и стварне узроке. Шигекио Изуми је на свом острву Тонуношима у Јапану прославио 120 година, окружен својом децом, унуцима и прауницима али мистерија његове дуговечности није откривена. Тачно је да води једноставан живот, да се бави пољопривредом, да је јео природну и лагану храну. То је све и пре њега било познато. Али како објаснити чињеницу да је овај весели старац био страствени пушач све до своје 117. године? Ту наука засад остаје нема и тапка у мраку.

Дефинисати старење је исто тако тешко као и објаснити шта је то живот, признаје француски биолог Жак Третон. Он води одељење за геронтологију Ин-

ститута за научно истраживање последица старости у Паризу. Овај научник проучава старење ћелија у кристалу ока и стварање катаракте да би открио због чега већ од двадесете године живота ћелије људског мозга престају да се множе. Он жели и да пронађе због чега између 40 и 50 година нагло опадају могућности вида, независно од општег стања здравља.

За биологе старење проилази из низа програма који почињу већ од сусрета јајашца са сперматозоидом и наставља се за све време развојка ембриона. Тако смрт ћелија постоји већ код ембриона: прсти фетуса имају између мембрану али је тако програмирано да мембране не стају пре рођења.

И док се верује да иста прича вреди за све, недавно су научници открили да неки кичмењаци другачије старе. На пример, тешко се могу открити године старости код крокодила, посебно према критеријумима које примењујемо на сисаре. Један млади крокодил може у себи да крије једног веома старог! Наиме, што су старији, кроко-

Најстарији смучар на свету: Швеђанин Свен Илсон.

свуда, у свим земљама и на свим континентима, него се њихов број послед-

Све је мање и гавијала из реке Ганг. У Индији их има још само неколико десетина. Америчким научницима, напротив, може да се захвали што је алигатор из Мисисипија ван опасности. Управо су проучавања ове врсте расветлила сложеност мозга и висок степен еволуције на ком се крокодили данас налазе и, што је још чудније, на том степену стоје већ 60 милиона година. И поред тога, задржали су многе особине својих предака из мезозоика.

Може слободно да се каже да смо те рептиле које су Египћани обожава-ли и славили као божанство, познавали само као непријатеља ког треба избегавати и као плен који

треба одрати. Тек данас стручњаци увиђају, захваљујући најновијим истраживањима, да крокодили са својим смислом за друштвено понашање и могућностима за савршено прилагођавање околини представљају невероватан производ еволуције.

За разлику од, рецимо, морских корњача које полажу јаја у песак на плажи и остављају их препуштајући младунце судбини, женка крокодила положи јаја у рупу, покрије је травом и блатом и остаје у околини како би их чувала. Током 654 дана инкубације мајка ништа не једе. И отац се мува околу, али не подноси толику жртву, бар што се гладовања тиче.

Кад дође тренутак да

младунци изађу из јаја, почну да „пијучу“ тако гласно да се чују врло далеко. Мајка одмах дође да ископа рупу и помогне им да изађу. Ако се неки од младунаца мучи да разбије љуску јајета, спремно наступа отац који узима јаје у чељусти и ваља га нежно између језика и непца док не ослободи крокодилчића. Пошто сви младунци изађу из љуске, мајка их узима у уста и носи до воде. Занимљиво је да те чељусти са оштрим зубима, које су у стању да смрве кости и највећег сисара, носе малишане а да их нимало не озледе. Јер, крокодили су једини рептили који поседују нарочита осетилна непцима и вилицама и у стању су да

крајњом прецизношћу контролишу јачину угриза.

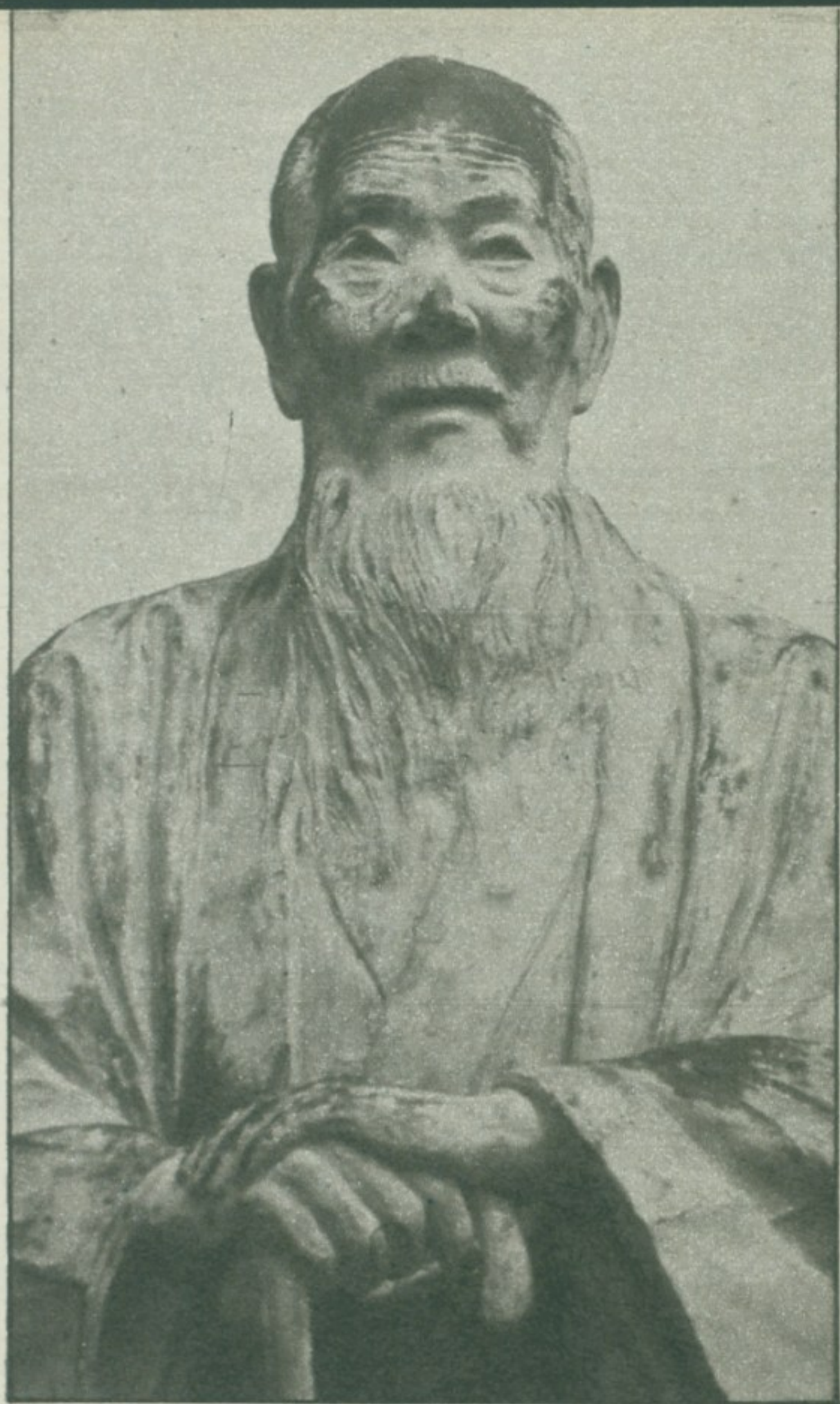
Младунци проводе неколико недеља уз брижну негу родитеља. Али, како крокодилчићи полако успевају да сами прокопају ходнике дуж обала река, да би могли да умакну непријатељу, тај однос постаје све мање присан. И поред свега, њихова смртност је велика. Опседа их гомила грабљиваца тако да мало њих доживи зрело доба. Кад се тој природној селекцији додају лов и уништавање средине, стање постаје драматично.

Отуда су у разним крајевима света никла у последње време бројна вештачка одгајалишта. Но, њихов циљ није да заштите

ову врсту, посредни је уносан посао. Крокодили се одгајају у заробљеништву да би се удовољило све већој тражњи њихове коже. Њу, ипак, у последње време контролише и закон. Другим речима, легално се продаје само ако уз њу иде и опширна документација. Локални споразуми обавезују одгајиваче да пет одсто од броја јаја врате у природне услове. На тај начин се, захваљујући трговини, омогућава и спасавање ове врсте.

То, додуше, не важи за кајмане. Њихове коже имају малу вредност на тржишту па се одгајање не исплати.

М. И. Ш.

Споменик Шигешију Изуми најстаријем Јапанцу. Подигнут је на његов 120. рођендан.

Одређене врсте које имају програмиран кратак живот, морају да „играју“ на карту квантитета, као зечеви и мишеви, а оне дугог живота на квалитет. Отуда произлази питање: значи ли то да људско биће треба да проведе свој живот у сенци, да држи дијету и не прави децу, да би живот био што дужи? Наравно, то би био сувише нереалан и поједностављен одговор али ови различити експерименти можда указују на одговарајући траг који треба следити у борби за дуговечност.

Тај траг следи на пример амерички биолог Рој Валдорф и тврди да ћемо ускоро моћи да одложимо крајњи час и код човека, као што можемо већ сада да продужимо живот пацова. Он сматра да човек већ поседује све што му треба да би живео 120 година под условом да се придржава строго контролисане исхране. Валдорф је иначе „младић“ од 60 година и познат је у свету као човек који на себи испробава сопствене теорије: узима свакодневно 1500 до 2000 калорија (убичајено узимамо и преко 3000). Наравно, при томе пази да узима све хранљиве елементе потребне за живот али без сувишних

ра да би људи са 80 година могли да буду „веома живахни“ и да ће уместо у шездесетим годинама од кардиоваскуларних сметњи почети да пате тек после 115 године.

Постоје две научне струје које се час супротстављају једна другој, час допуњују: неки сматрају да је крај живота програмиран унапред а други да до тога долази само услед накупљених „биолошких катастрофа“. Занимљив је пример с пушењем: израчунато је да ако један пушач попуши преко 40 цигарета дневно скраћује свој живот за девет година. Али како знати на колико је тај живот програмиран? Или колико на измену тог програма могу да утичу алкохол и храна богата маснима који изазивају разне болести, посебно срца, крвних судова и рак? Да ли се живот „хаба“ самим

зависно од наслеђених гена. Гајећи у лабораторији ћелије узете од људи различите старости, потврђено је да постоји разлика у њиховој способности обнављања. Код двадесетогодишњака оне су се обновили још 60 пута, код четрдесетогодишњака још 40 пута, а код шездесетогодишњака само 20 пута.

Као да су ћелије памтиле колико су се пута пре тога делиле и колико им још остаје. То зависи и од делова тела са којих су узете: ћелије коже се стално обнављају, оне са јетре веома споро а код мозга – никад. А мозак је место где све информације пролазе и он је у ствари „преводица“ између спољашњег и унутрашњег света. А ако се посматрају животиње, уочава се да што имају већи мозак, што су крупнији примерци, утолико им

дили су већи и носе више јаја. То исто важи и за змије, гуштере и бескичмењаке који поседују способност брзог мењања телесне температуре.

Они се разликују од људи, који су углавном везани за сталну температуру од око 37 степени, захваљујући систему за регулацију који им омогућава да је одржавају. А на бескичмењаке се може деловати: на пример, ако се гуштер дуго времена излаже сунцу, његов живот се скраћује. И обрнуто, стављен у хладовину, гуштер ће дуже живети. Све се одиграва као да је дуговечност пропорционална некој „метаболичкој количини“ или резерви енергије: што више из ње узимамо (на сунцу организам троши више енергије него у сенци) организам се брже осиромашује. А ако се резерве штеде, дуже трају.

Тако су, научници, како је изнето на недавно одржаном међународном конгресу геронтолога у Њујорку, покушали различитим експериментима да успоре старење и код сисара.

Кит и зечица

Сисари су посебно осетљиви на начин исхране. Сувише ухрањени пацови живели су мање. А они који су подвргнути дијети имали су изненађујуће, чак двоструко дужи живот.

Исти феномен је примећен и код бескичмењака: змија такође може да утиче на дужину свог живота у зависности од тога шта је прогутала и времена које је провела на сунцу. Постоји и тесна веза између плодности и дуговечности: док једна зечица има много младих и живи само не-

МАКСИМАЛНА ДУЖИНА ЖИВОТА ДОКАЗАНА КОД ИЗВЕСНИХ ЖИВОТИЊСКИХ ВРСТА

Животиња	Старост у годинама
Корњача	150
Човек	113
Азијски слон	60
Орангутан	58
Горила	55
Шимпанза	50
Златни орао	50
Кит	50
Коњ	40
Гризли	35
Домаћа мачка	30
Лав	25
Делфин	23
Пас	20
Домаћа коза	20
Северни јелен	17
Кенгур	16
Зеца	15
Шишмиш	13
Скункс	8
Пацов	4
Миш	3,5
Ровка, текуница	2

колико година, дотле женка-кит или слоница има често само по једног потомка али живи веома дуго.

састојака: шећера, масноћа и алкохола. То значи да се активан живот у ствари продужава али и живот уопште: Рој Валдорф смат-

Џон Ортон и његова супруга Херијет на прослави 80-годишњице брака. Заједно имају 220 година.

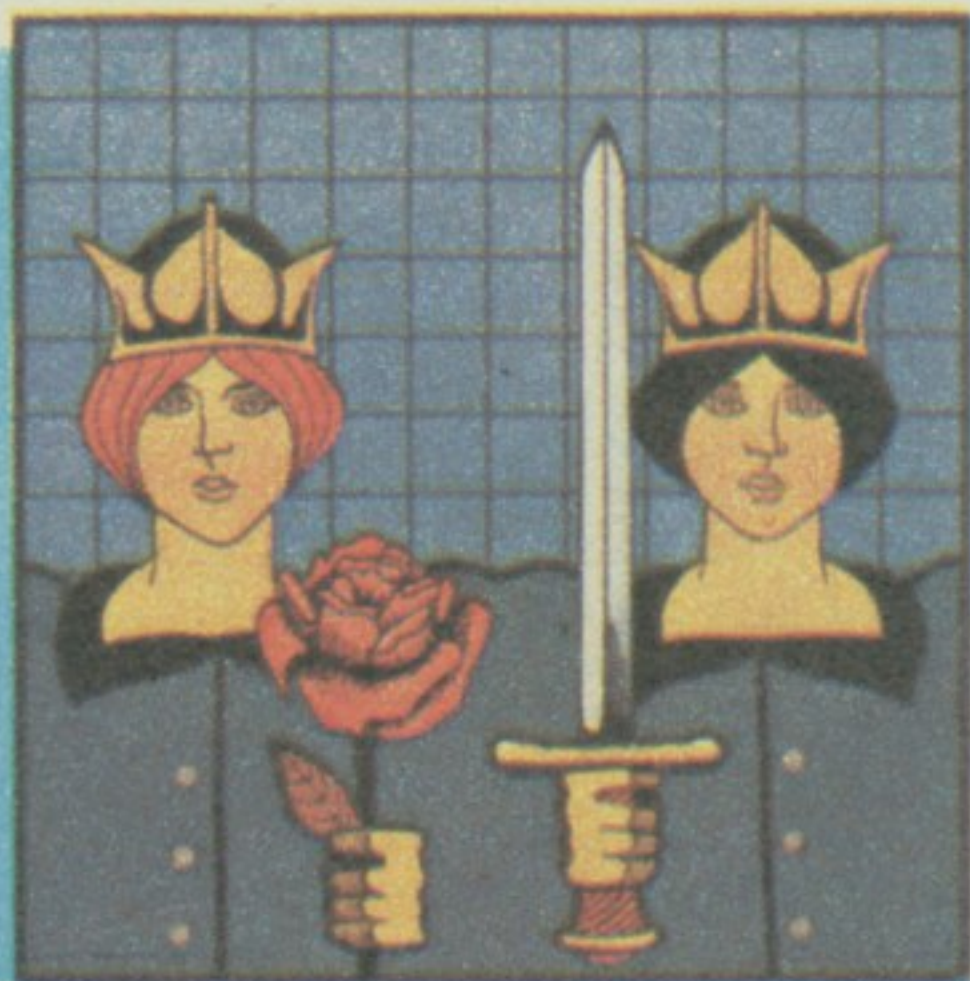
тим што се живи, па чак и опрезно и умерено или без обзира на све, програмиране ћелије следе свој пут? Неки биолози износе претпоставку да ћелије које се током живота стално оштећују разним негативним утицајима као ултравиолетним зрачењем, хемијским производима или повредама (подсетимо се само како, када се посечемо, крв брзо престане да тече а рана зацељује) и способне су да солидно изврше поправке, имају грађену неку врсту биолошког саћа.

А тај сат одређује како ће се те поправке обавити,

је и живот дужи. Изгледа да се тајна крије у правој улози мозга: можда је он центар свега када је реч о дуговечности? Човек стар 70 година губи око 100 000 нервних ћелија сваки дан (ове ћелије се не обнављају) и његов мозак стари.

Али оне ћелије које остају боље се повезују између себе а такође човек, захваљујући правом богатству од 14 милијарди нервних ћелија са којим почиње живот, има у ствари могућност да „издржи“ 200 година пре него што их све истроши.

Љ. Ш.

МЕЋАВА НА ЗЛОЈ ГОРИ

нуо авион, тамо иза брда". „Ма, хајде", велим, „ће ће авион у мећаву, у овај ђавољи брлог вука и меће-да".

Не изустих ти ја ни задњу ријеч кадли ми вјетар донесе нејак зов: „Помагајте, људи, велика несрећа!"

Упрем очи кроз ону невиђелицу: ка мени се тетура нешто к'о људска прилика, шта ли је, с муком се одуширући вјетру и снјегу. Похитам к' њој и угледам непозната, млада чојека. Око му затворено, низ лице му црком црна крв тече, хаљине издране, једна рука гадно нагрђена. Стиснем зубима брк и више унесем но уведем рањеника у кућу.

— Које те зло, дијете, нанесе на нашу Злу гору? — упитам, пошто му опрах и увих ране. На то ти он

**— ЕХ, МОЈ МИЛОВАНЕ, САД ЋУ ЈА
УЖЕЋИ ОГАЊ, ПА ЋЕМО СЕ НАС
ДВОЈИЦА ЛЕПО ЗГРЕЈАТИ — ХОЋУ
ДА УТЕШИМ И ОСОКОЛИМ
ПОМОЋНИКА ПИЛОТА СРУШЕНОГ
ХЕЛИКОПТЕРА. — АЛИ, ВИДИМ ДА
ЈЕ САВ У КРВИ, НЕМОЋАН И
НЕПОКРЕТАН**

И тај јануарски дан, „у магле завејан", говори да Зла гора, 1459 метара висока планина северозападно од Никшића, није случајно добила своје злослутно име. У њеним стеновитим врлетима угнездило се село Сјеверов Дол где живи седамдесет трогодишњи Бошко Поповић, старина која је у тој пустињини доживела и преживела толико недаћа и страха. И на све то се чика Бошко свикао, онако како горштак иначе носи и подноси све оно непредвидљиво и опасно чиме човека планина затекне и изненади. Али, кад се сети 27. јануара прошле године, боре на лицу му се продубе, поносни бркови за трен опусте, увек живе очи затамни сенка замишљености.

У брлогу вука и медвједа

— Цијелог тог ђавољег дана били су се и домили свјетлости и тама, вјетар и снјег. И нико да надјача и надбије. Тмица ће на земљу ноћна, помислим у сумрак, дуго је до сјутрашњег дана, а ко ће га знати кад ће зора дојездити и шта ће донијети. Вирнем кроз прозор: кијамет и на небу и на земљи. Вала, и курјак ће ноћас проклети свој род и ову планину, име јој њено сотоње... „Иди-лер, Васо, донеси још неко дрво за огањ", кажем кхери, а ја ћу ти на се бунду па напоље да положим овцама за ноћ.

Крочим на кућни праг: дочека ме урлик горе, урлик вјетра, урлик вука. Држ' се, Бошко, речем сам себи, легло зло на Злу гору. Нисам ходио ни корак-два, долети моја Васо: „Тата", прозбори она, „ла-

једва изустити да се зове Миљан Чабаркапа и да је пилот војног хеликоптера. Летно је по залатку, машини му над планином обалила олуја, све се срупао и поломило, крш један, а други му остао заробљен у христу твужђурије и срце. Он се некако кроз сметове и вучји лелек довукао до врата: колету није могао да извуче и спаси. Сад више мисли на њега него на своје ране.

Јеси ли жив?

— Васо, кхери — наредим — трчи доље у село, реши људима да се збила несрећа, а они да дојаве војсци како знају и умеју. Само, похитај, похитај, претечи вјетар! Ја ћу брзоходишом горе, у планину.

Стегнем бунду око себе, навијем луч и набијем пуне цепове, оборујам се сјекиром, савијем ћебе, па журно, узбрло, оном кривудавом и тањушном пртином што је просијече рањени Миљан.

Легла махнита тмина на пуну планинчину. Заноси ме вјетар, снјег к'о огњене жишке пече очи, јачу курјаци од студени и глади. Ништа ти ја на то: само стиснем сјекиру у десницу, па даље, кроз сметове. И све ми у глави: нађушиће мршине оног немоћног момка у здруженој машини, па ето ти зла и белаја већет него што је.

„Цвили и нариче вјетрина, ал' ми уво ипак ухвати: „Упомоћ! Упомоћ!" Убрзо спазих слабашино свјетлосцање — хеликоптер. Опет се уједох за брк: сад ил' никад, Бошко!

Спотичући се преко крхотина и лома, угледам у кршу од машине чојека, прикљештеног и непокретног.

— Јеси ли жив? — ставим му руку на окрвављено лице.

— Жив сам...

Видим, на великим је мукама. Рече ми да се зове Милован, Милован Обрадовић, и да не осјећа ноге. Шта ако ти је кичма страдала, кукавче мој, помислим ја, с језом.

Рука до руке — јака ђуприја

— Ех, мој Миловане, сад ћу ја ужећи огањ, па ћемо се нас двојица лијепо згријати — хоћу да га утјешим и осоколим, тек толико да чује људски глас и да зна да није сам. А у себи мислим: помешће нас ова мећавица и вуци изјести, па нећемо осванути ни ти ни ја. Скупим шаку-двје сува грања, на њу ону луч, па креснем, ал' мећавица не да ватри да ухвати и ојача. Досјетим се, и наложим некако огањ од оне поломљене елисе. Увијем Милована у ћебе, скинем бунду, па и њу му пребацим преко рамена. Подјарујем пламен и тјешим момка, смишљајући како да га ослободим из оних ментела од скршеног хеликоптера и одлушћујући неће ли Васо довести још неког из села.

Узмем онда сјекиру, па удри по оном кршу, ал' све полагано и пажљиво, да Миловану још већу муку не задам. Тучем ти ја твужђем по твужђу, лиму и срци, но све тврђе од жеженог челика. Слабо иде, велим сам себи, па се дохватим укоштац с тим оштрим плехом, стаклом и жицама: кидам их голим лановима, а све ми се засијеча и зарива у руке кржаве.

Срећом, ето ти ускоро моје Васе с комшијама из Сјеверова Дола и четом војника. Извучемо некако Милована из хеликоптера, а момак ни тамо ни 'вало: час, говори, шапатом, час се губи и мучи мјком. Каже ми један официр: „Кичма, чика Бошко..." Велим ја, њему: „Знам ја, знам, капетане, да је то кичма. Ма, добро, да студен и вукови нису..."

Те ми заједно, људски, свежемо шаке испод нашег Милована. Ни на земљу није могао пасти: под болном кичмом све рука до руке: чврста, мушка, к'о јака ђуприја. Па тако до моје куће, па тако до села, па до гарнизона, далеко од Зле горе, вукова, несвјестиче, крви...

Протутњала, послје, зима кроз планину. Чујем, Миљану и Миловану боље. Дуну у Сјеверову Долу и нејачан јужњак, к'о да се плаши и зазира, кадли над мојим сјеменом опет: звррррр-звррррр — хеликоптер. Спусти се машина у сунцу прољетњем, а из ње — Миљан. Тако и тако, чика Бошко, хвала ти, жив био, Миловану је још тешко, а могло је, богме, и горе. Ма, ман'те се, људи, ријечи и похвала: како да не помогнем човјеку на Злој гори? Послије ми донијеше овај ручни сат, дар друга Антона Туса, команданта наше ратне авијације. Послије су ме хеликоптером носили од Сјеверова Дола до Титовграда, преко брда и долина, на Дан Ратног ваздухопловства, маја двадесет првог.

Јесам ли се устразио висина и лета? Ма, јок! Чоек је чоек, и горе и доље. Показао сам им стадо, и кров, и оно мјесто путо гдје нађох Милована.

А у децембру прошле године ето ти опет војске код мене: чика Бошко, идеш с нама у Београд, чекају те генерали, новинари, питомци и пионири: учини се све што треба за „Подвиг војника". Па ти ја, с пратњом, у голем авион, и у Београд. Ходили смо свуда по нашем главном граду, скинуо сам капу у Кући цвијећа, видео сјајно оружје и силну војску, па ми, богме, и брк заиграо, а онда се к'о чоек изљубио са Милованом, Милованом Обрадовићем, који је још у колицима, ал' млад и насмејан, официр је то! И речем му ја, лице му милујући: дођи ти, мој Миловане, на НАШУ Злу гору, онако, без хеликоптера, нема тамо ни зла ни недаће, јачи сам ја од вукова и студени, не бој се ти ништа, мој Миловане, све је прошло...

Забележио: Иван Тончар

МОДЕСТИ
БЛЕЈЗ!

Жестшала

ШЛЕО

ПИСАЊЕ: ПИТЕР О'ДОНЕЛ (PETER O' DONNELL) ЦРТАЊЕ: РОМЕРО (ROMERO)

МОДЕСТИ БЛЕЈЗ И ВИЛИ ГАРВИН НА ТРАГУ СУ БАНДИ КОЈА ТРУЖЕ БЕ-
ЛИМ РОЂЕМ. БАБАСОВА БАНДА
НАМАМИЛА ЈЕ МОДЕСТИ И ВИЛИЈА
У ЈЕДНО НАПУШТЕНО СТОВАРИШТЕ.
АЛИ, ИЗНЕНАДА СЕ ПОЈАВИО АУТО-
БУС ЛУБЕНТА ПТИЦА...

А САД, ДРАГЕ ДАМЕ И
ГОСПОДО, БУДИТЕ ТИХИ
ИЛИ НЕЋЕМО МОЋИ
ДА СНИМИМО КОРМОРА-
НОВ ЛУ-
БАВНИ ЗОВ!

БАБАС, ТО ЈЕ ИЗМЕДА
КЛУБ ПОСМАТРАЧА ПТИ-
ЦА!

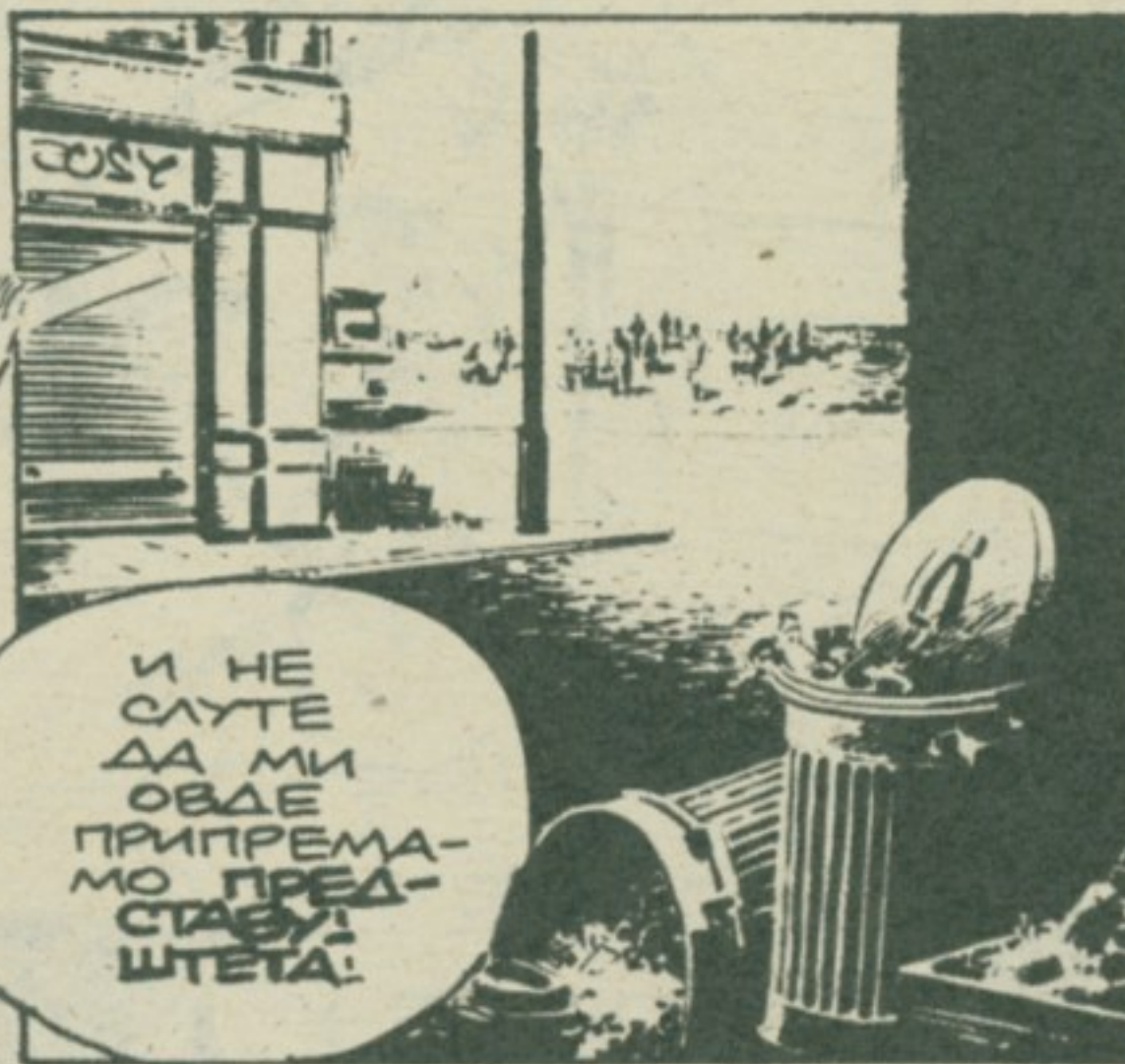
4122

ИСПРЕД ЗГРАДЕ
ИМАМО ПУН АУТО-
БУС... ПОСМАТРАЧИ
ПТИЦА...

О! КАКВО
ДИВНО
ДРУШТВО!

И НЕ
СЛУТЕ
ДА МИ
ОВДЕ
ПРИПРЕМА-
МО ПРЕД-
СТАВУ!
ШТЕТА!

ЗНАЧИ,
НЕ МО-
ЖЕМО ДА
ПУЦАМО...
А НИСМО
НИ МИСЛИ-
ЛИ...

4123

У ЈЕДАН САТ ПОСЛЕ ПОНОГНИ
ВИЛИ И МОДЕСТИ ПРИЛАЗЕ
СТОВАРИШТУ ПУТЕМ КОЈИ СУ
НЕКОЛИКО ДАНА РАНИЈЕ
ДОБРО ИСПИ-
ТАЛИ...

ЖИЦА ЈЕ ЗА-
ТЕГНУТА ПРИНЦЕ-
ЗО!

ОНДА
КРЕГНИ!

НЕ ОЧЕКУЈУ
ДА БЕМО
"ПАСТИ С НЕ-
БА!"

ЕДМУНД
ЈЕ СТРАЖА-
РИО
НА
КРОВУ...

ГДЕ!
ОТКУД
ОНИ
ОДЛАЗ-
ДЕ?

4124

ОЧЕМОГУЋИГУ ГАРВИ-
НА, А ОНДА ЈЕ И ОНА
ГОТОВА... САМ БУ ИХ
УХВАТИТИ...

УУХ!

ПРО-
ДУЖИ-
ТЕ, ГОСПО-
ДИЦЕ
БЛЕЈЗ,
ИЛИ БЕТЕ
ПРО-
РИ К'О
И ВАШ
ПРИ-
ЈА-
ТЕБ...

ПРИБИТЕ... ГАРВИН
ИМА НОЖ У РАМЕ-
НУ... ТРЕБА МУ
ХИТНА ПОМОГ!

ОГРОМНИМ НАПОРОМ ВИЛИ
ИЗВЛАЧИ ТВРДУ МАШКУ ИЗ
ПОЈАСА...

УУХ!

4126

ВИЛИ...
ВИЛИ,
ДУШО!

ПАЗИ,
ПРИН-
ЦЕЗО...
ПРОВЕРИ...

... ПРВО
ОВОГ
ОВДЕ...

ТРЕХУТАК КАСНИЈЕ...

САД СИ ТИ НА РЕ-
ДУ, ВИЛИ! ДРЖИ МЕ
ЧВРСТО, ДА ТИ ИЗВУ-
ЧЕМ ТАЈ НОЖ...

4126A

У СТОВА-
РИШТУ...

ХОЋЕМО ЛИ МА-
ЛО ДА ОБРНЕМО
КАРТЕ ДОК ЧЕКА-
КАМО ГАРВИНА И
БЛЕЈЗ?

ДОБРА ИДЕЈА,
БАБАС!

ЗА ТО ВРЕМЕ...

ОООХ... ШТА СЕ ДЕ-
СИЛО, ПРИНЦЕЗО?

ОНЕСВЕСТИО
СИ СЕ ДОК
САМ ТИ ИЗВЛА-
ЧИЛА НОЖ!
САД ЈЕ СВЕ
ГОТОВО...
РАНА ЈЕ
ОЧИШЋЕНА
И ПРЕВИ-
ЈЕНА!

А ОНАЈ
ТИП?

УДАРНО СИ
ГА МАШКОМ,
А ЈА САМ МУ
ДАЛА ИНЕК-
ЦИЈУ ДА ШТО
ДЖЕ ОПАВА!

4127

ИДЕМО,
ПРИНЦЕЗО
НИКАД
НЕЋЕМО
ОБАВИТИ
ПОСАО...

ХОЋЕМО...
УЗМИ
ПРВО
ОВЕ ПЛУ-
ЛЕ И ОД-
МОРИ СЕ
ПЕТ МИНУ-
ТА!

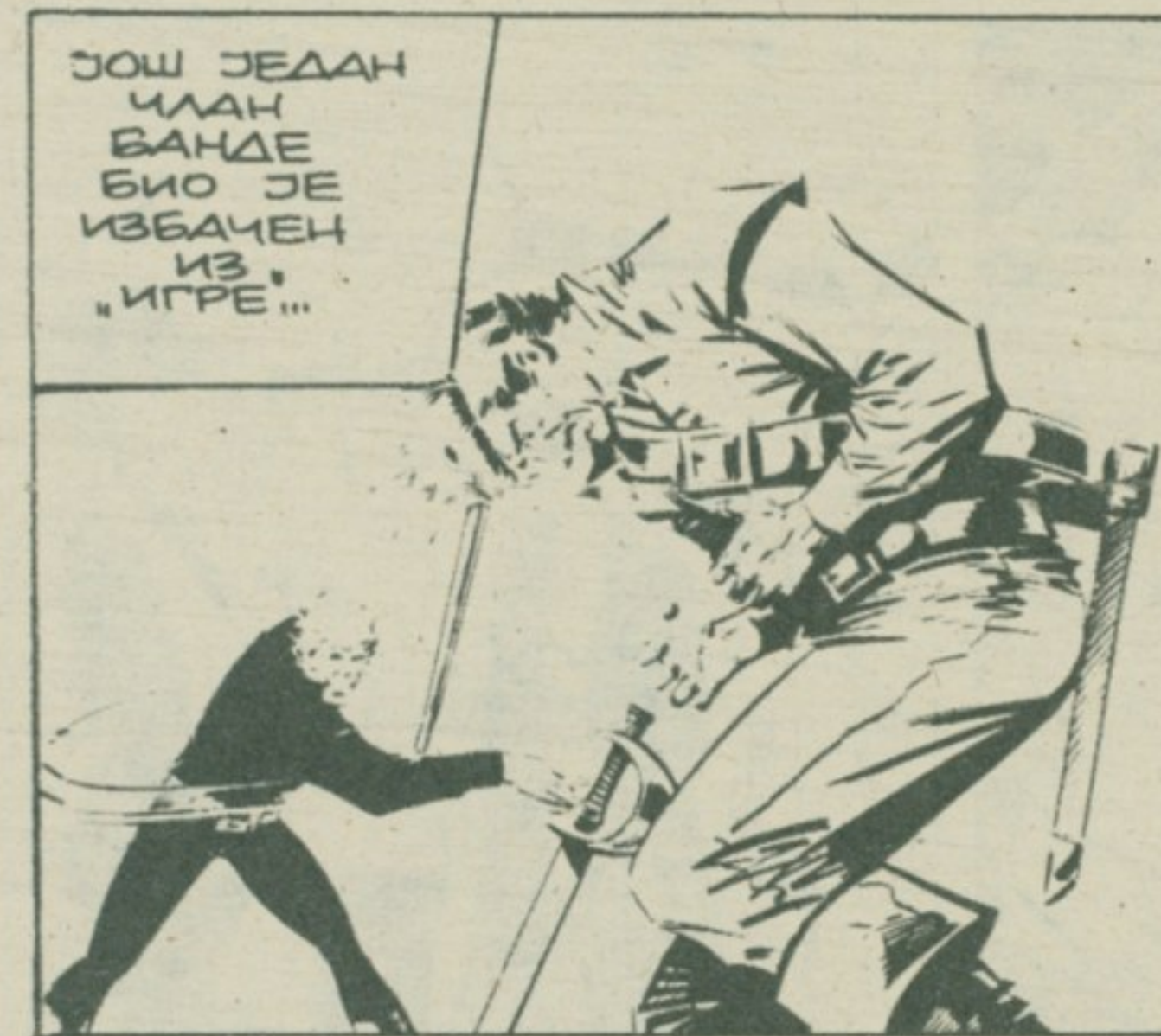
ГЛЕ ОБМЕН
ЈЕ КАО
ГУСАР!
УДНА
НЕКА
БАНДА!

А САД
ДА СЕ
ДОГОВОРИ-
МО, ВИЛИ...

КАД ТИ ВИДЕ РУ-
КУ, МИСЛИШЕ ДА
С ТОВОМ НЕМА
ПРОБЛЕМА...

4128

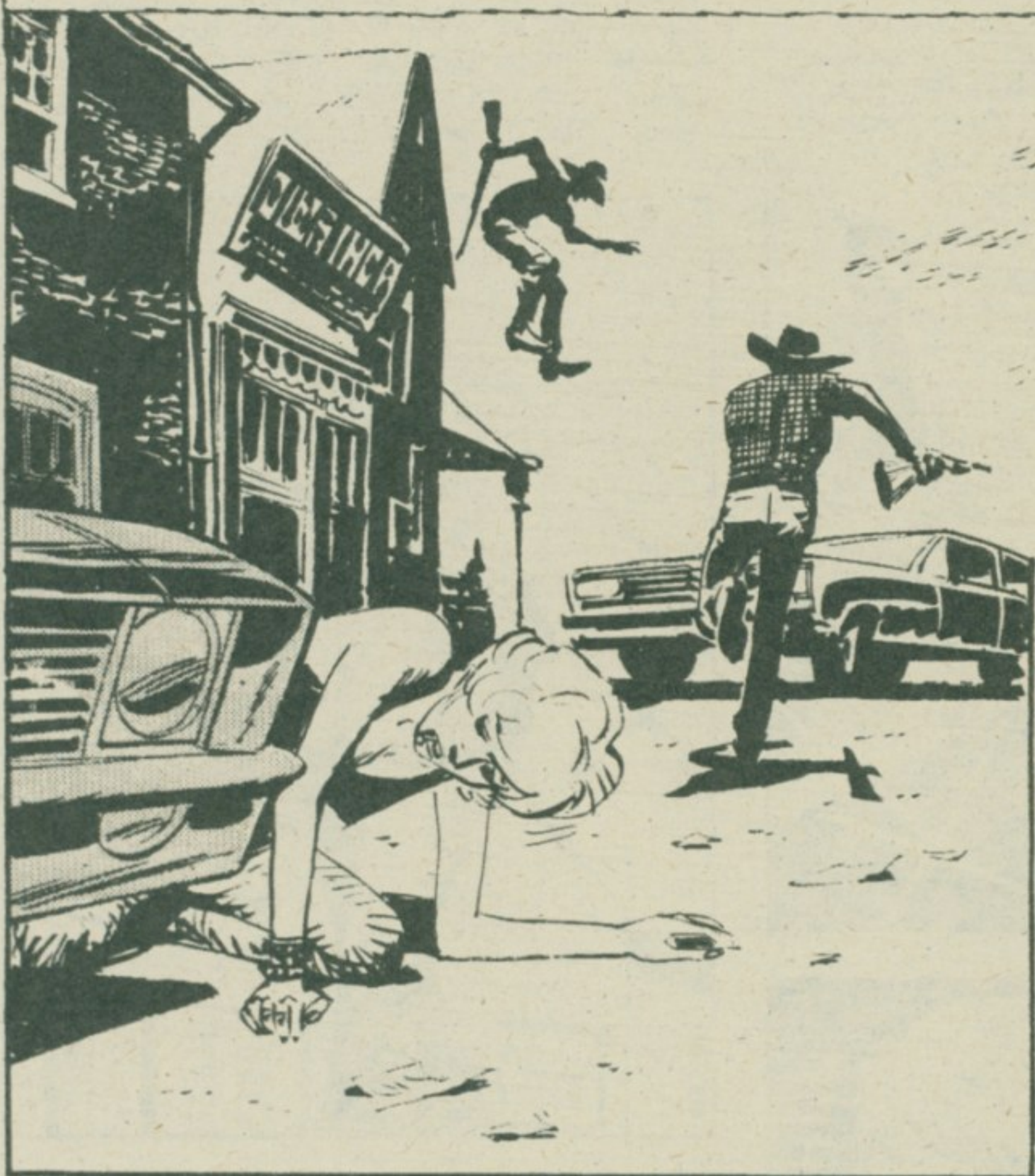
56 ПОЛИЦИЈСКА СТАНИЦА

КОЖНИ ШЕШИР

© Copyright by Strip Art Features

ОСЕТИЛА ЈЕ ПРАШИНУ У
УСТИМА И КРВ...

НИКО
ЈОЈ
НИЈЕ ПРИШАО...

А ОНДА ЈОЈ СЕ ПРИ-
БЛИЖИО НЕКИ ЧОВЕК
КОЈИ ЈОЈ ЈЕ, КРОЗ
МАГЛУ ИЗГЛЕДАО
КАО УТВАРА...

ДА САМ НА ТВОМ
МЕСТУ, ПРВИМ АУТОБУСОМ
БИХ ОДМАГЛИО ОДАВДЕ!
БИЛИ СУ ТО МОМЦИ ЏОСА
ВИНЕРА! ТО ЈЕ ЈОШ ЈЕ-
ДАН РАЗЛОГ ВИШЕ ДА
НИШТА НЕ ВИДИШ И НЕ
ЧУЈЕШ!

ГОСПОДО НОВИНАРИ, ГОСПОЋИЦА КИМ
РАГЛЕС ВЕНЧАНЕ СЕ СА МНОМ, ХЕН-
РИЈЕМ ВЕТЕРТОНОМ! ОСТАВИТЕ КА-
РИЈЕРУ И ЖИВЕЋЕМО У МОЈОЈ ВИЛИ
НА БАХАМИМА! ДА ЛИ МЕ ВОЛИ?
ПИТАЈТЕ ЊУ... ОВОМ ИЗЈАВОМ ЈЕ
СВЕ ПОЧЕЛО...

ШЕСТ
ПОГОДА-
ГА! ХТЕЛИ
СУ ДА
СЕ ОСИГУ-
РАЈУ!

БЛУДИ
МУЖ
КИМ РАГЛЕС,
БЛАГ И ТИХ
МИЛИЈАРДЕР
КОЈИ НИЈЕ
ИМАО
НЕПРИЈАТЕ-
ЉА!

У СВОМ
МЕСТУ ОСТАВИ-
ЛА ЈЕ МОМ-
КА... ТО ЈЕ ИС-
КОПАО НЕКИ
НОВИНАР...
ХТЕО ЈЕ
ДА РАЗГОВА-
РА С
ЊИМ...

ТО БИ
МОГАО
И ТИ
ДА УРА-
ДИШ!

ТАКО ЈЕ И БИМО...

ЗНАТЕ ЛИ ДА
СЕ КИМ ДАНАС
ВРАТИМАЗ КУПИЛА
ЈЕ ОД МЕНЕ РА-
КОВЕ. И ОДЈУРИ-
ЛА ДА ВИДИ
МАЈКУ!

ЛАРИ ЈЕ МИСЛИО ДА
БЕ ЛАКО РЕШИТИ ОВАЈ
СЛУЧАЈ; НАПУШТЕНИ МО-
МАК УБИО ЈЕ ПЕТРОЛЕЈ-
СКОГ МАГНАТА, А ОНДА
ЈЕ ПУЦАО У ЊУ...

НЕК'
ПУТЕМ
НА
КОИ
СИ ПОШЛА...

МНОГО СРЕБЕ
ЗА ТЕБЕ НИЧЕ
И НЕКА ТИ СРЦЕ НАШЕ...

МАМА
ХУАНИТА...
МАМА
ХУАНИТА...

ТИ СЧЕД ЈЕ БИО ДОБАР СПОРТИСТА, АЛИ И ПРАВИ ПЛЕЈБОЈ...

ЏОС
ВИНЕР
НАСЛЕДИО ЈЕ
ОД ОЦА
ОДЛУЧНОСТ,
ДРСКОСТ,
ГОМИЛУ
МОМАКА
КОЈИ МУ СЕ
ПОКОРАВАЈУ,
КАОИ
ПРЕЗИР
ПРЕМА
ЖЕНАМА
КОЈЕ МУ СЕ ПО-
ВИНУЈУ, КАО ШТО
ЈЕ ХОСЕФИНА
ВЕЛАСКЕС...

ЛАРИ НИКАД НИЈЕ
ВОЛЕО КАУБОЈСКЕ
ФИЛМОВЕ... МОЖДА СЕ
ЗАТО ОСЕЋАО СМЕШ-
НИМ...

МОЖДА СУ ГА ОВО СМЦЕ, ЖЕТА И САЗНАЊЕ
ДА НИЈЕ НА СВОМ ТЕРЕНУ, УНИЛИ ЈОШ
НЕРВОЗНИЈИМ И РАЗДРАЖЛИВИЈИМ...

ТИ СИ,
МАЛИ МОЈ!
ДОШЛА САМ ДА ТИ
КАЖЕМ ДА САМ
ПОГРЕШИЛА ШТО САМ
ТЕ ОСТАВИЛА...

ЛАРИ ОСЕЋА ДА
МОМАК НИЈЕ УБИ-
ЦА ИАКО НОСИ
ОРУЖЈЕ... МОЖДА ЈЕ
САМО МОТРИО НА
ОСТАЛЕ...

ВРАТИЛА ОАМ СЕ,
КОЛИНЕ... ВРАТИЛА
САМ СЕ ЈЕР МИ
СЕ СВЕ ОИУМИЛО
ЈОШ ПРЕ НЕГО ШТО
СУ УБИЛИ ХЕН-
РИЈА!

ПРОКЛЕТА СЕЛЕНДРА! ПРОКЛЕТА
ВРУЋИНА... А И ШЕРИФ КОЈИ
СЛУША ГАЗДУ...

ТО ЈЕ ТАЈ ТИП КОЈИ ЈЕ НА-
ПАО И ПРЕМЛАТИО МОЈЕ ЛУ-
ДЕ, ГЕНТРИ! КОЛИН ЈЕ ПУЦАО
У КИМ! МОЈИ МОМЦИ СУ
ГА ВИДЕЛИ!

РАНИЛИ СУ ЈЕ
МЕТКОМ КАЛИВРА
45-70! САЗНАО
САМ ТО ОД ДОК-
ТОРА!

ЛАРИ МАНИНО! ЈА
ОАМ ПОРУЧНИК ИЗ
ЊУЈОРКА! КОЛИН ЈЕ
У ХОТЕЛУ И НЕ
ОДВАЈА СЕ ОД
ПУШКЕ

СВИ СТЕ ВИ
ИМАЛИ РАЗЛОГА ДА СЕ
ОСВЕТИТЕ ТОЈ ДЕВОЈЦИ! ВРА-
ТИЛА СЕ КОЛИНУ, ВИНЕ-
РЕ!

ШЕРИФ ЈЕ
ОДМАХ
ПОКАЗАО
СВОЈЕ
ПРАВО
ЛИЦЕ...

НЕБЕТЕ
МЕ ВАЖ-
ДА ВИ
УМИТИ
ПОСЛУ!

СВИ ОВДЕ ЗНАЈУ ДА
ЈЕ ЏОС ВИНЕР ЗАЉУБ-
ЉЕН У КИМ, А ОНА ГА
ЈЕ ИЗБЕГАВАЛА ЈЕР ВО-
ЛИ КОЛИНА!

ЛАРИЈЕВ ГЛАС ЈЕ ПРИГУШЕН, ДУБОК, УЈЕДНАЧЕН,
КАО ДА ГА СЕ СВЕ ОВО НИ НАЈМАЊЕ НЕ
ТИЧЕ...

КОЛИН
ВОЛИ КИМ...
ХЕНРИ ВЕТЕРТОН
ЈЕ УБИДЕН
СА ШЕСТ
МЕТАКА...

ПУЦАЈТЕ!
ШТА ЧЕКАТЕ?
ТАЈ НИТКОВ МЕ
ЈЕ НАЗВАО УБИ-
ЦОМ!

ШТА МОЖЕ
ДА УРАДИ
ПОТПИРАТЕ-
НИ ШЕРИФ
КАД
ОХВАТИ
ДА ЈЕ
ЊЕГОВ
ГАЗДА
ИЗГУБИО
РАЗУМ...

БАЦИ ОРУЖЈЕ! ЈА
ОВДЕ ШТИТИМ ЗА-
КОМ!

ПУЦАЈТЕ,
БУДАЛЕ!
ПУЦАЈТЕ!

И, ЗАИСТА, ПРОЛО-
МИО СЕ ПУЦАЈУ...

БИО ЈЕ ТО
КОЛИН...

УВЕК СЕ
МУВАШ ТАМО
ГДЕ НЕ
ТРЕБА!

НЕ ДЕРИ СЕ!
ПОМОЗИ...
БОЖИМ СЕ...

НЕМА НИЧЕГ ГОРЕГ НЕГО КАД ГАЗДА ВИ-
НЕР ПОБЕСНИ...

БУУМ!

НЕЕЕЕ!

БУМ!

ААХ!

ТИ СИ
ЗА СВЕ
КРИВ, ПРОКЛЕ-
ТИ ШЕРИФЕ!
ПЛАЂАО САМ
ТЕ ДА БУТИШ
И САМЦАШ...

БАЦИ ПИШТОЉ,
ЏОС!

ДА! УБИО САМ ОНОГ
ЛОВАТОРА! КИМ ЈЕ
ТРЕБАЛО ЗА МЕНЕ ДА
СЕ УДА... КАДА САМ
СХВАТИО ДА СЕ ОВАМО
ВРАТИМА ЗБОГ КОЛИНА...

ЏОС, ЈЕДНОМ
СИ МИ РЕКАО ДА
ЈЕ ПОБЕДНИК УВЕК
У ПРАВУ... ОВОГА ПУ-
ТА СИ ИЗГУБИО...

...ЗАУВЕК!

OOOX!

НЕ ГЛЕДАЈ МЕ
ТАКО ПРЕЗРИВО!
ТВОЈ ДОЛАЗАК
ЈЕ ОВДЕ МНОГО
ТОГА
ПОКРЕНУО...

СТИГЛА ЈЕ И БЛАГОДЕТ
ЦИВИЛИЗАЦИЈЕ - ТЕЛЕ-
ВИЗИЈА !!!

ИМАШ
АУТО?

НИСАМ ТИ ЈА МАМИ-
ЦА ПА ДА ТЕ ВОЗИМ
КУДИ! У ЊУЈОРКУ МОЖЕШ
ПЕШИЦЕ, ШТО СЕ МЕНЕ
ТИЧЕ!

ОДВЕК СУ ГА НЕРВИРАЛЕ ДЕВОЈКЕ
КАКВА ЈЕ ТИПИ !!!

НИСАМ НИ ЈА
ТВОЈ ТАТИЦА!
ЈАСНО? СВАКО
СЕ САМ ОЧА-
ЛАЗИ!

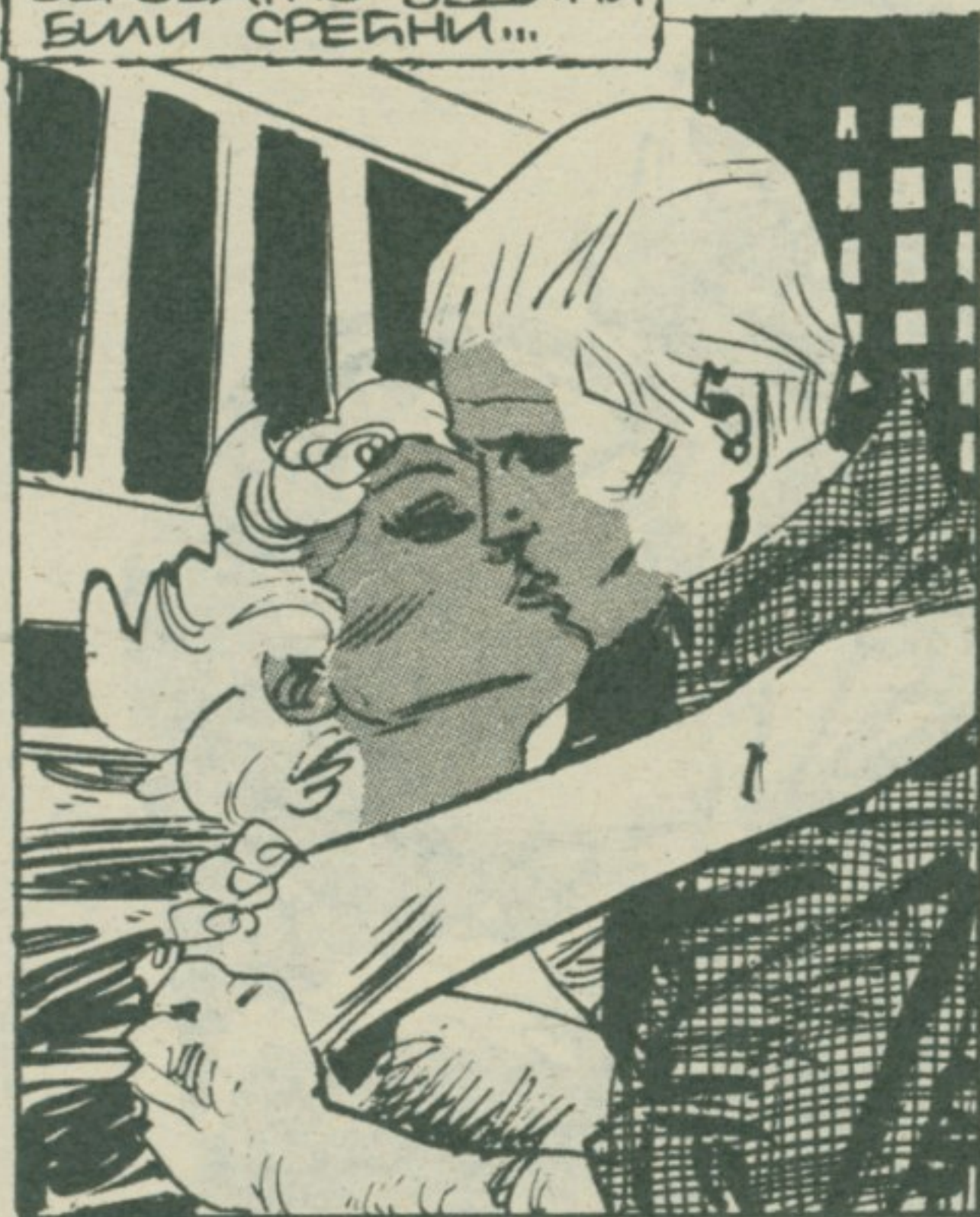

ШТА СЕ
ДОГОДИЛО?

ПРОТУТЊАО
ЈУ УРАГАН,
АЛИ САД ЈЕ СВЕ
ОПЕТ МИРНО!

КИМ И КОЛИН СУ
ВЕРОВАТНО ЈЕДИНИ
БЛИИ СРЕБНИ !!!

МАРИ ЈЕ ПОШАО НА СТАНИЦУ...
УЗ ПУТ ЈЕ ГИЊАО: "ПРОКЛЕТА СЕ-
ЛЕНДРА А И ОВА ВРУЋИНА... И
ТИПИ, И ОВАЈ ШЕШИР..."

КРАЈ

ОБУЦИТЕ ЛАЗНУСА И ЛУСИ ВАН ПЕЛТ

МАДАЛАЧКИ

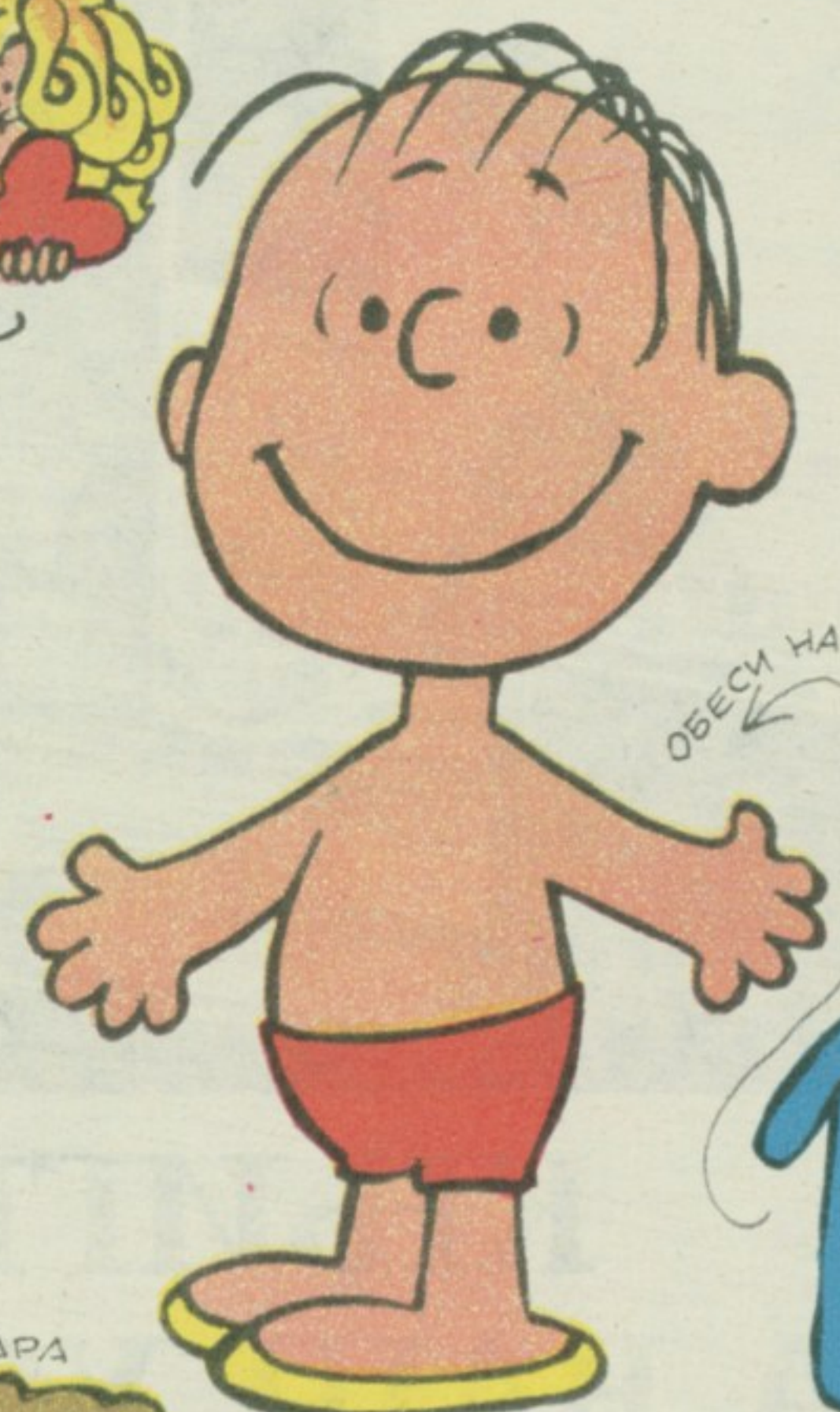

ШЕШОАР

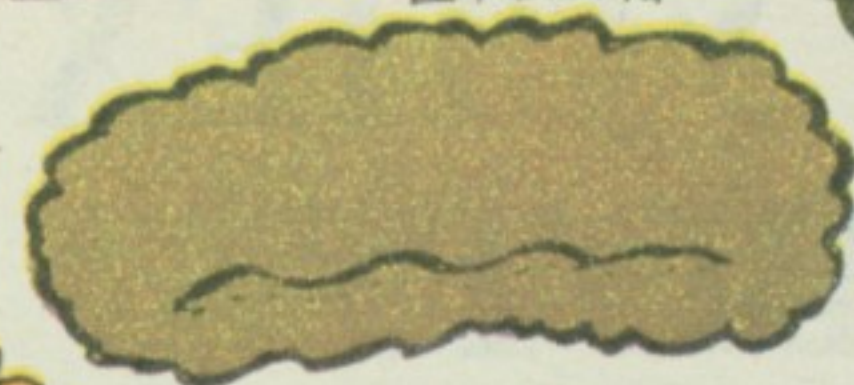
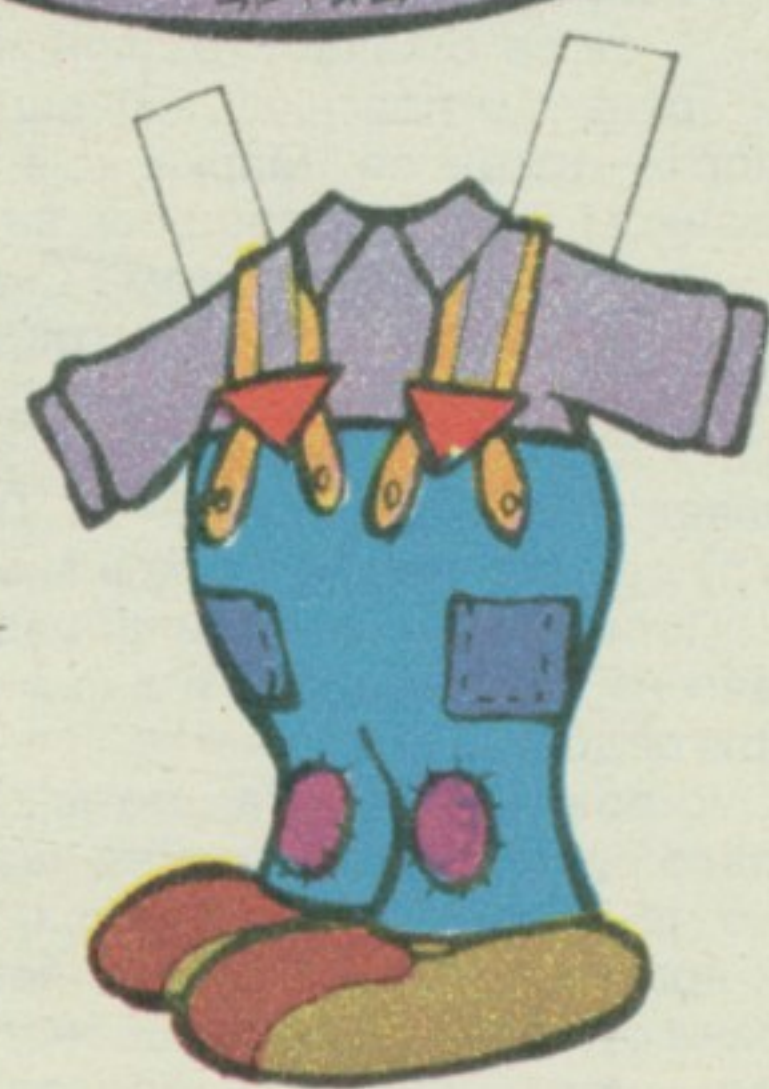
ПРОСЕЦИ ПО ЦРТИЦАМА

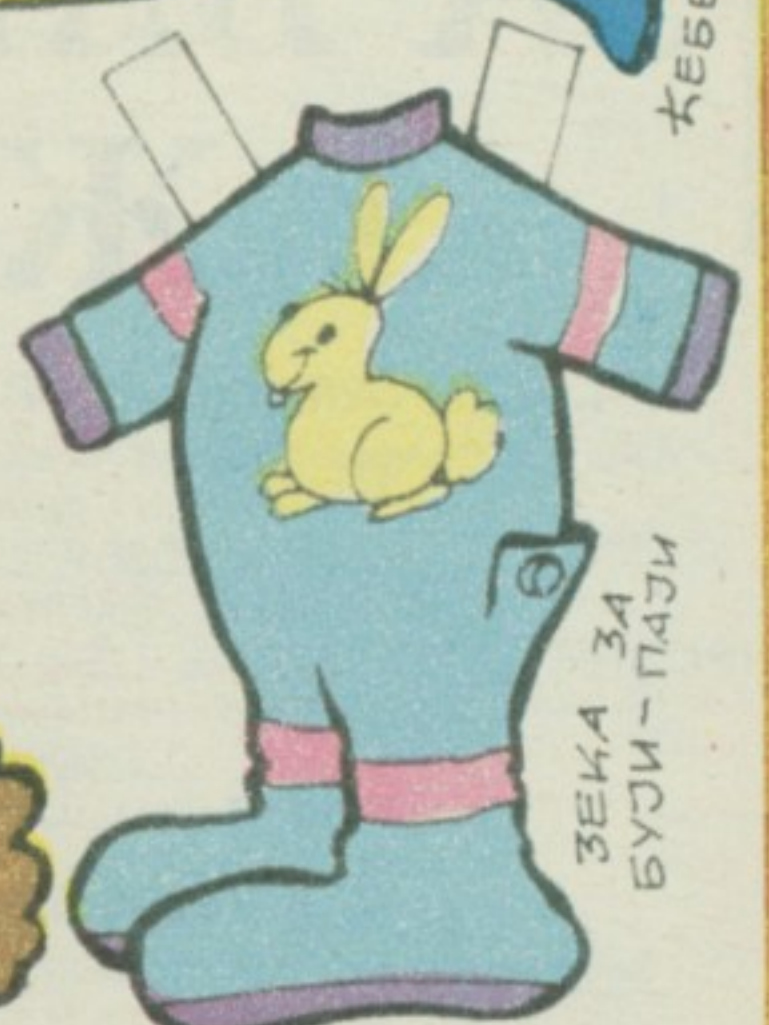
ЛИКОВНО УМЕТНИЧКИ

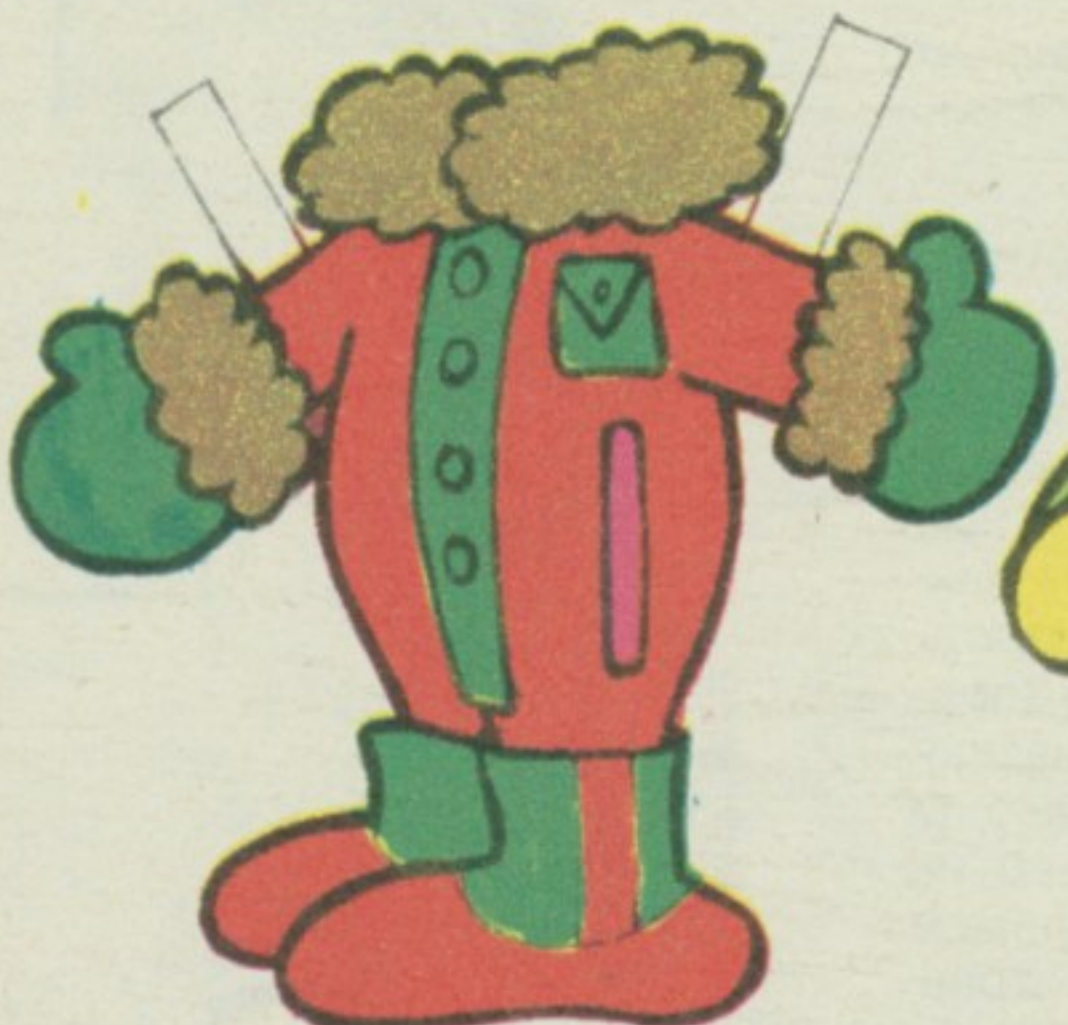
ОБЕСИ НА РУКУ

ШУБАРА

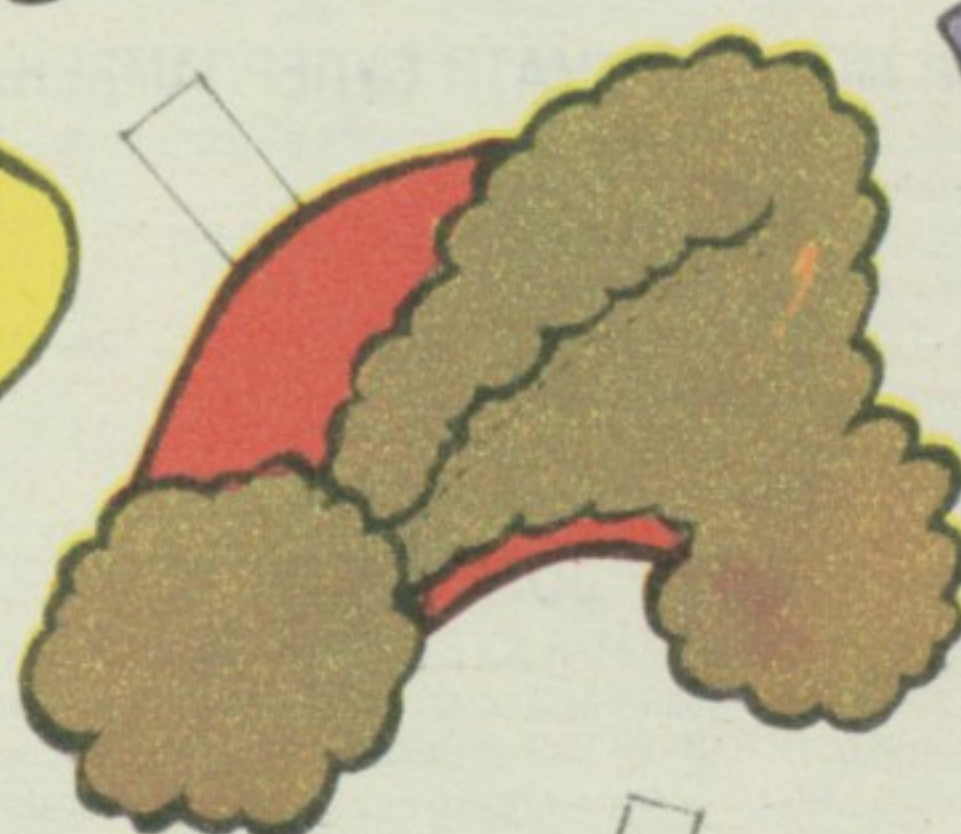
ЗЕКА ЗА БУЈИ - ПАЈИ

ЗИМСКИ

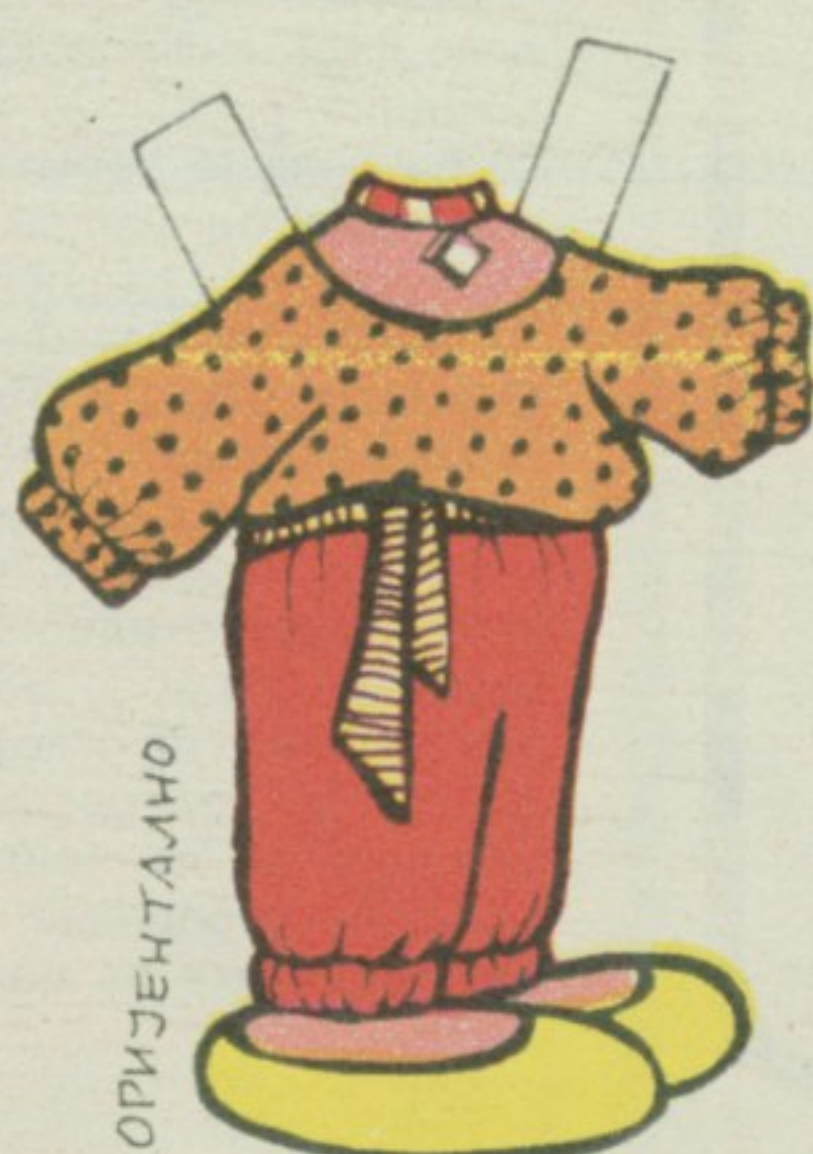
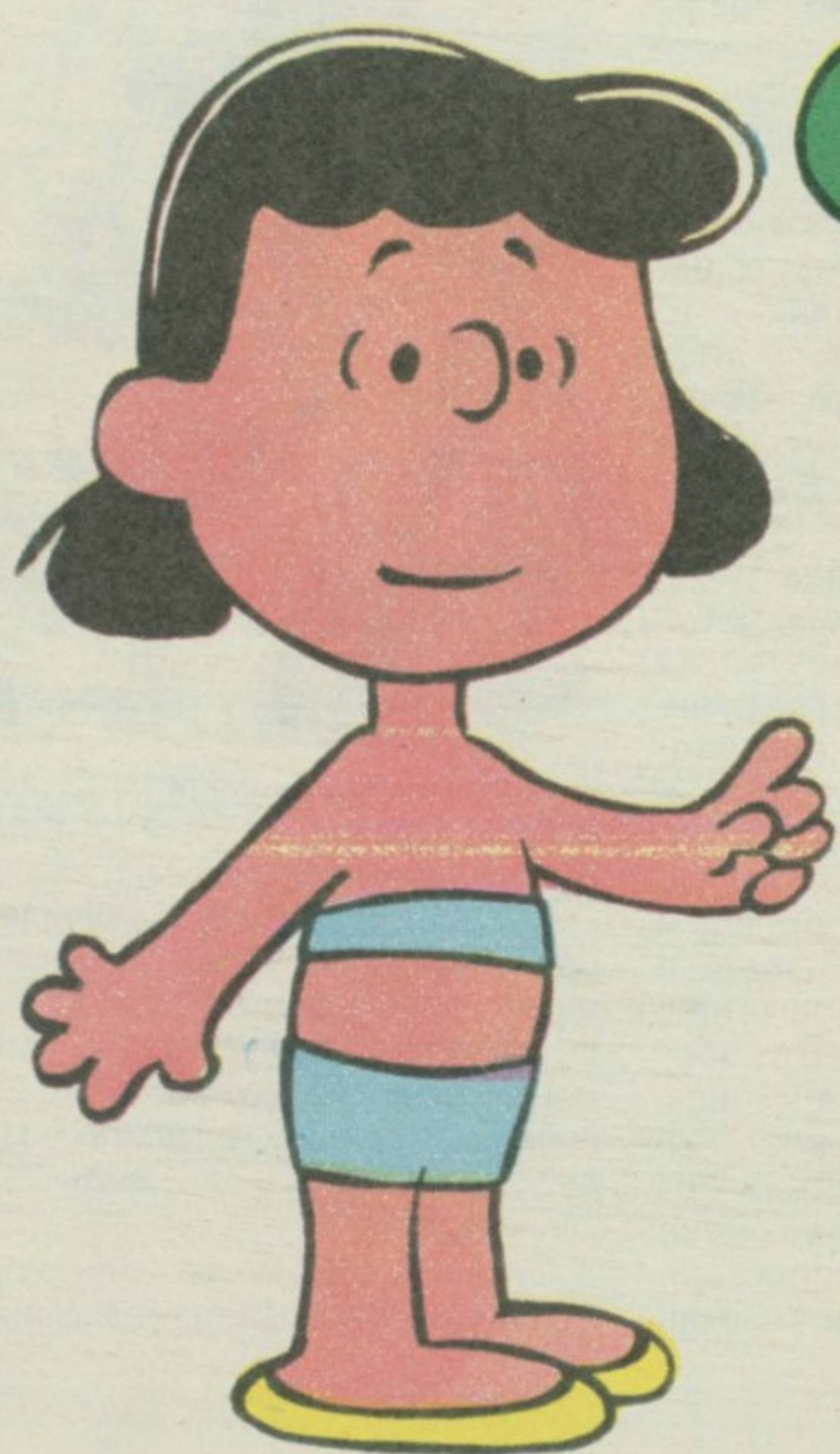
ПРОСЕЦИ ПО ЦРТИЦАМА

СТАРОМОДНО

ОТМЕНО

ОРИЈЕНТАЛНО

ШИК

СПАЗАКИЦА

ТАШМАЈДАН
КОЈЕГ ВИШЕ НЕМА

Штошта су стари Београђани претурили преко главе. Имали су и мучних и веселих дана. Веселили су се о каквој годишњици или црквеном празнику, најчешће у порти Цркве св. Марка која је средином и крајем прошлог века називана и – палилулском. Сада се црква налази у центру града, некада је ту била далека периферија. У ствари, Београд се и завршавао код Маркове цркве. Даље су се настављале њиве и ливаде. Поред њих је водила цада, право на Смедеревски и даље на Цариградски друм.

Оно прашњавог пута што је допирало од Теразија до цркве називано је Фишегџијском чаршијом или кратко – Фишеклијом. С леве стране су биле нанизане уцерице и дућанчићи у којима је продаван барут у фишецима па отуда име... Преко пута, на месту данашњег Пионирског парка – ништа, само ливаде.

Зарад санитарских обзира

Низ кровинара у Фишегџијској чаршији прекидао је празан простор, такозвана Марвена пијаца. Неколико деценија касније, 1907. по нацрту архитекте Јована Илкића, започета је изградња Народне, сада Савезне скупштине (простор испред ње касније је назван Тргом војводе Мишића). Тако је први српски парламент никао на бившој сточној пијаци! На пијаци су осим стоке, продавана и дрва за грејање и сено. Свуда наоко била је разасута угажена шаша, слама и балега. Недалеко, према Теразијама радио је општински кантар, а у близини је из бунара вађена вода и сипана у валове да стока угаси жеђ.

На месту садашњег првог суседа Савезне скупштине, уместо велике зграде Народне банке, у то време био је воћњак где су деца често прескакала плот да наберу покоју воћку и осладе душу. А кад се осладе, на играње у Баталцамију!

Баталцамија се издизала неколико десетина корака даље, тик уз марвену пијаци. У време турске моћи била је велелепна грађевина, једна од најлепших београдских џамија. Главни улаз гледао је на садашњу Влајковићеву улицу. Одласком Турака, богомоља је изгубила вернике. Брзо је пропала и доспела у јадно стање. Врата и прозори изваљени, под оштећен, део минарета одваљен. Што због људи, а што због снегова и киша, тек личила је на оглодану кост. Постала је сметлиште. Деца су уживала да се пентрају уз њене климаве степеннице до простора око минарета са којег је музејин

некада појио. У џамији су се легли врапци и чавке, а увече је облетало на стотине слепих мишева.

Градске власти су одлучиле да сруше то ругло зарад „обзира санитарских и јавног морала“. Како је почивала на стубовима, они су једноставно поткопани и Баталцамија је треснула о земљу! Цела варош слегла се да види њену „ликвидацију“!

Суседна богомоља, али хришћанска – Маркова црква била је

КЊИГЕ ЗА ВАШ УСПЕХ У ЖИВОТУ

1. A. M. Semorie: „И ВИ МОЖЕТЕ ИМАТИ СУПЕРПАМЋЕЊЕ“

– VI изд. Програмирани приручник технике памћења и учења, којим можете вишеструко повећати своје памћење и способност учења.

I књига „МЕТОДЕ И ТЕХНИКА ПАМЋЕЊА“ (202 стране) дин. 2.500.–

II књига „ПРАКТИЧНА ПРИМЕНА“ (228 страна) дин. 2.500.–

ПРАКТИЧНЕ, ЛАКО СХВАТЉИВЕ И СВИМА ПРИСТУПАЧНЕ МЕТОДЕ БРЗОГ, ЛАКОГ И ТРАЈНОГ УЧЕЊА И ПАМЋЕЊА свих врста података и знања

Комплет (обе књиге заједно) дин. 4.000.–

Формат 17x24 цм, 430 стр., преко 150 илустрација, 15 самотестова.

2. S. Yesudian – E. Haich: „ЈОГА И СПОРТ“

– Комплетан, практичан и веома приступачан приручник ХАТХА ЈОГЕ древне и широм света потврђене јединствене уметности Истока за стицање и очување доброг здравља током целог живота.

Ко жели ДОБРО ЗДРАВЉЕ И ЛЕПУ ЛИНИЈУ, ПСИХИЧКИ МИР И СНАГУ треба да проучи ову веома распрострањену књигу преведену на 19 језика света у преко два милиона примерака.

Цена: дин. 2.500.– ципни формат, 224 стр., преко 70 илустрација.

3. S. Yesudian: „ЈОГА И ЗДРАВЉЕ“

– Виши курс ХАТХА ЈОГЕ, наставак књиге „ЈОГА И СПОРТ“

Програмирани приручник примене најбољих метода Хатха Јоге за сваку седмицу у години. СПЕЦИЈАЛНИ РЕГИСТАР И ДИЈАГНОСТИЧКИ ИНДЕКС за преко 140 обољења омогућује ефикасну примену најбољих метода за поједине органе и обољења.

Цена: дин. 2.500.– ципни формат, 221 стр., преко 250 илустрација.

Комплет (обе књиге „ЈОГА И СПОРТ“ и „ЈОГА И ЗДРАВЉЕ“ заједно) дин. 4.000.–

Све књиге су штампане латиницом на фином офсет папиру са корицама у више боја.

ГАРАНЦИЈА: Сваком незадовољном читаоцу наших књига одмах враћамо новац ако неосштећену књигу врати у року од пет дана након пријема.

Код испорука за иностранство зарачунавамо поштарину и паковање.

БИБЛИОТЕКА САЗНАЊА
НАРУЏБЕНИЦА – П. Заб. 6. II 1987.

1. СУПЕРПАМЋЕЊЕ	КОМ.
2. ЈОГА И СПОРТ	КОМ.
3. ЈОГА И ЗДРАВЉЕ	КОМ.

АДРЕСА НАРУЧИОЦА
(испунити читко ШТАМПАНИМ СЛОВИМА)

Име и презиме

Улица и број

Пошт. бр. и место

Књиге плаћате поузећем – поштару код преузимања.

Наручите на адресу: „ТЕХНИКА ПАМЋЕЊА“, 3-П. П. 20/70, 11031 БЕОГРАД.

Кад је сладолед био ДОЛДРМА

**ДАНАШЊИ НАЈЛЕПШИ
БЕОГРАДСКИ ПАРК НЕКАДА
ЈЕ БИО И ЦРКВЕНА ПОРТА,
И ГРОБЉЕ И МЕСТО
ОДРЖАВАЊА НАЈВЕЋИХ
СВЕТКОВИНА**

саставни део Ташмајдана. Но, његова слика није била идилична као данас: уместо цвећа, стаза за шетаче, деце и тобогана ту се налазило – гробље!

Заслужним људима, међутим, место није на гробљу него ближе „дверима Божјим“. Тако су Стојан Симић, Илија Коларац, Ђура Даничић, Јосиф Панчић... сахрањени уз саму цркву, у порти. Панчић је сам себи за живота припремио мртвачки сандук. Мајстор га је на-

прављено од оморице коју је познати ботаничар открио на Копаонику и која је по њему добила име.

Данас је парк допро до саме цркве. Предњи део порте је сачуван, али није више порта већ асвалтирани плато одакле крећу аутобуси на туристичке туре широм Европе!

Верника је мало, туриста много. Треба бити практичан: Бог се замишља, туризам је опипљива ствар.

Порта палилулске или Маркове цркве била је засађена лиснатим дрвећем које је пружало угодан хлад. Гробље се протезало готово до садашњег Правног факултета. Ипак, његова близина није сметала Београђанима да се слегну на цео простор до Баталцамије и даље до Теразија када су се одржавала народна весеља. Највеће је био панађур, нека врста црквеног празника који је „падао“ сваке године у мају.

Каква је то фешта била! Долазило је и старо и младо: попечитељи, саветници, официри, занатлије, сељаци... Чиновници у капутима са убраним струком, плетеним петљицама и тврдим дугметима од гајтана. На глави црни чиновнички качкет, испод њега се спуштају глатки и равно подсечени зулуфи. На ногама црне чизме испод црних панталона, које, да се не би крзале, придржава метално дугме утврђено на потпетици. Па еснафлије у чоханим чакширама, танкој кошуљи од ланеног платна и у чарапама ишараним вуницом. На ногама плитке папуџијске ципеле. Занатлије и мајстори у скромном сукненом турском оделу...

Жене воде децу за руку или носе у наручју. Младеж се пробија, да пре стигне. Стари се поштапају, али гурају. Све то куља Фишегџијском чаршијом према порти Маркове цркве. У порти и близини старије жене већ заузеле место у хладовини и седе на шамлицама. Шацују и оговарају подгуркујући се.

Пиште зурле, грувају прангије, треште таламбаси. Свуда се игра коло. Сељаци уситнили. На њима чиста преобука. Зајапурене сељанчице повијају се уз њих.

Ко не игра, или шпарта наоколо или седи на трави. Продавци сладоледа (знате ли како се тада звао – долдрма!) и хладног шербета које вуку у кантама пробијају се између народа.

Капије куд пролазе галије

Неки Немац дотерао рингшпил. Вртешка ради, светско чудо! Један наш довитљивац купио негде у Европи кутију с панорамом Цариграда. Сliku увећава сочиво, али мора да се гледа кроз „окно“ кутије. За гледање – марјаш! Власник се нагнуо над пекарем с Дорћола који усхићено буљи кроз отвор у кутију и гласно, да и околина чује, објашњава „Видиш ли, баћо, Стамбол! На мору Њуприја, испод Њуприје капије куд пролазе галије! Оно тамо, с бели басамци је царев двор! Е, доста си глед'о! Хајде, народе!“

За своје кратке владавине, кнез Александар Карађорђевић је долазио под вењак, подигнут преко пута Баталцамије на улазу у данашњи Пионирски парк. Ту је са свитом седео у хладовини и гледао весеље. Да би му се додвориле, даме су повеле коло баш испред вењака. Ухватио се у коло и неки Мачванин, коњички официр. Везе ногама, али не сме уста да отвори пред кнезом. А рекао би коју, какво је то коло без поскочице! Опазили то из свите па шапнули кнезу. Он се насмешио и климнуо главом. Ађутант је пожурио до Мачванина и дискретно пренео владареву дозволу. Мачванин се озарио, уситнио корак и подвриснуо: „Синоћ нама абер дође да љубимо коловође! А јутрос нам други стиже да љубимо ове ближе!“ Даме у колу су поцрвенеле, а кнез се слатко насмејао.

Тако је некада било у старом Београду.

М. Т.

КОМПЈУТЕР
ЈЕ
ПРЕСУДИО

ВАРЉИВО ПУТОВАЊЕ КОЛУМБА МОРЕПЛОВЦА

ПРВО ЈЕ
СТИГАО НА
САН
САЛВАДОР,
ГОВОРИЛО СЕ.
НЕ,
НА
САМАНА
КЕЈ.
БРОД МУ ЈЕ
ИМАО ТРИ

Луис Марден:
„Пут Кристифора
Колумба према
Новом свету
треба исправити
водећи рачуна о
морским
струјама“:

ЈАРБОЛА. НЕ, ЧЕТИРИ. АМЕРИКАНЦИ СУ ПОНОВО РЕКОНСТРУИСАЛИ
ОДИСЕЈУ ЊЕГОВИХ БРОДОВА. ЕВО КАКО ЈЕ ТО БИЛО...

дес”, показује, међутим, да је „Ниња” имала четири јарбола.

Новостима ту није крај: неки археолози са тексаског А&М Универзитета управо су открили две каравеле из Колумбовог времена и надају се да ће ускоро открити и остатке последње две каравеле

којима је он командовао. Научници са Универзитета у Флориди тврде да су открили трагове Ла Навидада, првог насеља које је Кристифор Колумбо створио на новом континенту.

Са сигурношћу је још одавно установљено да је навигатор из Ђенове прво наишао на Бахамска ос-

да су све раније претпоставке занемаривале важност морских струја и њиховог утицаја на курс путовања. Затим, амерички научник дошао је до још једног важног открића: шпанска поморска мера за дужину коју је Колумбо користио да би прерачунао пређени пут није била 3,18

Овако је заправо изгледала „Ниња”, најомиљенија каравела чувеног морепловца, реконструисана до детаља захваљујући једној старој шпанској књизи.

Авионски снимак острва Самана Кеј. Црвеном линијом обележен је пут који је направио Колумбо.

То путовање променило је ток историје, а сада, 495 година касније, стручњаци мењају курс његове пловидбе. Уочи самог почетка прославе 500. годишнице открића Америке, прво и три наредна путовања Кристифора Колумба више су него икад предмет научних истраживања. Самим тим, има и новости.

За почетак: група стручњака коју је финансирао „Нешенл џеографик सोсајети” сматра да прва плажа Новог света на коју је Колумбо крочио није била на острву Уалтинг на Бахамима (касније прекрштено у Сан Салвадор). Они, наиме, упиру прстом у Самана Кеј, острвце на 105

километара југоисточно од Уалтинга, око којег се нико никада није отимао нити га колонизовао.

Истовремено се расветљава још једна „колумбовска” мистерија: цртежи и особине бродова који су ђеновског навигатора одвели до Америке. Каравеле су остале у сећању само по уметничким сликама из те епохе, али не постоји ниједан технички цртеж који тачно показује како су биле направљене. Тако се многе нетачности провлаче већ вековима. На пример, веровало се да су имале по три јарбола. Један документ из 16. века назван „Либро де арма-

Разни предмети који су нађени, међу њима и овај „земи” (идол) показује постојање индијанске цивилизације у Колумбово време

трва, али су научници у разним приликама помињали најмање девет ових острва као место где се прво искрцао. Енигма као да је била одгонетнута 1942. године захваљујући историчару и навигатору Семјуелу Елиоту Морисону. Он је тврдио да је реч о острву Уалтинг. Међутим, пре пет година Национално географско друштво задужило је Луиса Мардена да поново проучи документ из 16. века који је на ново преведен и који реконструира пут и забелешке које је Колумбо на њему водио.

Током својих проучавања Марден је установио

данашњих наутичких миља као што се досад мислило, него 2,82. То показују два наутичка уџбеника из 16. века које су досадашњи стручњаци који су се бавили Колумбом – превидели. На основу тих открића и Колумбовог дневника, Марден је замолио стручњаке за електронику да саставе компјутерски програм и на тај начин реконструишу морепловчев пут.

Ипак, Самана Кеј

Тражећи први комад копна који се могао видети са врха јарбола каравеле, компјутер је више пута дао исти одговор: Самана Кеј. Стручњацима из Наци-

оналног географског друштва преостало је само да ово острво подвргну даљим проверама које су потврдиле најновије откриће.

Најбољим извором информација показао се сам Колумбов дневник, у коме је описано кретање између 12. и 25. октобра 1492. године. Захваљујући компјутеру, Марден је још једном могао да пређе адмиралов пут, укључујући и утицај струја, и опет се све завршило са искрцавањем на Самана Кеју. Са овим се подударају и географски описи у дневнику. На Самана Кеју постоји велика корална баријера, језеро усред острва, комад земље „начињен као острво иако то није“ (полуострво са веома уским почетком) и коначно велики залив „који може да пружи уточиште свим бродовима хришћанског света“.

Преостала је да се реши још само једна ствар: Колумбо каже да је на острву на које се искрцао на-

важила за ненасељено острво. Због тога је у том правцу кренула експедиција археолога да потражи трагове људског живота. Није било потребно уложити велики труд јер су испод палми одмах били видљиви бројни остаци керамике приписани Индијанцима који су овде живели пре 500 година.

На острву је, осим тога, нађен и комад одваљен од типичне посуде од теракоте у којој су Шпанци носили воду и маслиново уље. То је послужило као дефинитиван доказ: не само да је Самана Кеј била настањена Индијанцима, него су ту боравили и Шпанци.

У књизи „Либро де армадас“ детаљно су описане припреме и сва путовања шпанских каравела до 1500. године. Нарочито је детаљно обрађена наутичка историја брода „Ниња“ (девојчица) коју је Колумбо највише волео. Он је до Америке стигао са „Санта Маријом“, великим једре-

нашњег Хаитија и напуштена. Колумбо се, дакле, у Шпанију вратио пловећи на „Нињи“. Са њом је затим 1493. ишао у потрагу за Катајом (Кина) и Чипангуом (Јапан).

После четири-пет година Колумбо је овај брод поново почео да припрема за путовање. Ентузијазам да открије Индију у међувремену је спласнуо и било је потребно готово две године да се припреми нова експедиција. Пре поласка „Ниња“ је опремљена новим једрима, новим сидром и натоврена са 18 тона пшенице, 17 тона вина, 7 тона кекса, две тоне брашна, и по једном сира и свињског меса.

На броду су се налазили и коњи, и краве и читава гомила лекова који су се тада користили: пургатив на бази шљива, арсеник, мешавина меда и опијума и нарочито смола за лечење костобоље. Наравно, ту је било и наоружање: 10 кумбара, 80 оловних кугли, 74 копља и 50 килограма барута. Приликом тог трећег путовања Колумбо је добио дозволу да поведе 330 особа, међу којима и две Циганке, Каталину и

вима, морао да прода и своју вољену „Нињу“.

Многобројне групе археолога дале су се сада у потрагу за остацима потонулих Колумбових бродова. Једна од њих претражује дно лагуне крај Јамајке, где се надају да ће наћи „Сантјаго“ и „Капитану“ два последња брода којима је Колумбо командовао. Ове две каравеле стигле су до северне обале Јамајке 1503. године, приликом четвртог и последњег путовања старог адмирала. Тражећи теснац који ће га одвести ка истоку, Колумбо је годину дана пре тога кренуо са флотом од четири каравеле, али неповољни метеоролошки услови и борбеност Индиоса у централноамеричком појасу свели су флоту на само два брода. Са посадом предвиђеном за четири каравеле смештеном на две, адмирал се окренуо назад ка Хиспањоли.

Подвиг Диега Мендеса

Супротни ветрови и струје зауставили су, међутим, два брода са већ натрулим коритима крај лагуне Сантана изнад Јамајке и ту су укотвљене 24. јуна

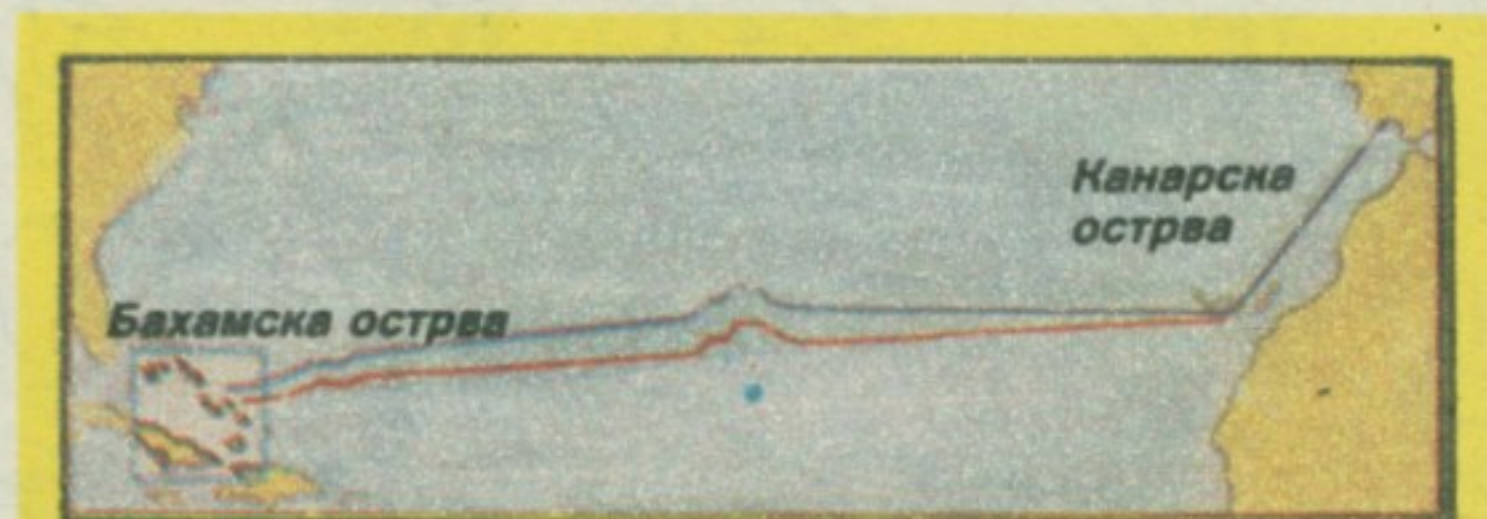
њем које су на Хиспањоли изградили Колумбови морнари од остатака усидреног адмираловог брода – „Санта Марије“.

Колумбо је 1493. у Ла Навидаду оставио 39 својих људи и ка Шпанији кренуо на „Нињи“. На Хиспањоли се вратио 11 месеци касније и од Ла Навидада затекао само прах и pepeo. чак и индиоско село које је пружио гостопримство његовим људима било је савишено са земљом. Колумбо је затим наставио своју пловидбу тако да се првој европској колонији у Новом свету сасвим приметно траг.

Археолози са Универзитета на Флориди мисле да су успели да одреде место ове насеобине на око 15 километара од Кејп Хаитиена, на острву Хаити. После три године ископавања наишли су на делове керамике индиоског племена Аравак, која се приписује крају 15. века. Крај њих су нашли и комаде европске израде из истог периода: једно парче венецијанског стакла и два комада шпанске керамике. И Колумбов опис из дневника одговара локалитету крај Кејп Хаитиена.

Нова верзија Колумбовог путовања

Нова верзија пређеног пута обележена црвеном линијом.

ишао на „Индијанце голе као од мајке рођене“, док је Самана Кеј одувек

њакон. Али уочи Божића 1492. „Санта Марија“ је укотвљена крај обала да-

ШТА ЈЕ ПРАВА ИСТИНА?

Европски стручњаци у овој области признају да се њихова открића државају у уским круговима, док су Американци способни, чак и када преузму открића, да их прикажу целом свету. Они кажу да су Хуан Жил и Консуело Варела, познати шпански колумбисти, још пре две године објавили „открића“ професора Јуџина Лајона. „Либро де армадас“ није открио Лајон.

Затим, о теорији да се Колумбо први пут искрцао на острву Самана Кеј говорили су највећи познаваоци ове области на конгресу који је недавно одржан у Сан Салвадору. Нико од угледних научника није се усудио да брани теорију Националног географског друштва. Пре свега зато што је тешко ако не и немогуће реконструисати аутентичну пловидбу по подацима из Колумбовог дневни-

ка и из записа хроничара тог времена: ти подаци су непрецизни и засновани на мерењу још непрецизнијим инструментима. А затим, Самана Кеј, које је као место искрцавања означио још Харисе у 18. веку, не одговара Колумбовом опису.

Постоје још две одлучујуће чињенице. Острво на које су 12. октобра 1492. стигли „Ниња“, „Пинта“ и „Санта Марија“ зове се на језику Индиоса Таино или Гуанахи. И Самана је индијанско име. Острво са два имена! И још: како објаснити да на свим географским картама из петнаестог века постоје и Гуанахани и Самана, два острва која су близу, али су два?

Где се онда Колумбо искрцао? Хипотеза о Сан Салвадору – на коју је први указао Муњоз 1793. – и даље је са 90 одсто највероватнија. Чак и после америчких открића.

Марију, осуђене на смрт због убиства и ослобођене само под условом да емигрирају у Нови свет. На броду је био и један рудар из Валенсије, Пабло Белиус, коме су дата права на ископавање. Уговор је предвиђао да Белиус за себе задржи 10 одсто нађеног злата, а да остатак преда краљу и краљици.

Не зна се тачно какав крај је доживела „Ниња“. Зна се само да је 1499. године Колумбо имао великих материјалних трошкова; да су се његови вазали на Хиспањоли (данашњи Хаити) побунили против његовог ауторитета и да је Колумбо морао да пружи жалосне уступке. Вероватно је тада, до гуше у дуго-

1503 године. Пошто није постојала никаква нада да ће им у помоћ притећи неки други брод, једина могућност била је да се пошаље гласник у чамцу за спасавање. Добровољно се јавио Диего Мендес и оно што је учинио остаће у историји као један од најневероватнијих подухвата са малим чамцем. Тек после принудног изгнанства од више од годину дана, Колумбове људе спасао је један бојни брод који је Мендес послао. Две каравеле су остављене и препуштене судбини.

Стручњаци са Тексашког универзитета тренутно са много ентузијазма врше ископавања у потрази за Ла Навидадом, утврђе-

Наравно, сва ова открића и проучавања још нису добила дефинитивни облик. Многи научници сумњају у све оно што је у опширном тексту изашло у једном од последњих бројева ревије „Нешенел џеографик“. Истраживач из Калифорније Роберт Пауер сматра да се Колумбо прво искрцао на Гран Турку а не на Самана Кеју. Инжењер и навигатор Арн Моландери даље тврди да је то Ег Ајленд.

У овом општем прегањању влада Бахамских острва изјавила је да ипак нема никакву намеру да помера споменик подигнут у Колумбову част на плажи Уалтинга – Сан Салвадора.

М. И. Ш.

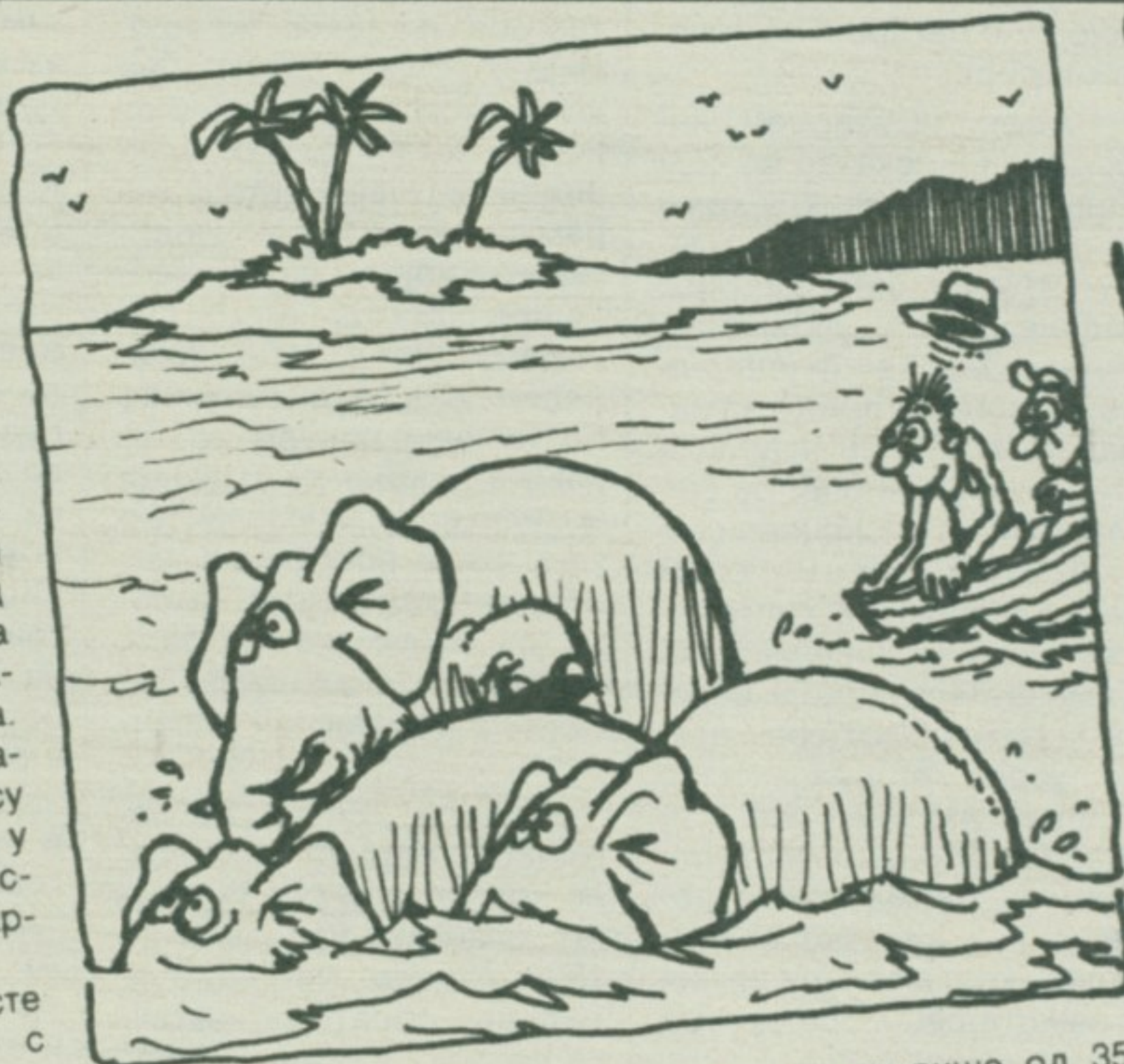
ШКОЛА ЗА МАЈМУНЕ

На Тајланду постоји специјална школа за мајмуне у којој ови четворорукци уче да сакупљају кокосове орахе. Краткорепи макаки, који с успехом заврши обуку, у стању је да за дан сакупи и по 1400 ораха! Недавно је организовано такмичење међу тек дипломираним макакима, ученицима ове јединствене школе у свету. Победница Диди за пола минута бацила је с палме девет крупних ораха.

СЛОНОВСКО ПЛИВАЊЕ

Три афричка слона из Зимбабвеа поставила су светски рекорд у дугом пливању. Моторни чамац срео их је у акумулационом језеру Кариба на реци Замбези, 12 километара од обала националног парка Матусадона док су пливали према градићу Кариба. Ловочувари који су се налазили у чамацу натерали су их да се врате и негде у сумрак привели их до острва Сперуинг (види карту).

Сутрадан ујутру исте слонове су приметили с острва Редклиф. Пливачи су помагали један другом: с времена на време један од њих би се одмарао положивши главу и предње ноге на леђа свога друга... Слонови су успешно стигли на обалу. Кад су у упра-

ви парка израчунали колико су ови најкрупнији копнени сисари провели у води, испало је да то није могло бити мање од тридесет часова. За то време

превалили су више од 35 километара. Једино се не зна какав је био циљ ове тројке, зашто се уопште запутила на тако далеко путовање?

ИНТЕРКОНТИНЕНТАЛНИ ПЕТАЧИ

Многе врсте птица способне су да превале огромна растојања без заустављања. Тако, рецимо, тављања које прелећу Мексички залив проведу у ваздуху многе и многе сате док не савладају огромно растојање од 1100 километара. Рекорд у даљини летења, који уз то укључује и потпуно одрицање од хра-

не, држи златна звиждовка која без спуштања прелеће Тихи океан између Аласке и Хавајских острва, што износи равно 35.000 километара. Средња брзина лета је 50 километара на час.

Изван сваке „спортске конкуренције“ је велики албатрос који има распон крила и до четири метра. Живећи на јужним ветроима, ношен јаким ветровима и олујама, он често облети и целу Земљину куглу!

ИМЕНА ЛУДА...

Од свих животиња најчудније име има слепи паук који живи у пећинама хавајског острва Кауаи. Он се званично зове **многооки безоки паук**! Ствар је у томе што он, по свему судећи, и припада фамилији многооких паука, али је преселивши се у пећине изгубио очи. Стари назив му је остао, нови су му додали... Орнитолозима је позната „мала велика сеница“ – подврста велике сенице која се разликује од осталих рођака по томе што је знатно мања.

ПОМУЗИТЕ КИТА

Међу свим сисарима најмлечнији су – без конкуренције – китови. Женка плавога кита у време када доји младе даје дневно 430 литара млека што је пет пута више од најбоље краве музаре.

СУПЕР КИСЕЛА БУБА

Један малешни инсект који личи мало на шкорпиона, мало на паука, а живи у тропским шумама централне Америке, кад хоће да се заштити од непријатеља употребљава 84-процентну сирћетну киселину коју сам израђује и носи је у специјалном балончићу. (Поређења ради концентрисана сирћетна киселина, такозвана есенција, садржи 80 процената.) Млаз ове смесе мали инсект избацује на даљину од 60-80 центиметара.

ЉУСКЕ ЗА ДУГ ЖИВОТ

Пролетос је у Бризбејну (Аустралија) умро најстарији пас на свету – имао је

32 године. Била је то заправо керуша, по имену Чила. Отац јој је био немачки овчар, мати лабрадорске расе, али њени господари не мисле да је то пресудно. Тајна за њен дуг живот, по њима, крије се у томе како су они хранили своју љубимицу. А Чила је сваког дана добијала заиста необичан бућкуриш: мало љуски од кромпира, мало купуса, истуцане љуске од јаја а све то у супици од костију. Тридесет и две године у псећем роду, то је као када би човек доживео 224 године!

МИНИ-ПТИЦА

Најмања птица на свету је колибри звани Mellisuga helenae или пчелица колибри са Кубе и Боровог острва – достиже дужину од око пет центиметара. Изгледа много мања, као пчела, зато што јој кљун и реп чине више од половине укупне дужине.

Илустровао: Зоран Петковић - Петко

BUŠIDO

Кодекс самураја

ПУТ РАТНИКА-КЊИГА
ЗАКОНА КОЈИ СУ СЕДАМ ВЕКОВА
УПРАВЉАЛИ ЖИВОТИМА
САМУРАЈА

2 ИЗДАЊЕ

Шта је покретало самураје на надљудске подвиге? Зашто је за ратника постојала само једна казна-харакири? Шта је навело камиказе пилоте да добровољно одлете у смрт? Који су то принципи због којих се самурај никад не предаје? Зашто и како су баш у Јапану настале најсавршеније борилачке вештине? Који узрок лежи у основи муњевитог јапанског успона после II светског рата? Одговор вам даје **БУШИДО** – књига која открива свет самураја и осветљава извор јапанске традиције. Поглавља: Храброст, Част, Лојалност, Самоконтрола, Васпитање и обучавање самураја, Харакири и освета, Мач-душа самураја, потврдиће вам да је **БУШИДО** најстрожи кодекс животних принципа који је икад састављен! **Попуните наруџбеницу и још данас је** **Цена књиге 3.200 дин.** **Пошаљите на адресу:** **ИНТЕРМЕДИА, пошт. факс 20-104, 11030 Београд 8.** **Шаљемо одмах – платићете поштару кад вам књига стигне.**

НАРУЉБЕНИЦА

ком књиге ЕГИПАТСКА РЕЛИГИЈА по цени од 3.300 дин

ком књиге БУШИДО по цени од 3.200 – попуњавам

Име и презиме _____

Улица и број _____

Потпис _____

Поруџијем _____

Поруџијем _____

Наруџбенице шаљите на адресу:
ИНТЕРМЕДИА, пошт. факс 20-104
11030 БЕОГРАД 8.

Е. А. Волис Баџ ЕГИПАТСКА РЕЛИГИЈА

Египатске идеје о загробном животу

Књига једног од најчувенијих светских оријенталиста и археолога, директора одељења египатских и асирских старина Британског музеја. Руководио је ископавањима у Асуану, Гебел Баркалу, Ниниви и Деру. Прикупио и превео велики број таблица писаних клинастим писмом, египатских папируса и грчких коптских, сиријских и етиопских рукописа. **ЕГИПАТСКА РЕЛИГИЈА** је један од најзначајнијих његових радова и незаобилазно дело за разумевање идеја и веровања која су више од 5000 година одлучујуће утицала на верски и друштвени живот Египћана. Мит о стварању света, Египатски богови: Ра, Изид, Маат, Шу, Анубис, Тот, Амен, Хатор, Нефтида, Птах, Хали... Озирис-бог ускрснућа, Химне Рау и паклене муке најдрње таме. Последњи суд. Мерење покојниковог срца на теразијама правде. Однос тела, душе, духа, срца и сенке. Путовање душе у загробни свет. Бесмртност и живот на Пољанама Вечности. Илустровано бројним цртежима са папируса. **Цена књиге 3.300 дин.** **Шаљемо одмах – плаћа се поштару приликом пријема књиге.**

Пре свега, пошто музичаре обично исто питају на почетку, ја ћу вам сам рећи да немам и никада нисам имао никакве идоле у музичком смислу. Али, то не значи да не ценим друге музичаре, напротив. Није лако бити на бини и свирати, тако могу да мисле само они који то никада нису пробали. Био сам на много концерата и гледао много извођача. Једини који ме је стварно оборио с ногу био је Боб Марли. Једини човек ког сам видео на бини, а да му

ништа није фалило. Он ме је заиста растурио. Било је то нешто врло близу потпуног душевног задовољства, готово као ванземаљски осећај.

Шта још да вам причам? Можда о турнејама, то није лоше знати. За мене је основна ствар када сам на турнеји да довољно спавам. Остали људи у групи не слажу се баш увек са мном али ја не марим много за то и мислим

да је то основни разлог што сам ја за време дугих путовања у најбољем психичком стању. Током тих путовања, нарочито после концерта има доста забава, воде нас у барове, клубове, кафане. Мени се то све не свиђа мање него другима, али увек присилим себе да одем на време да бих сакупио шест сати спавања. То можда звучи једноставно, али није баш тако. Концерт, нарочито ако прође добро, толико подигне човеку све функције да је немогуће заспати као што се нормално догађа када си уморан. Ипак, тај сан много вреди!

ДВА БРАТА У ИСТОЈ КОЖИ

НОВИ АЛБУМ ГРУПЕ „ЈУ БИ ФОРТИ“ („UB 40“) – „ПАЦОВ У КУХИЊИ“, НЕДАВНО ЈЕ ОБЈАВЉЕН КОД НАС. У ОВОЈ РЕГЕ ГРУПИ ИМА ОСАМ МУЗИЧАРА, АЛИ СУ ПРАКТИЧНО НАЈБИТНИЈИ ЉУДИ БРАЋА РОБИН И АЛИ КЕМБЕЛ (CAMBELL). ОВО СУ ЊИХОВИ МОНОЛОЗИ

ХИТ

То су права сложна браћа:
Робин (лево) и Али
не деле само групу, већ и јакну

О својој улози у групи могу да кажем да је прилично неуобичајена. Свирам соло гитару, али не онако како се тај инструмент уобичајено свира у рок групама. Ја сам пре свега гитариста који свира мелодије, али који је у позадини јер су заправо једина два инструмента који солирају у нашој групи саксофон и бас гитара то је, уосталом, и нормално за реге. Бас је заправо најважнији инструмент у групи, јер линија коју он свира и вокал чине мелодију песме. Ми остали само додајемо остале састојке. Такав нам је стил, потпуно другачији него код рок група, па је и моја улога таква. Нимало ми није жао што нисам соло гитариста у оном класичном смислу. Па и више од тога. Кад бих требало да останем испред свих, обасјан рефлектором и да свирам соло, мислим да бих се унередио од страха.

Док сам на бини, волим да сам савршено миран и да имам све под контролом. Врло ретко ми се деси да почнем да играм или скачем по бини, али то не значи да се не забављам док сам горе. Једноставно, ја никада нисам ни био изузетан играч, сви остали су занимљивији за гледање од мене. Мени је занимљиво да гледам њих и публику како играју и забављају се и мислим да не бих могао добро да певам и свирам када бих и сам почео да играм. А у томе и јесте суштина целе ове приче. Када не бих свирао, како би публика могла да игра. На празно?

АЛИ

Када људи слушају како певам, обавезно повезују мој глас са „црном“ бојом, јер повезују реге музику са црнцима, а начин на који ја певам (али само начин) преузет је из црначке музике. Сећам се да сам прве певачке покушаје начинио имитирајући начин певања двојице великих: Стивнија Вондера и Ал Грина (Green).

У Европи нас сматрају реге групом, а не превасходно поп групом како смо углавном схваћени у Енглеској. Зато на наше концерте у Европи долази углавном публика коју занима реге музика.

У САД нас, међутим, најчешће називају култ групом. То би требало да подразумева врло ограничен круг обожаваца, десетак хиљада или нешто слично, бар је тако у Великој Британији. Али не. И ја сам се зачудио када сам схватио да се у САД култ групама сматрају практично све оне које нису укључене у онај најраспрострањенији потрошачки укус, дакле скоро све групе чији су тиражи мањи од милион плоча. Ми смо на путу да престанемо да будемо култ бенд, чак и по њиховим мерилима. Сваки пут кад одемо тамо да свирамо, све нас озбиљније схватају.

Турнеје су, иначе, однедавно постале заиста тешко подношљиве, јер су предуге и превише исцрпљују. Када смо почели, било ми је занимљиво да дуго не будем код куће, али сада, кад практично већ неколико година и нисам код куће, врло ми је заморно и све досадније. То мислим на путовање, а концерте још волим као на почетку. Сада ми је чак и много лакше него на почетку, пошто сам раније сам певао што је било врло напорно. Сада смо то некако равномерније распоредили тако да је подношљиво. Не правим неке посебне припреме за наступ, једино увек у близини држим флашу с медом, обично негде поред звучника, тако да могу да је дохватим а да се због тога не шетам превише по бини.

После неких концерата догађа се да људи дођу и кажу ми: „Звучао си као да те нешто боли“. Наравно да боли, то је напор који је понекад толики да боли, и психички и физички. Ни пушење не помаже. Ја пушим превише, али сам повремено толико нервозан да знам да бих, када бих покушао да престанем, само постигао да после три дана почнем да пушим двоструко више. Уосталом, иако то није нека нарочита утеха, ипак је више него битно – до сада ниједан концерт нисмо отказали зато што ја нисам могао да певам. Надам се и да нећемо.

ОВО
НИСТЕ
ЗНАЛИ

ВЕЛИКА ЗАРАДА НА ВЕЛИКОЈ НОСТАЛГИЈИ

Најпопуларнији дует осамдесетих у Великој Британији. „Уем!“ („Wham!“) одржали су свој опроштајни концерт још 28. јуна прошле године и од тада не постоје, али дискографска индустрија и даље млати велике паре на њима. Крајем прошле године у продаји се појавило необично издање – „Уем!“ –

Фајнал Бокс Сет“ („Wham! – The Final Box Set“), у ком се поред албума „Фајнал ЛП“ („Final LP“), отиснутог на златном винилу, налази још и свеска, оловка, календар и сувенир мајица.

Овај комплет се продаје по цени од 16 фунти, двоструко више од нормалне цене за један дупли албум.

ДОГОДИЛО СЕ

30. јануара – 1973. група „Кис“ („Kiss“) одржала је свој први концерт у каријери, у „Ковентри клубу“ у Квинсту, америчка држава Њујорк.

31. јануара – 1979. група „Келш“ је кренула на своју прву америчку турнеју. Предгрупа је био легендарни црни рокер Бо Дидли са својим пратећим саставом.

2. фебруара – 1978. група „Ван Хален“ је потписала уговор са компанијом „Ворнер Брадерс Рекордс“. Бубњар групе: Алекс Ван

Хејлен је касније изјавио како је тај дан запамтио као дан када је „отписао свој живот“.

3. фебруар – 1959. у аионској несрећи су погинула тројица врло значајних рок музичара прве генерације: Бади Холи (Buddy Holly) Ричи Валенс (Ritchie Valens) и Биг Бапер (Биг Боопер). Бади Холи је имао само 22 године.

4. фебруара – 1971. група „Чикаго“ је добила златну плочу за свој албум „Чикаго 2“.

ТРАЖИЛИ СТЕ ПЕСМУ

ПЈЕСМА ЗА МАЛУ ПТИЦУ

Сву ноћ
куцала је на мом прозору
тридесета јесен,
а у зору
док си ме будила,
птицо малена,
ти лијепа као армија
испод застава,
а ја, комадић опсијене
хтио сам ти рећи
бјежи, бјежи од мене.
Боже,
Боже, штета за нас обоје.
Све би
било можда и другачије
да смо се раније
срели ти и ја.
Ниси смјела никада,
птицо малена,
из моје руке ни јести,
ни воду пити,
јер ја носим један тужан
угарак
негдје на дну груди
и ово лице странца
и хиљаду бора
и један рузмарић
који не вене.
Зато бјежи, бјежи од мене.

Текст: Горан Бреговић;
изводи: Бијело дугме

**РИДЕР ЈЕ ОПРЕЗНО
ПОГЛЕДАО КРОЗ
ПРОЗОР. ВИДЕО ЈЕ
ПОМОЋНЕ СТЕПЕНИЦЕ
И ИСПОД ЊИХ УЗАНУ
УЛИЦУ. ДОК ЈЕ ТО
ПОСМАТРАО, ИЗ ЈЕДНЕ
ОД КАНТИ ПОЈАВИЛА СЕ
РУКА И У ЊОЈ ПРЕДМЕТ
КОЈИ ЈЕ СВЕТЛУЦАО.
РИДЕР СЕ ХИТРО САГАО.
МЕТАК ЈЕ РАЗНЕО
СТАКЛО НА ПРОЗОРУ
ИЗНАД ЊЕГОВЕ ГЛАВЕ**

Роберт
Шекли

ШЕПРТЉО

Сад је знао и за улицу: мотрили су на њу као и на врата.

Један наоружани човек био је на улици, друга двојица на степеништу. Био је у клопци. Био је практично мртав.

Избезумљено је гризао усне. Хтео је да живи. Мора да постоји неки излаз.

Лежећи на поду, погледао је око себе по прљавом стану у који је био приморан да се склони од плаћених убица. Права гробница. Има једна врата, на која се мотри, и помоћне степенице на које се мотри. И мало купатило, без прозора.

Пет димних бомби

Одбаљвао је до купатила и усправио се. Чуо је кораке убице како се приближавају вратима. Убрзо ће брва попустити, или ће шарке испати из трулог рама.

Ипак, мора да постоји неко ко ће му помоћи. Извукао је из џепа сићушни телевизор. Слика је била лоша, али се звук чуо јасно.

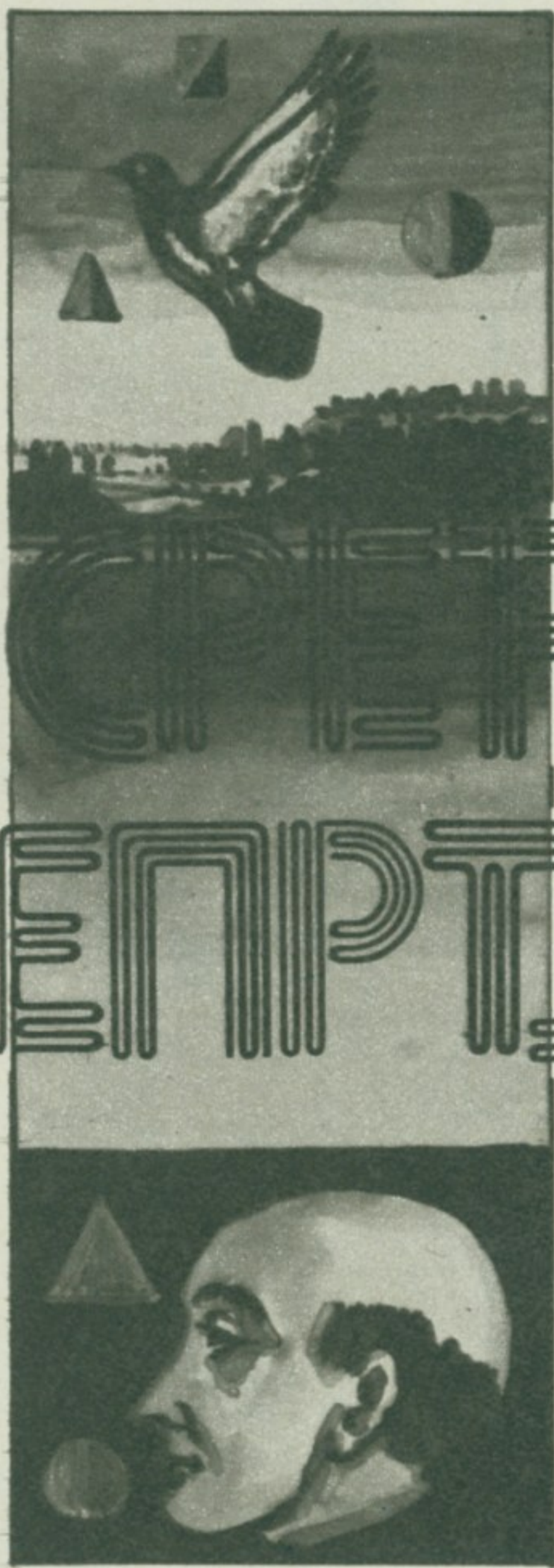
Слушао је пријатни глас Мајка Террија који се обраћао гледаоцима.

— Да, пријатељи — говорио је Терри —

Џим Ридер је заиста у ужасној ситуацији. Као што се сећате, крио се у једном трећеразредном хотелу на Бродвеју, под лажним именом. Чинило се да је прилично безбедан. Али, поштар га је препознао и обавестио Томпсонову банду.

Врата су се тресла под снажним ударцима. Ридер је стегао телевизор и слушао.

— Џим Ридер је правим чудом успео да побегне из хотела. Ушао је у једну кућу на Вест енд авенији број 156. Намеравао је да бежи преко кровова, али врата која воде горе била су закључана. Изгледало је да је то крај. Али, Ридер је нашао стан број 7 откључан и празан. Ушао је...

— Феликс Бартолемов — чуо се дрхтав старачки глас. — Ја сам некад живео у том стану. Господине Ридере... чујте! У купатилу постоји прозор. Покривен је картоном и слојем масне фарбе, али...

Ридер је вратио телевизор у џеп. Распознао је ивице прозора и испалио метак. Стакло се разлетело. Ушла је заслепљујућа светлост дана. Уклонио је картон и остатке стакла и нагнуо се да погледа.

Доле је видео мало, бетонизовано двориште.

Брва је попустила. Чуо је како се врата отварају. Попео се на прозор и пустио се...

Пад га је ошамутио. Устао је сав угруван. Једно лице се указало на прозору купатила. Једна рука с револвером нанишанила је у њега.

Тог тренутка је у купатилу експлодирала димна бомба.

Нишаница је промашио. Друге димне бомбе експлодирале су у дворишту, заклањајући Ридера.

Чуо је узбуђени Терријев глас из телевизора у џепу:

— Бежи сада, Џиме! Бежи док су очи убица заслепљене димом! И захвали доброј самарићанки Сари Вин-

терс из Броктона, у Масачусетсу, која је нашла човека да баца пет димних бомби...

Ридер више није слушао. Потрчао је преко дворишта пуног дима, према улици.

Успаван у авиону

Упутио се Шездесет трећом улицом, тетурajući се од умора, малаксао од спавања и глади. На Бродвеју је сео у подземну железницу, а затим прешао у локални воз за 86. улицу.

Погледао је на сат. Требало је да издржи још шест и по часова.

Воз је туњао испод Менхетна. Ридер је дремао, са шеширом навученим преко лица. Да ли се отарасио Томпсонове банде? Или је баш у том тренутку неко обавештавао гониоце телефоном?

Сећао се времена кад није био у неприликама. Било је то две године раније. Радио је код једног камioniје.

— Зашто не покушаш са телевизијским спектаклима, Џиме? — упитао га је једног дана газда. Размисли о томе.

И тако је Џим размислио. Продавац телевизора у његовој улици објаснио му је:

— Публици је доста обичних атлета, савршено увежбаних, с муњевитим рефлексима. Ко с њима да се идентификује? Зато су класична спортска такмичења у опадању. Заменили су их спектакли страха. То је омогућило обичном човеку као што си ти да ставља на коцку свој живот за лепу суму новца.

— Схватам — рекао је Џим.

Тако је почело. Џим је упутио писмо ТВ-програму који се звао „Ризик“ и приложио своју фотографију. Људи из „Ризика“ заинтересовали су се за њега. Једног дана су га позвали у Њујорк, на разговор са господином Маулијеном.

Господин Маулијен је био тамнокош и нервозан и жвакао је гуму док је говорио. Објаснио му је да се мора припремити кроз неке мање опасне програме као што су „Улица“ и „Изненађења“. Ако се тамо покаже како треба, он ће га поново позвати на разговор.

— Даћу све од себе, господине — рекао је Џим.

Руководи су се. Џим је затим потписао документ који ослобађа телевизију сваке одговорности у случају да он изгуби живот, руку или ногу за време такмичења.

Три недеље касније појавио се у „Улици“. То је била аутомобилска трка на двадесет миља. Учесници су седали у снажна тркачка кола која су дотад знали само са слика и упуштали се у авантуру. То је била права мора, али Џим је стигао други. Добио је хиљаду долара и позван је да учествује у „Изненађењима“.

То је било много страшније. Пре почетка спектакла омамили су га неким наркотиком. Пробудио се у малом авиону који је летео на висини од 3.000 метара са укљученим аутоматским пилотом. Стрелица ја показивала да је гориво при крају. Није имао падобран. Морао је да покуша да спусти авион.

Наравно, никад раније није летео.

Збуњен, стао је да маневрише командама. Хиљаде телевизијских гледалаца су, опчињени, посматрали овог обичног човека, сличног њима, како се бори за живот, као што би се и они борили.

Некако је успео да атерира. Изашао је из авиона посрћући, са два слоњена ребра, три хиљаде долара награде и, кад се опорави, с правом да учествује у највећем и најопаснијем спектаклу — „Награди за страх“. То је било ово у чему се сад налазио.

Пуцај, Хари

Воз се зауставио, грубо га тргнувши из размишљања. С друге стране вагона, неки човек га је посматрао и нешто шапутао крупној жени која је седела до њега. Да ли су га препознали?

Устао је и погледао на сат. Остало је још пет часова.

На станици Манхасет узео је такси. Није му се допало како га возач гледа.

— Станите, изађи ху овде! — рекао је после два минута.

Платио је и упутио се узаним неасфалтираним путем који је кривудао

кроз шумарке. Дрвеће је било сувише кржљаво и ретко да би му пружио заклон.

Приближавао се један велики камион. Цим је наставио да корача, навукавши шешир још више на чело. Кад му је камион био сасвим близу, чуо је глас из телевизора у џепу:

– Пази! – викнуо је глас.

Бацио се у јарак. Камион је прогутљао крај њега, и зауставио се уз скрипу гума. Возач је викао: „Ено га! Пуцај, Хари!”

– Ево нас опет! – чуо се глас Мајка Терија из телевизора. – Бојим се да се Цим Ридер мало успавао. Преварио га је лажни осећај сигурности. Пази се, Циме!

Возач је викао: „Клоде, Хари, опколите га!”

Цим је трчећи прешао један шумовити појас, али је за собом чуо узвике гонилаца и мотор камиона. У сусрет су му долазила једна кола. Стао је на сред пута и стао да млатара рукама. Аутомобил се зауставио.

– Брзо! – рекла је плавуша за воламом, отварајући врата.

Цим је ушао. Девојка је окренула кола, али један метак је погодио шофершајбну. Дала је гас.

– Опет! – повикао је Тери. – Цим Ридер је још једном истргнут из чељусти смрти, захваљујући доброј самарићанки Ценис Мороу. Јесте ли икада видели нешто слично, пријатељи? Јесте ли видели како је госпођица Мороу прошла кроз кишу пројектила? Сада ћемо емитовати кратки рекламни блок, али немојте да се удаљавате од телевизора. Остају још четири сата и десет минута па да Цим буде спасен.

Човек са догледом

– Сад више нисмо укључени – рекла је девојка. Ридеру се учинило да је љута на њега.

– Не знам како да вам захвалим... – почео је.

– Маните то – прекинула га је. – Нисам ја никаква добра самарићанка. Радим за телевизију. А ви сте ужасни. Потпун промашај. Како се то борите за живот, човече! Томпсонови су досад могли бар десет пута да вас убију. Упозорили смо их да мало успоре, али нисам сигурна да ће то дуго трајати.

Цим Ридер ју је гледао запањен.

– Што ме тако гледате? – викнула је на њега. – Сами сте се одлучили на ово. Хоћете новац, па се потрудите да га заслужите.

Ридер је климнуо главом, не скидајући поглед са девојке.

– За неколико минута бићемо поново на таласима. Ја ћу имати невоља с мотором и угасићу га. Ви онда јурните у шуму. Трчите што вас ноге носе док не стигнете до пресахлог потока. Ту ћете имати какав-такав заклон. – Угасила је мотор. – Сад! И срећно, шепртљо!

Трчећи између брега и борова, прешао је поред неколико кућа на чијим су се прозорима видела радознала лица. Ови мирни људи, поштоваоци закона, не желе да се спасем, с тугом је размишљао Ридер.

Спустио се у исушено корито потока и сакрио се у густом жбуњу. Није желео да умре. Мора да је био луд кад је прихватио овако нешто...

Али, знао је да то није истина. Био је потпуно при себи кад је ставио потпис на ону хартију. Знао је да ће га банда убица ловити читаву једну недељу... Па ипак, није само он крив. Имајући у виду његову беду, друштво му је припремило омчу.

– Аха! – чуо је глас изнад себе. – Овде је! Брзо!

Угледао је елегантно одевеног човека, са догледом у руци, како маше гониоцима.

Убице су припуцале. Ридер је трчао, спотичући се по неравном земљишту. Стигао је до степеништа једне беле куће и тек тада видео да је то црква. Док је отварао врата, метак га је погодио изнад десног колена.

Пао је и увукао се, пузећи, у цркву. У његовом џепу телевизор је причао: „Какво финале, пријатељи! Ридер је погођен, али се не предаје!”

За један секунд

Лежећи близу олтара, Цим Ридер је чуо нестрпљиви глас неког детета: „Ушао је тамо, господине Томпсоне. Брзо, ухватите га!”

Цим је скупио снагу и одвукао се до задњег излаза. Нашао се на старом гробљу. Провлачећи се између надгробних споменика, стигао је до једног отвореног гроба.

Дали су ми склониште, помислио је. Сав тај симпатични, обични свет који се тобоже идентификује са мном. Како то нисам раније схватио? Њихови хероји су они што хоће да ме убију.

Покушао је да се помери и скотрљао се у раку.

Лежао је на леђима и гледао у плаво небо. Онада се једна тамна прилика наднела над њим. Метални сјај. Човек је полако нишано.

– Томпсоне, стоп! – загрмео је глас Мајкла Терија. – Сада је пет сати и један секунд! Рок је истекао!

Чланови Томпсонове банде, окупљени око гроба, изгледали су бесни.

– Цим Ридер је победио, пријатељи! Викао је Мајк Тери. – А за то има да захвали вама, добрим грађанима Америке. Гледајте, пријатељи, како брижне руке дижу Цима Ридера из гроба. Ту је и добра самарићанка Ценис Мороу. То може да буде почетак љубавне приче. А сада, кратка изјава Цима Ридера!

Ћутање, а онда поново Теријев глас:

– Чудно! Бојим се пријатељи, да нећемо моћи одмах да чујемо победника. Изгледа да није при себи. Али, то је само тренутно. Предаћемо га у руке најбољим психијатрима у земљи. Учинићемо све што је у људској моћи за овог храброг момка. И све о нашем трошку.

Мајкл Тери је погледао на сат.

– Наше време истиче, пријатељи. Останите уз телевизор да чујете најаву за наш следећи велики програм страха.

Р.П.Т.

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

аутор BeMak	ПОЛУ-ПАП-КАР	ГЛАВНИ ГРАД НОРВЕШКЕ	СРИ-ЦАТИ СЛОВА	ГРАД У ХРВАТ-СКОЈ	ХЕЛЕН-СКА ПЕСНИ-КИЊА (ПРЕСА-ЦА)	СЛЕПИ МИШ	НАЈКА О ГРА-ДИ ЖИ-ВУХ БИ-РА
КРЕ-ВЕТ	б	о	с	т	е	в	а
ЛЕК ПРО-ТИВ ТЕМПЕ-РАТУРЕ	а	с	т	н	р	а	к
ЖЕНА КОЈА ГИЕ-ТЕ	т	л	е	т	н	в	а
ОБЛИК КМЕТ-СКЕ ЗА-ВИСНО-СТИ СЕ-ЉАКА	к	о	л	о	ч	а	т
МУЛА	о	НА ОВАЈ НАЧИН СЛОВО ЛАТИ-НИЦЕ	о	в	а	к	о
РЕКА СССР	н	е	в	а	ВИСОКА ШКОЛА УНИ-ВЕРЗИ-ТЕТ	„МЕГА” ИМЕ БОКСЕ-РА КА-ЧАРА	н
КВА-СИТИ УМА-КАТИ	о	н	а	к	а	т	н
„ГРАМ”	т	ГРАД У МАЂАР-СКОЈ ГРАД У СССР	т	о	к	а	ј
ПРЕ-СТАТИ ГОВО-РИТИ	д	ДУГ И ДО-САДАН ГОВОР	т	н	р	а	г
АУТО-ОЗНА-КА ЗА-ЈЕЧА-РА	з	а	БИЦИ-КЛИСТ МЕРКС ИЛУМИ-НИСТ	е	г	н	МУШКО ИМЕ
НОВИ РЕД (ЛАТ.)	а	л	м	к	е	ј	а
ПРО-ДАВАЦ ФИЛМ-А	т	н	л	н	н	а	р
ЦИНОВ-ЛЕВИ ИЛИ КРЕ-КИНИ ЦИНОВИ	у	н	у	н	н	н	с
„ТОНА”	т	ЈЕДАН РОДИ-ТЕЉ КРОТКЕ	н	а	ј	к	а
ГЛАВНИ ОКИ ВРХ НА ХИМА-ЛАЈИМА	а	т	н	н	а	л	ЗАПЕТА КОМА
ИМЕ ПЕВА-ЧА РОСИЈА	т	н	т	о	ПРЕДЛОГ ПРВИ МИТСКИ ЛЕТАЧ	н	з
ЕВРОП-СКА ДРЖА-ВА	н	т	а	л	н	ј	а
ЈУНИТЕД ПРЕС	н	ИМЕ ПУБЛИ-ЦИСТЕ КЕРШО-ВАНИЈА	о	т	о	к	а
МУДРО-ВАЊЕ ФИЛОЗО-ФИРА-ЊЕ	у	н	о	в	а	к	е
ВРЕТА МАЛОГ НОЖА	т	е	р	о	р	е	у

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

ВОДОРАВНО: коприва, опрезан, метража, Прин, НЛ, Јана, он, ута, Ист, то, ости, Ертато, К, р, Новка, Сибир, пилићар, Ерих, се, Танатос, ср, љу-то, т, Кипар, он, МО, теле, ИГ, Ита Рина, новинар, аманети.

ЧУДО У МИЛАНУ...

РОЂЕНО

ЈЕ НЕМОГУЋЕ ДЕТЕ

Велика плава машина на вратима куће Розарија Панцере и Катерине Мураторе-Панцера, знак да се родио син, није одушевила само рођаке и пријатеље већ и научнике целог света. Најновији догађај немогућег материнства завршио се успешно. Двадесет шестогодишња жена којој су јајници извађени још у шеснаестој години донела је на свет здравог дечака, добио је име – Кармине, тешког два килограма и триста грама, захваљујући техници без хирушког захвата. То је први такав случај у свету.

Чаробњак који је извео медицинско чудо је милански гинеколог Леонардо Формиљи. Помогла му је екипа биолога-ендокринолога: супруга доктора Грациела Формиљи, доктор Карло Рођо и доктор Алберто Стањалини.

Доктор Формиљи је међу првима у Италији почео да ради на оплођавању у епрувети и доспео је на прве новинске стране још у фебруару 1985. када се на сличан начин родила Марија Кристина, с том разликом што је њена мајка имала јајнике, али није могла да остане у другом стању јер су јој јајоводи зачепљени.

„Изузетност рођења малог Карминеа“, објашњава др Формиљи, „је у чињеници да његова мајка нема јајнике, па је било неопходно не само наћи даваоца јајашца већ и усавршити терапију да се у њеној материци створе услови да изнесе трудноћу до краја. Јајници код жена имају двоструку улогу: да сваког месеца стварају јајашца и да активирају стварање хормона који ће омогућити живот и развој оплођеног јајашца у материци“.

У интервјуу новинарима др Формиљи је објаснио цео поступак.

Да ли је ово први случај пресађивања оплођеног јајашца жени без јајника?

Формиљи: Прву овакву трудноћу извео је др Вуд у Мелбурну, а још две или три успеле су у Израелу. Али, у свим тим случајевима примењено је оплођавање у епрувети и тек потом пренето у материцу примаоца.

А шта сте ви урадили?

Формиљи: Применили смо сасвим другачији метод. Јајашце даваоца оплођено је пре вађења инјекцијским убризгавањем семена узетог од Розарија Панцере, мужа Катерине Мураторе-Панцера. Затим је, за то нарочито начињеним инструментом, оплођено јајашце извађено из материце даваоца и пренето у Катеринину материцу.

Какве су предности овог начина у односу на оплођавање у епрувети?

Формиљи: Пре свега медицинске, јер давалац сасвим мало ризикује. Јајашце се, после оплођавања, далеко лакше вади из материце него из јајника. Да би се дошло до јајника мора да се упот-

реби игла и то кроз доњи део трбуха што је скопчано са извесним компликацијама.

Можете ли детаљније да нам објасните како је изведена ова научна авантура?

Формиљи: Неопходно је нагласити да смо до срећног завршетка дошли захваљујући безбројним експериментима изведеним протеклих година и у свету и код нас. Тек када смо сасвим усавршили технику, одлучили смо да је применимо на госпођи Мураторе-Панцера. Требало је, пре свега наћи даваоца јер наша пацијенткиња није имала никог ко би јој учинио тако крупну услугу. Затим смо све заинтересоване стране подвргли низу тестова да бисмо утврдили да ли су психолошки и физички подобни и

Мали Кармине Панцера, рођен на волшебан начин крајем 1986. године, у наручју доктора Леонарда Формиља

спремни да на овакав начин роде дете. Када смо добили позитивне резултате, почели смо, такозваном екографском методом, да испитујемо даваоца да бисмо установили тачан моменат овулације, то јест тренутак када је јајашце спремно да буде оплођено. Тада је у вагину даваоца убризгано семе господина Панцера.

Шта се потом догодило?

Формиљи: Оно што се нормално, на физиолошки начин, догађа код свих жена када остану у другом стању: сперматозоиди, у року од неколико часова, протичу у

јајовод где се срећу с јајашцем које је изишло из јајника. Када је јајашце оплођено, јајовод га, после три до четири дана, истискује у материцу. Интервенисали смо баш у том тренутку: усисали смо јајашце кроз вагину (што код даваоца не изазива већи бол од, на

пример, постављања спирале за спречавање трудноће) и места га ставили у материцу неплодне жене. Пошто је ова интервенција готово безболна, може да се понови више пута. Ми смо имали среће јер је захват успео из првог покушаја.

МАЛИ
КАРМИНЕ
ПАНЦЕРА
ИМА
ЈЕДНОГ
ОЦА
И ДВЕ
МАЈКЕ

Објасните нам мало боље како је оплођено јајашце усисано.

Формиљи: Техником испирања матичне шупљине после чега се течност посматра под микроскопом да би се утврдило присуство оплођеног јајашца.

На који начин је јајашце одржано у животу у матичној госпође Мураторе-Паниера?

Формиљи: Нарочитом терапијом. Давали смо јој пилуле хормона естрогена у дозама од 2,5 до 5 mg дневно. Наравно, није било лако израчунати идеалну терапеутску дозу за нашу пацијенткињу, на њој се радило и експериментисало дуго време пре трудноће.

Када сте почели да дајете естроген Катерини Мураторе-Паниера?

Формиљи: Оног часа када је жена-давалац добила прву менструацију. Хтели смо да што верније и боље симулирамо физиолошки циклус да би жена без јајника добила идеалну дозу хормона. Познато је да у првих петнаест дана нормалног циклуса мекхурић јајника лучи хормон естроген, а у следећих петнаест дана жуто тело (које се образује после овулације на месту мекхурића) производи хормоне естроген и прогестерон. Давање хормона представљало је најкритичнију фазу, сви смо стрепели јер је од правилне дозе зависно успех полухвата.

Да ли је било тешкоћа током трудноће госпође Мураторе-Паниера?

Формиљи: Не, све је текло нормално. Дете је рођено царским резом у седмом и по месецу јер је тада почело да губи у тежини.

А давалац?

Формиљи: Била је пресрећна што може да помогне јер је и сама доживела драму немогућег материнства. То је моја пацијенткиња која није могла да има децу због мужевљеве неплодности, а затим је постала мајка путем вештачког осемењавања.

Докторе, од кога сте научили метод узимања јајашца од даваоца?

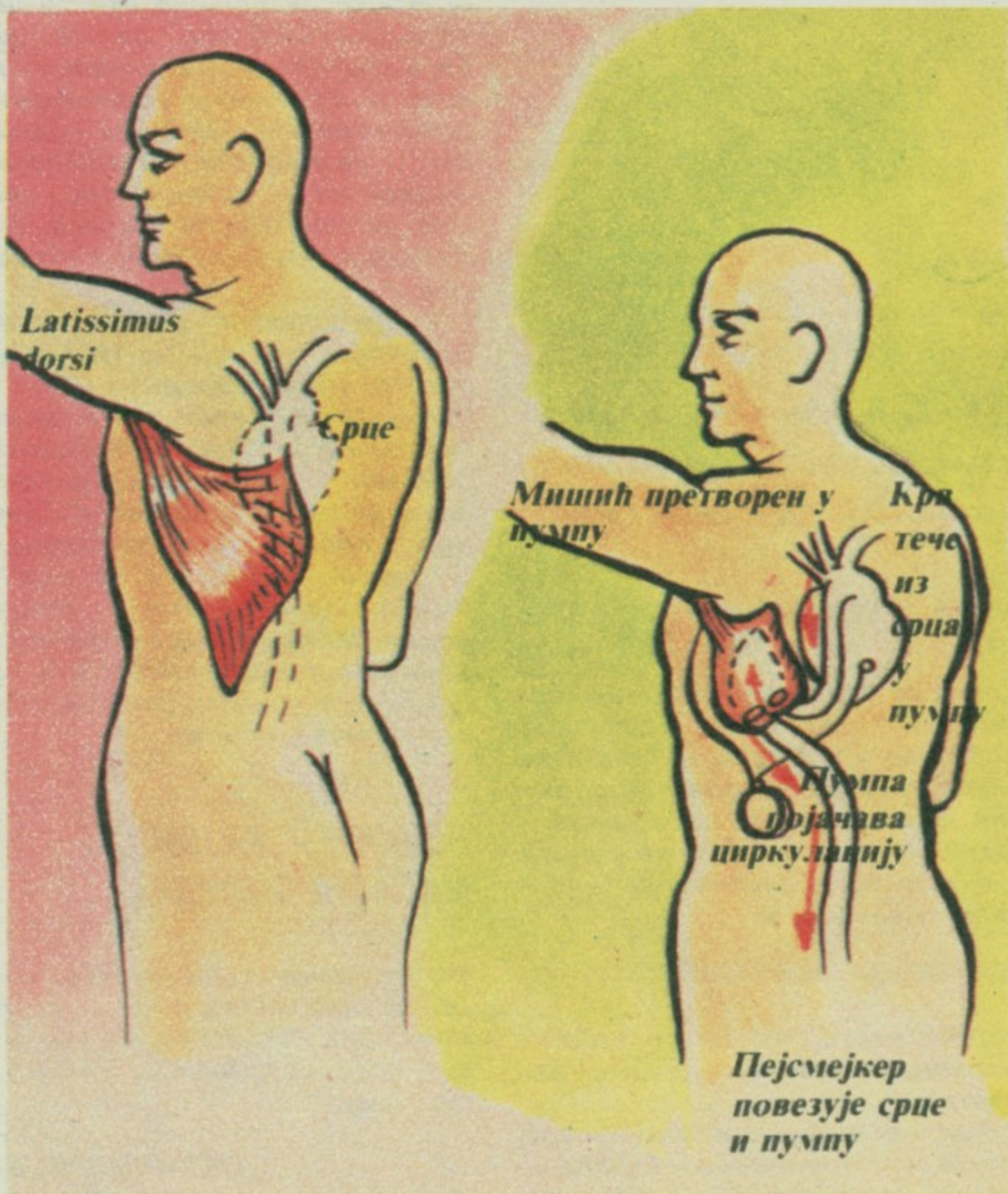
Формиљи: Ни од кога. То је дело наше екипе. Наравно, одлично нам је позната богата литература о трансферу ембриона извођена на животињама од пре једног века. Примена на човеку зависила је од одговарајућег инструмента за готово безболно узимање јајашца од даваоца. Тај инструмент направили смо овде у Милану. То исто су, не знајући за нас као ни ми за њих, изучавали и Американци и применили су га први 1984. године, али на пацијенткињи која је имала јајнике. Тако су нас претекли, а ми смо њих сада, на жени без јајника.

Последње питање, докторе: ко је мајка малог Карминеа?

Формиљи: С научне тачке гледишта генетска мајка је, очигледно, давалац. А мајка која га је у својој матичној носила седам и по месеци је госпођа Мураторе-Паниера.

Б. Дожић

УМЕСТО КРЕВЕТА ДР ЛАРИ СТИВЕНСОН ОБЕЋАВА БОЛЕСНИЦИМА СЛОБОДУ КРЕТАЊА И БАВЉЕЊА СПОРТОМ – ДУЖИ, ИЗВЕСНИЈИ И БЕЗБРИЖНИЈИ ЖИВОТ

О вештачком срцу начињеном од метала и пластике много се писало и говорило – полемисало, проверавало и најзад закључило да је изазвало многе неспоразуме и тешкоће и да није успело да спасе ни једну од пет особа којима је, од времена кад је замена овог органа извршена код Барнија Кларка, уграђен такозвани „царвик-7“. Умрли су, на жалост, од удара или насталих компликација. Чак и да су преживели, највероватније би проводили дане везани за прилично велику и незграпну вантелесну пумпу.

Али, ако се покаже да је јединствен хируршки подухват који предлаже тим истраживача са Универзитета у Пенсилванији заиста делотворан, све што се досад радило пашће у воду и остаће само податак за историју медицине.

Само у Америци сваке године бар десет хиљада срчаних болес-

Леђни мишић као помоћна пумпа

ника има такву дијагнозу да се препоручује пресађивање срца. А то значи да је лечење оваквих случајева заиста неопходно и, што је најважније, захтева боља решења од досадашњих. Јер, ослабљено срце везује болесника за постељу или инвалидска колица и у најтежим случајевима, пре или касније, доводи до трагичног исхода.

Куца и на леђима

Лари Стивенсон и његове колеге из Државног института за здравље, на једној конференцији за штампу одржаној недавно објавили су да су усавршили начин за унапређење рада срчаног мишића, односно повећање делотворности његових комора. Њихов метод укључује помоћну пумпу, у ствари леђни мишић „Latissimus dorsi“ који човеку

СРЦЕ И ЊЕГОВ ШЕПРТ

иначе користи при подизању и спуштању руке.

Провере на експерименталним животињама показале су одличне резултате. Код једног пса су издвојили овај мишић од осталог ткива а затим га обликовали тако да може да послужи као мали резервоар (за крв) и обложили нарочитим порозним материјалом који спречава директан додир крви и мишића и згрушавање крви. Онда су пресекли аорту – главну артерију која води из срца – и уз неопходан додатак вештачких судова, кроз пролаз између ребара, повезали је са резервним срцем. У ново сопствено срце уградили су електроде пејсмејкера. Његови електрични импулси натерују мишић, па и саму вештачку аорту, на грчење чиме се појачава проток крви...

Припремите реквизите

Овај систем нуди велике предности у односу на вештачко срце и пресађивање: није потребан никакав вантелесни извор енергије (пејсмејкер ради на батерије) и нема ризика од одбацивања, зато што се користи мишић самог пацијента. Искључене су и инфекције и стварање угрушака, баш захваљујући томе што се и вештачки делови добро уклапају у ткиво. И наравно, нема уобичајене гужве која прати трагање за даваоцем чије срце, на крају крајева, ипак издаје.

Стивенсон се припрема да, кроз неколико месеци, крене с применом новог метода на пацијентима.

С помоћним срцем, начињеним од сопственог мишића – каже он – чак и најтежи болесници моћи ће да играју голф! И што је најважније, живеће безбрижно и све ће бити далеко извесније.

Д. Варагић

Драги Забавнице,

Пишемо Вам, да нам помогнете!
У питању је опклада, која, другарица Маја каже да када неко умре падне звезда. Ја мислим да звезде нормално падају а не кад неко умре. И молимо Вас да објасните порекло наших имена.

Маја и Маријана

✉ Кад неко умре – падају све његове звезде. (Ако можда тај неко није сам створио неку звезду која може да траје). Кад неко умре – са нечијег неба одлети једна звезда. А оне горе звезде, равнодушне су на све то. А човек није на све то равнодушан – и у томе

може да буде већи од оних горе звезда. А што се опклада тиче, добитак и губитак, истина и заблуда, победа и пораза – добитник је онај ко има лепе мисли у глави, неко лепо осећање у души. А што се ваших имена тиче – лепа су вам имена.

КЛУБ ЗА СВЕ ПИСЦЕ СВЕТА

✉ Кад је основан такозвани ПЕН-клуб и каква је то организација?

ВЈЕКОСЛАВ СИМИЋ
77275 Босански Црни Луг

У Лондону, где му је и данас седиште, основан је 6. октобра 1921. године такозвани Међународни ПЕН-клуб, светско удружење књижевника, издавача и преводилаца из подручја књижевности, историје и филозофије. Његово оснивање је било израз тежње да се уједине писци раздвојени ратом и створи нека врста књижевне републике духа „која ће, поштујући различитости израза, надмашити националне ограничености, заложити се за споразумевање међу народима, одупрети се свакој врсти фанатизма, гушења слободе изражавања и идеолошке мржње, како би се створило идеал човечанства да живи у миру на нашој планети“. У свој статут ПЕН-клуб уноси и став да му је циљ одржавање и унапређивање пријатељске и интелектуалне сарадње међу свим људима од пера и

истиче настојање да се избегне служење политици држава или партија.

Реп на енглеском значи перо, али је то истовремено и скраћеница од Poets (песници), Essayists

(есејисти) и Novelists (прозни писци). Замисао о оснивању оваквог клуба дао је чувени енглески писац Џон Голсворти који је био и први председник.

Статутом овог међународног удружења, који је у коначном облику усвојен 1948, одређено је да је за оснивање ПЕН-центра потребна сагласност најмање 20 чланова – књижевника који припадају истом народу, језику и литератури. Створена је и могућност оснивања више ПЕН-центра и када се ради о једном језику и једној литератури у истој земљи, а где је велика географска раздаљина између центара. Тако САД имају два ПЕН-клуба, у Њујорку и Лос Анђелесу, колумбијски и француски (француски и провансалски), Шпанија – шпански и каталонски, Швајцарска – француски и италијански. Кина, која је члан Клуба постала 1981, добила је право да оснује три центра.

У Југославији делују четири ПЕН-клуба, колико, од 1987, има и гласова у Међународном ПЕН-клубу, више од иједне друге земље. Најстарији је српски ПЕН-центар, основан 1926. Затим су установљени центри у Хрватској и Словенији, а после рата и у Македонији.

Конгрес ПЕН-клуба састаје се једном годишње. Иначе, Међународни ПЕН-клуб има статус невладине организације UNESCO-а, који суделује у финансирању његових одређених програма.

ПЕЦАЊЕ – „РАЗОНОДА МИСАОНОГ ЧОВЕКА“

✉ Волим пецање и имам неколико књига о овом спорту. Волео бих да знам ко је и кад објавио први приручник о спортском риболову.

ПЕТАР МИРКОВИЋ
Ибарска 19
36000 Краљево

Иако је у разним врстама вода широм света риба све мање, нарочито оних „оволиких“, риболовци су све бројнији, као и књиге о пецању, које, наравно, обезбеђују „сигуран“ улов. Међутим, литература о спортском риболову није новијег датума, као што је то све савршенији, разноврснији и скупљи прибор, производ целе једне веома разгранате и уносне индустрије. И најстраственији пецароши, уверени да знају шта свака риба „мисли“, вероватно не претпостављају да се прва права, стручна књига о спортском риболову појавила пре скоро три и по века, још негде половином 17. века. Тада је енглески писац Исак Волтон (1593–1683) објавио стручну и целовиту књигу о лову удицом слатководних риба под симпатичним насловом „Савршени пецарош или разонода мисаоног човека“. Господин Волтон је слабо упамћен као писац књижевних дела: иако је био Енглец, као

књижевника га не спомиње чак ни чувена „Енциклопедија британика“, сем у опширном поглављу о рибама и риболову. У литератури о древној вештини како да се на

удицу ухвати риба и међу у историји риболова боље упућеним знацима Исак Волтон има још једно, врло звучно име – „отац свих пецароша“. Наравно, сваки припадник милионске армије наоружане пецарошким штапом и удицама мисли за себе да управо он с правом заслужује ову ласкаву титулу.

ВАНДАЛИ ИГРАЈУ ФУДБАЛ

✉ Мој друг и ја играли смо у дворишту фудбал. И, наравно, лопта је одлетела „у аут“ и – комшији разбила прозор. Истрчао комшија, ухватио нас за уши и бесно просиктао: „Доста ми је таквих вандала!“ Шта смо могли да урадимо: скупили смо се и повукли, тихо и уплашено, као да нас у стопу прате ти нама непознати Вандали. Кад смо се најзад смирили од страха, питали смо се: па ко су, у ствари, били ти Вандали?

ЈОВАН БАБИЋ
Буре Ђаковића 167
55000 Славонски Брод

Сигурно да ни вас двојица, а ни ваш комшија не знате да се у ваш спор умешала – историја. А у њој су Вандали заиста незаобилазни.

Вандали, група источногерманског племена, чија је постојбина била у западним прибалтичким областима, касније су насељавали територију данашње јужне Пољске, одакле су у 2. веку продрли на југоисток до римске Дакије и горњег тока Тисе. Ту су се, до 4. века, сукобљавали с Готима и римским војскама. Римски цар Марко Аурелије поразио их је 278, а Готи 331. године. Надиру Хуни, и Ван-

ТРАЖИМО

ПРИЈАТЕЉЕ

Јасмина Драгутиновић, Р Павловића 1, 22320 Инђија – има 13 година, воли рок и диско музику, бави се спортом.

Vincent Dardenne, Rue de Fleurjou, 93, B. 6220 Fleurus, Belgique – жели да се дописује са филателистима на енглеском језику.

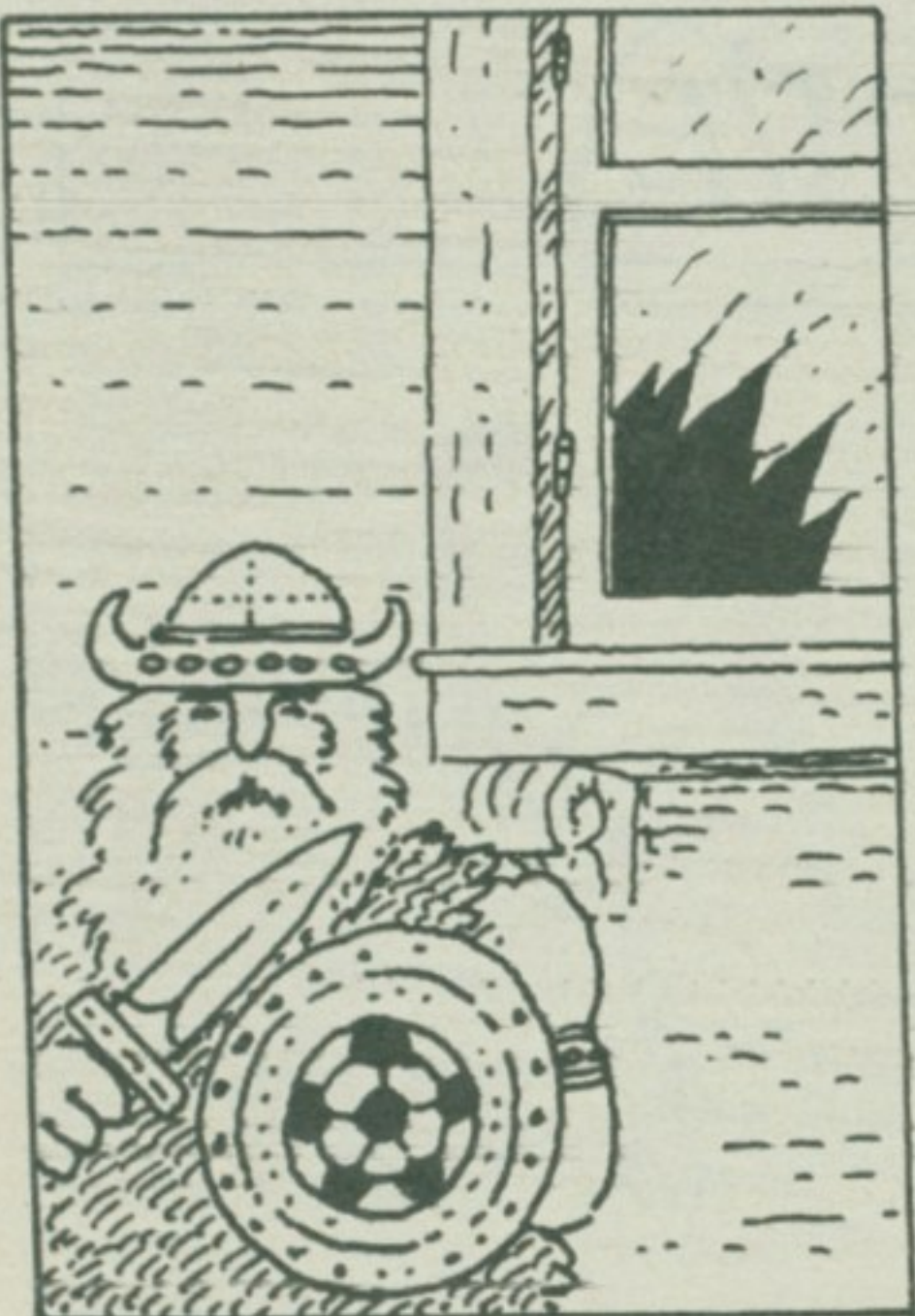
Горан Орешковић, Гробљанска 1, 56281 Иванково – има 13 година, воли музику и спорт.

Срђан (10) и Кристина (9) Сотиров, Папинска 44, 36000 Краљево – скупљају значке, салвете и лименке од сокова.

Срђан Комарчић, Стјепана Љубише 35, 11000 Београд – има 14 година, скупља марке и жели да се дописује са својим вршњацима који се баве филателијом, може и на енглеском и руском.

Александра Костадиновић, Фра Грге Мартића 46, 78000 Бањалука – има 13 година и жели да се дописује са вршњацима из земље и иностранства.

дали се, крајем 4. века, селе у Норикум и Рецијум, примају хришћанство, а затим продиру на запад, у Германију и Галију. Све то су Вандали опустошили и наставили

поход на Шпанију. Ту је Гундерих, вођа Вандала, ујединио германска племена и основао државу ових племена и Алана. На позив римског намесника у северној Африци, краљ Гензерих је са 80 хиљада Вандала прешао 429. г. преко Гибралтара у северну Африку. Изградивши флоту, Вандали су половином петог века заузели Сардинију, Корзику и Балеаре и основали своју државу. Године 453. продрли су у Рим и опустошили га.

Зауоставио их је тек византијски војсковођа Велизар, искрцавши се 533. године у Африци. Вандальска држава је тако заувек срушена, али је такође заувек остао појам вандала и вандалски за све рушничко, након чега остаје пустош и лом.

ЊЕГОВО ВЕЛИЧАНСТВО РЕВОЛВЕР

Сједињене Америчке Државе су земља где су револвер и пуцњи одувек саставни део живота и смрти. Зато ме занима да ли се зна колико данас људи у САД погине од револверских метака.

ВУКАДИН ШТЕПАНОВИЋ
Слободе 22
84000 Бијело Поље

Ралф Дејвис, становник Маунт Плезента у држави Ајови, није био задовољан начином како градска управа решава његове комуналне проблеме. Зато је огорчени Дејвис ставио за појас свој омиљени „колт кобра“ и пожурио према здању градског већа где је управо заседало тело које му је, наводно задало толико недаћа. Седница је била при крају, кад је у дворану бануо љутити револвераш, пришао градоначелнику Едварду Кингу и сасуо му неколико метака у груди. Присутни нису стигли да дођу себи од запрепаштења, а Ралф је поново потегао обарац. Овог пута хици су усмртили двојицу чланова градског већа на које је Дејвис био нарочито бесан.

Тог истог дана, у децембру прошле године, нешто чудновато и загонетно збивало се у глави седмнаестогодишњег Вајлеја Гејтса. Дотад мирни и неупадљиви младић дохватио је у једном трену револвер и хладнокрвно убио четири најближе особе, међу њима оца и брата.

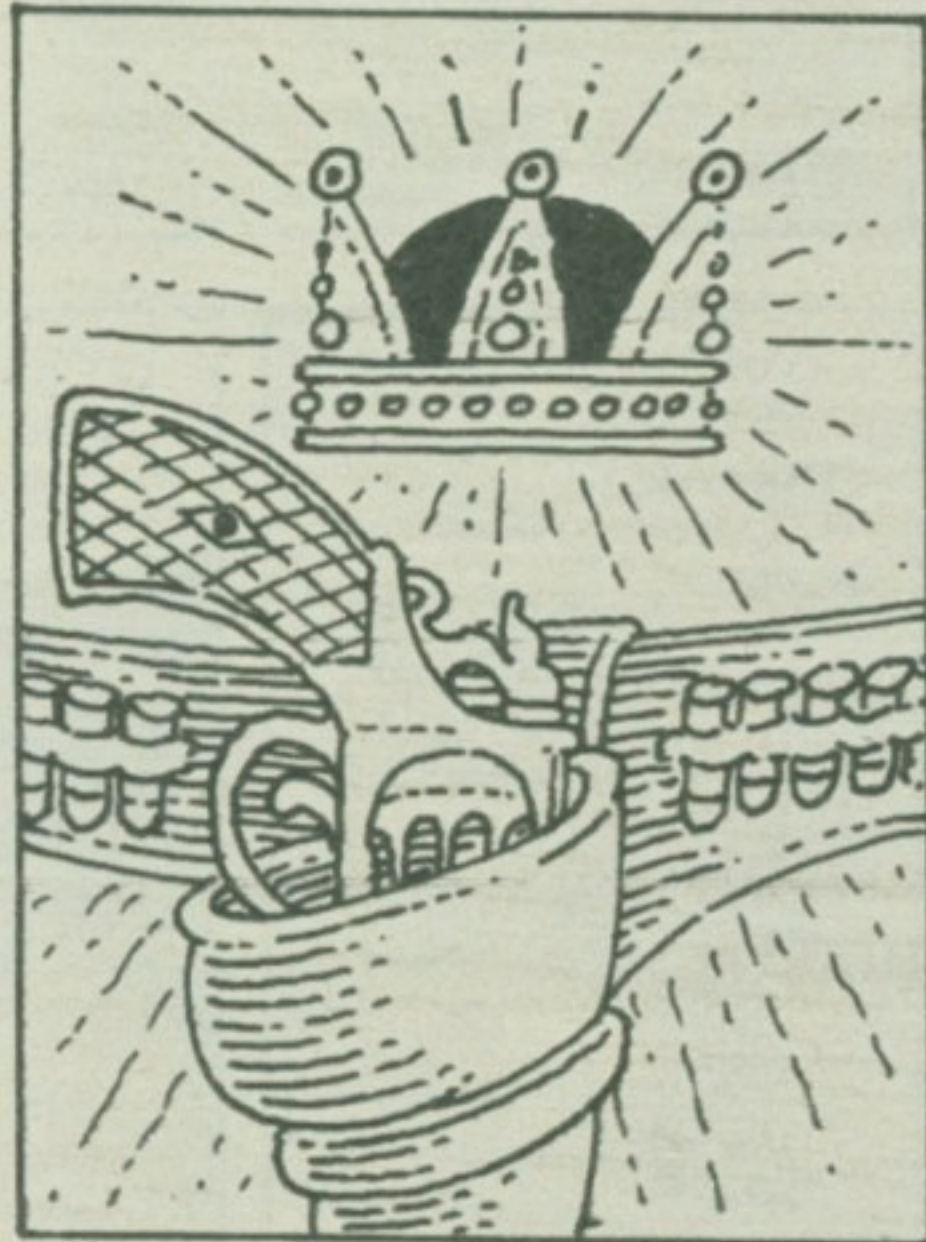
Ова два случаја кад су револверски хици „решавали“ правду и „смањивали“ огромну психичку напетост у души голобрадог младића доспели су и на странице америчке штампе. Међутим, чак ни тако бројни амерички листови ни мноштво радио-станица нису ни споменули још 450 убиства искључиво Његовим Величанством Револвером колико се догодило широм САД само у тој једној децембарској недељи!

Сваког дана од револвера у САД гину просечно 62 човека, што

годишње износи око 22 000! Дакле, цела једна варош годишње једноставно буде смакнута са лица земље. Око хиљаду људи страда само зато јер су се случајно забили тамо где се пуца. Али, ни то нису једине жртве: 12000 житеља Америке сами себи прекрате живот, наравно, опет револвером.

Своје убице, рођаке и познанике о којима нико није ништа лоше мислио све док нису потегли обарац револвера познавало је чак 60 одсто убијених. Зато и Американци и америчке власти сматрају да би се мноштво сукоба завршило само модрицама или окрвављеним носом да се у окршају не нађе и фатални револвер. Због тога су власти у Њујорку, Чикагу и Вашингтону, где су убиства револвером сасвим уобичајена појава, увела строжу контролу при издавању дозвола за набавку и ношење оружја. Број убиства је, истина, смањен, али се у другим крајевима Америке револвер или пушка могу да купе сасвим слободно, као свака друга роба.

Амерички судови су 1985. године донели одлуке према којима је

167 особа убијено „сасвим оправдано“, што је поткрепљено и налазима неизбежног и свуда присутног Федералног истражног бироа (FBI). Међутим, оних „осталих“ 22 000 убијених и много хиљада рањених упућују на све присутније мишљење да се Американци најзад морају да одрекну револвера, једног од симбола своје психологије, прошлости и садашњости.

КАСНО

Зашто не бисте опет објавили неку анегдоту?

СОЊА из Ужичке Пожеге

Славни пољски пијанист Јан Падеревски у неком друштву:

– Петнаест година ми је требало да се уверим да немам дара за музику.

– А шта си урадио онда? – упитао га је неко.

– Ништа. Било је већ прекасно, у међувремену сам постао славан.

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

Први број Политикиног забавника изашао је 28. фебруара 1939. године

Директор НО „ПОЛИТИКА“
др Иван Стојановић

В. д. руководиоца ООУР-а
Издања за младе „Политикин забавник“
Дарко Рибникар

Заменик главног и одговорног уредника
Зефирино Граси

ИЗДАВАЧКИ САВЕТ

Сима Беговић, Бранка Булатовић, Милојко Ђоковић, Љубинка Ђуровић, Љиљана Златковић, Милан Илијин, Милован Кљајић, Нада Михаиловић, Душан Петровић (председник), Драгољуб Петровић, Радован Поповић, Зора Продановић, Радомир Ристић (заменик), Верица Смиљанић и Никша Стипчевић. Чланови Савета из Редакције: Влада Булатовић Вић, Зефирино Граси, Соња Јашовић, Мирјана Маринковић и Петар Милатовић.

РЕДАКЦИЈА:

Диого Варагић, Радана Весовић, Олга Вукадиновић, Душан Глушац, Бојана Дожић-Стојковић, Светлана Ивановић, Мина Илић, Соња Јашовић (графичко-технички уредник), Мирјана Крстуловић, Иван Лончар, Мирјана Маринковић (уредник стрипа), Иванка Миладиновић, Петар Милатовић, Вера Милићевић, Весна Минић, Зора Меденица, Нада Невајдић, Вито Недељковић, Биљана Орловић, Љубомир Патрновић, Зоран Петканић, Радоје Савић, Весна Софреновић, Војислав Стаменовић, Недељко Сташић, Даринка Тодоровић, Милеко Тодоровић, Милош Томић и Бранислава Црномарковић.

СЕКРЕТАРИЈАТ:

Јованка Војводић, Олгица Стаменић и Зорица Филиповић.

Издаје и штампа НО „ПОЛИТИКА“ – ООУР Издања за младе „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“, Македонска 29, 11001 Београд. Поштански факс 124. Телефони: секретаријат 324-471, редакција 324-483, техничка редакција 326-620, централа 324-191 и 325-761. Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају. Огласна агенција: Македонска 35/1, тел. 322-711. На основу мишљења Републичког секретаријата за културу СР Србије, број 413-2973-02 од 22. 1 1973. године не плаћа се порез на промет.

Цена једног примерка 150 динара

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:

Тромесечна 1.656,00 динара, полугодишња 3.312,00 динара, годишња 6.624,00 динара

ПРЕТПЛАТА

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

Тромесечна 3.312,00 динара, полугодишња 6.624,00 динара, годишња 13.248,00 динара

Претплата се врши на жиро-рачун број 60801-601-29728 уз обавезну наизнак НО „Политика“ ООУР „Продаја“ – претплата на лист „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО У СТРАНОЈ ВАЛУТИ

ГОДИШЊА:

САД	\$ 42.–
СР НЕМАЧКА	ДМ 93.–
ШВЕДСКА	Шкр. 299.–
ФРАНЦУСКА	Ффр. 285.–
ШВАЈЦАРСКА	Шфр. 79.–

Уплате из иностранства слати на девизни рачун НО „Политика“ код „ИН-ВЕСТБАНКЕ“ – Београд, на рачун број 60811-620-63-257300-00054 уз обавезну наизнак ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“

За штампање овог броја Забавника одговоран: Миливоје Весовић, руковођилац ООУР-а „Дубока штампа“

ВЕСТИ ИЗ прве РУКЕ

БИЉКЕ ПРЕ – БИЉАКА

Група америчких научника с универзитета у Индијани дошла је до сензационалног открића и то захваљујући управо томе што је у току опита направљена грешка: успели су да пронађу, назовимо их тако, фото-синтезирајуће бактерије! То су бактерије које, као биљке, поседују способност фото-синтезе (хемијски процеси код њих врше се под утицајем светлости).

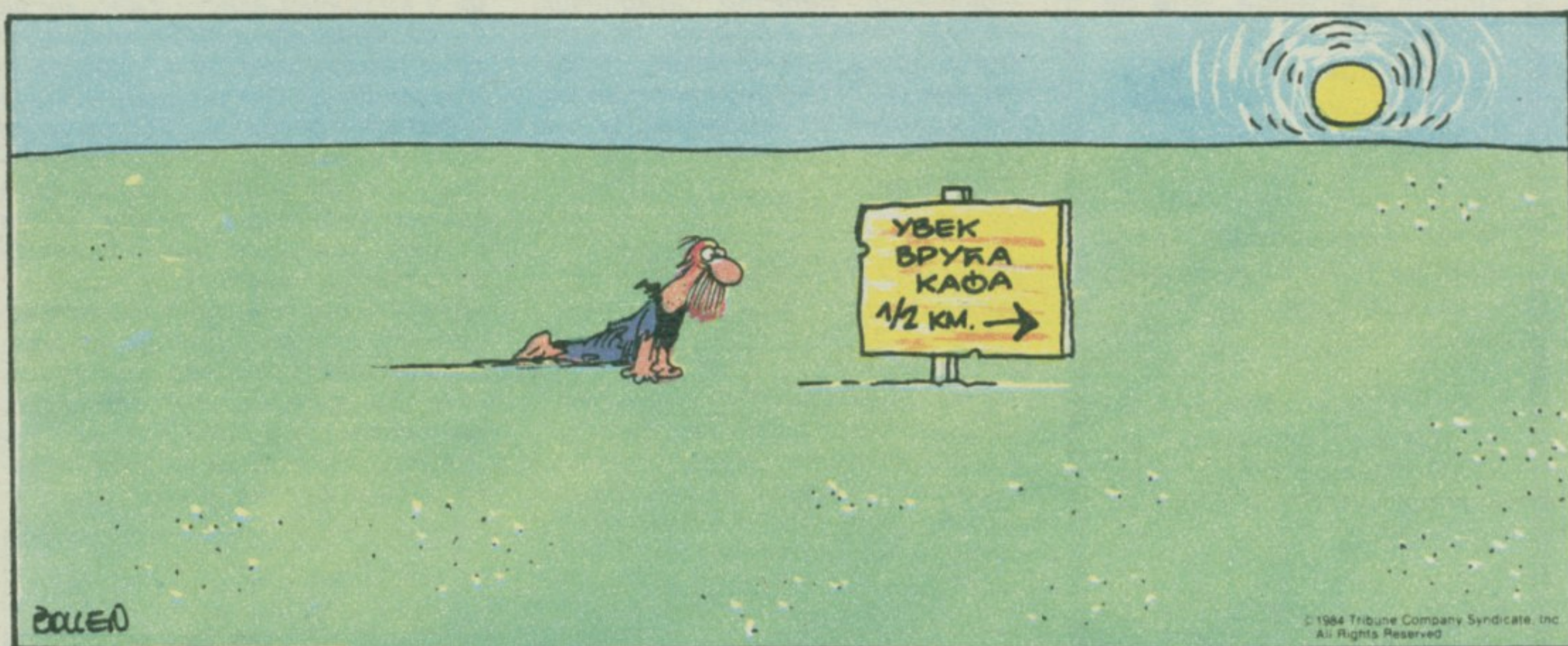
Судећи по свему, ова сићушна жива бића потомци су такозваних анаеробних бактерија које су

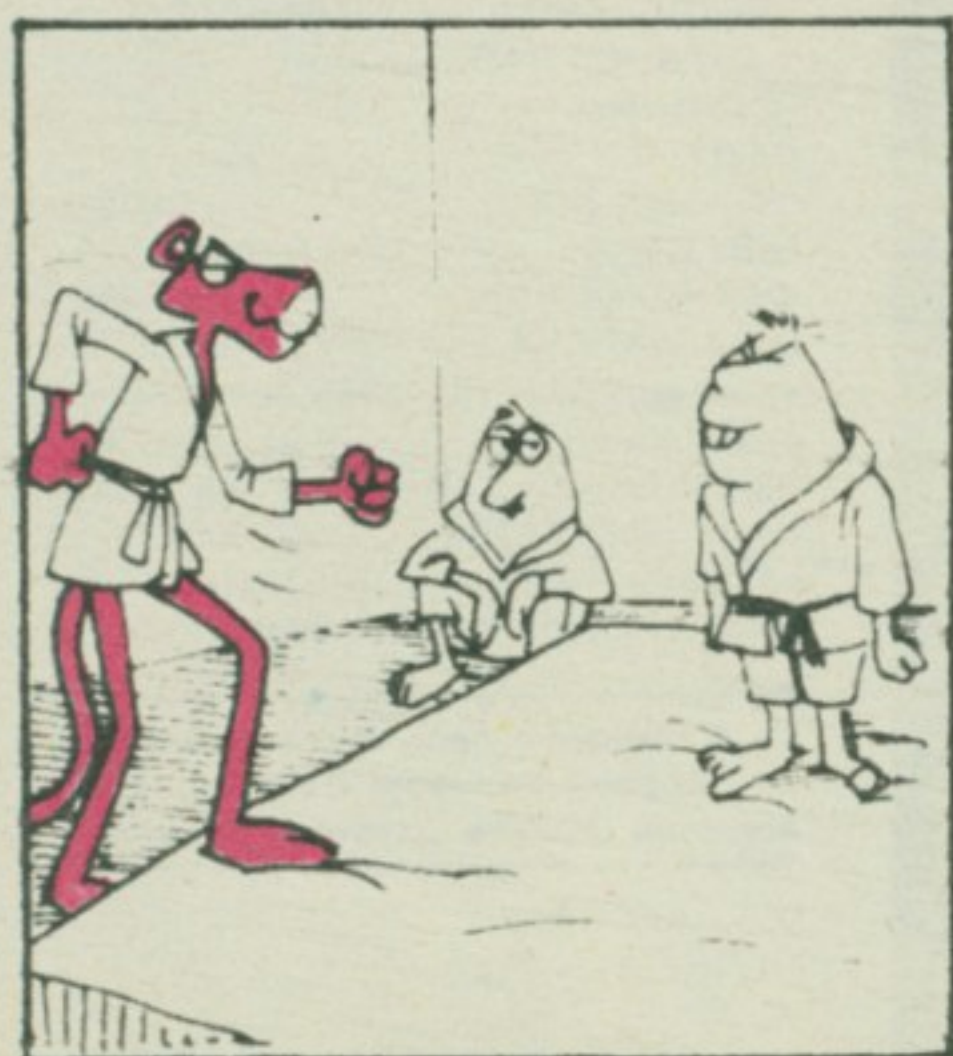
насељавале нашу планету пре милијарду година када у Земљиној атмосфери није било кисеоника. (Анаеробни организми су способни да опстану и тамо где нема слободног молекуларног кисеоника.) Научници сматрају да ове бактерије представљају први еволуциони степен биљака које су постојале у „предбиљном-периоду“ и да су оне уз помоћ Сунчевих зрака растварале воду на саставне делове ослобађајући кисеоник.

Новооткривене бактерије, величине хиљадитог дела милиметра, добиле су назив „Хелиобактериум хлорум“.

Илустровао: Димитрије Костић

ПАНТЕР ПАНТА

ПОПАЈ

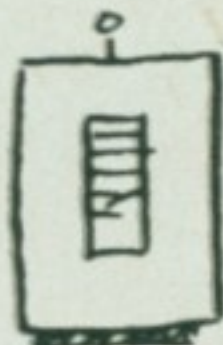

...А ЗАШТО ПТИЦЕ НЕМА
ЈУ ЧЕТИРИ
НОГЕ?

ШТАААА?

ШТО МЕСЕЦ НИКАД
НЕ ПАДНЕ ДОЛЕ?

ОД ЧЕГА ЈЕ ТРАВА
ЗЕЛЕНА, А НОК
ЦРНА?

© 1985 King Features Syndicate, Inc. World rights reserved

КО СЕ КРИЈЕ У
ЗРНУ ГРАШКА?

КОЛИКО ДУГО
ТРАЈЕ ЈЕ ДАН
МИНУТ?

А ЗАШТО ПАТКЕ
НЕ ЊАЧУ?

...И ЗАШТО СЕ,
МОЛИМ ВАС,
ПОНЕДЕЉАК
НЕ ЗОВЕ
СРЕДА?

ИНФОРМАЦИЈЕ

8/11

BUD AGENDORF

